

9 771333 828003

mesačník o filmovom dianí
(nielen) na Slovensku

www.filmsk.sk

film

1 –
2020 ▶ 2,50 €

HODNOTENIE FILM.SK – ROK 2019 V SLOVENSKOM FILME

prehľad: Čo prinesie prvý polrok 2020 do slovenských kín?

rozhovor: Peter Michalovič novinky: Milosť – Príliš osobná známosť

recenzia: Prvý zradca – Šťastný nový rok – Vietor

/ Antológia mesta duchov – Národní třída –

Star Wars: Vzostup Skywalkera – Voda, čo ma drží nad vodou

— 2-DVD
**ELO HAVETTA
COLLECTION**
— SLÁVNOSŤ
V BOTANICKEJ
ZÁHRADĚ
— ĽALIE POĽNÉ

úvodník

— „Filmová a vôbec umelecká kritika sa pomaly z nášho intelektuálneho priestoru vytráca. V prípade niektorých druhov umenia je vytrácanie rýchlejšie, v iných našťastie pomalšie. Kritika postavená na vkuse si vyžaduje okrem vzdelania aj odvahu formulovať svoj názor,“ hovorí v rozhovore čísla filozof a estetik Peter Michalovič, ktorý je presvedčený, že vkus sa dá do veľkej miery vycvičiť.

— *Film.sk* prináša už od roku 2009 hodnotenie domácej filmovej produkcie systémom bodov od 0,5 po 5. Renomovaní filmoví vedci, kritici, publicisti či historici s vycvičeným vkusom v aktuálnom čísle hodnotia slovenské filmy, ktoré prišli do kín v druhej polovici roka 2019. Hoci sa zostava kritikov počas vyššie desiatich rokov jemne obmieňala, za ten čas už mnohí čitatelia pomerne dobre poznajú vkus toho-ktorého hodnotiteľa a vedia z jeho hodnotenia dosť odčítať – najmä ak ho porovnajú s ostatnými.

— Bodové alebo „hviezdičkové“ hodnotenie je, samozrejme, čitateľsky atraktívne. Na druhej strane je trochu zjednodušujúce. Aj preto v novoročnom čísle tradične prinášame v troch samostatných textoch obsiahlejší hodnotiaci pohľad na domáce hrané, dokumentárne a animované filmy, ktoré priniesol do kín uplynulý rok. Oproti minulosti sme hodnotenie presunuli do prednej časti čísla a nahradili ním tému, pretože práve zhodnotenie uplynulého roka je podľa nás v januári tou najsilnejšou témou, ktorú máločo prebije.

— Koniec roka priniesol oscarovú nádej pre film *Pomalované vtáča*, ktorý je aj slovenskou koprodukciou. Snímka, ktorá sa dostala do užšieho, desaťmiestneho výberu v kategórii cudzojazyčných filmov, vďaka za svoj vznik odvahe a nepoddajnosti producenta a režiséra Václava Marhoula. Peter Michalovič ju v rozhovore radí medzi provokatívne diela a pri iných domácich tituloch mu naopak chýba viac odvahy.

— Výber z filmov, ktoré do kín prinesie prvý polrok 2020, nájdete v texte Mira Ulmana. Koľko z nich bude provokatívnych a nakoľko budú odvážne, to dnes nemožno povedať. Možno si však zaželať – a nielen do nového roka –, aby takých, ktoré majú odvahu ísť po vyšliapaných cestách a zaujmú aj publikum s vycvičeným vkusom, bolo čo najviac. ◀

— Matúš Kvasnička —

film.sk

mesačník o filmovom dianí
(nie len) na Slovensku / 20. ročník

Vydavateľ:

Slovenský filmový ústav

Adresa redakcie:

film.sk / Slovenský filmový ústav

Grösslingová 32 / 811 09 Bratislava

tel.: 02/57 10 15 25

fax: 02/52 73 32 14

e-mail: filmsk@sfu.sk

Šéfredaktor:

Matúš Kvasnička

Redakcia:

Daniël Bernát

Jaroslava Jelchová

Redakčná rada: Peter Dubecký

[generálny riaditeľ SFÚ]

Rastislav Steranka

[riaditeľ NKC – SFÚ]

Marián Brázda

[vedúci edičného oddelenia SFÚ]

Miroslav Ulman

[odborný referent Audiovizuálneho

informačného centra SFÚ]

Simona Nôtová-Tušerová

[tlačová tajomníčka SFÚ]

Andrea Biskupičová

[vedúca predajne Klapka.sk]

Štefan Vraštiak**Jazyková redakcia:**

Jaroslav Hocheľ

Design & grafická úprava: p & j**Tlač:** Dolis Goen, s. r. o.

Uzävierka čísla 1/2020: 30. 12. 2019

Snímka na titulnej strane:

Hluché dni – partizanfilm

Objednávanie Film.sk:

L.K. Permant, Zuzana Hrušková

tel.: 02/49 11 12 02,

e-mail: hruskova@predplatne.sk

Film.sk vychádza s podporou MK SR.

ISSN 1335 – 8286

Názory redakcie sa nemusia zhodovať
s názormi prispievateľov.Akékoľvek rozmnožovanie textu, fotografií, grafov
vrátane údajov v elektronickej podobe len
s predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa.
© Slovenský filmový ústav

Vydanie časopisu
finančne podporil

AUDIO
VIZUÁLNY
FOND

Marcel Šedo,

filmový publicista

— V posledných dekádach sa dogma pokroku prijímala bez výhrad, a to najmä v oblastiach technológií a ekonomiky. Teda, až podnes. Začína sa totiž ukazovať, že pre život na zemi či spoločenský zmier môže dogmatické aplikovanie princípov rastu a pokroku priniesť rakovinové bujnenie. To poukazuje na paradox pokroku. Ak má moc vymazať život z mapy sveta, a táto hrozba tu nie je po prvýkrát, vracia nás pokrok späť do ďalekej minulosti, čím sa vlastne stáva spiatocníctvom par excellence.

— A čo oblasť umenia? Na začiatku dekády všetci nadšene tleskali novej, lepšej ére filmu, ktorá vraj prichádza s digitálnymi technológiami a s nástupom siete festivalov a galérií. Tie mali a majú priniesť väčšiu rovnosť, pestrosť, kvalitu a slobodu do filmovej produkcie a distribúcie. Ukazuje sa, že sa to celkom nestalo. Dostať nezávislý film k väčšej skupine divákov je dnes minimálne rovnako ťažké, ak nie ťažšie, než kedykoľvek predtým. V multiplexoch už nájdete len minimálny priestor na nezávislú tvorbu a profesionalizujúca sa sieť filmových festivalov s pitchingovými fórami a workshopmi čoraz viac ovplyvňuje podobu produkcie a priamo vytvára špecifický typ filmu, ktorý by sme mohli nazvať festivalovým. A teda závislým.

— Podobná situácia panuje aj na internete. Gigantické konglomeráty začínajú za nadšeného potlesku konzumentov čoraz viac pozeráť distribučné siete. Stačí si spomenúť na kauzu Cannes verzus Netflix, v ktorej sa festival stal symbolom spiatocníctva, lebo sa postavil proti agresívnym praktikám distribučnej spoločnosti. Máme tu skrátka akési diskurzívne a ekonomické kartely, ktoré karikujú podoby umenia do vlastných škatuliek. Riešením má byť crowdfunding, ktorý však núti umenie ešte pred jeho vznikom stať sa marketingovým produktom.

— Tým, že umenie odvrhlo zo svojho vnútra metafyziku a spolu s ňou i nárokovateľnosť pravdy, univerzálnosti, možnosť čerpať z niečoho ontologického, dostalo sa do pozície nihilizmu. Pretože svet zbavený jadra a chápaný ako súbor faktov a javov, ktorý postupne deštruuje i samotný subjekt, ako základ novovekej vedy nemá žiadny iný zmysel, než neustále manifestovať sám seba kvôli samotnej manifestácii. Z toho hľadiska je svet umenia prázdny, je súborom viet kladených za seba v prekvapivých súvislostiach, ide o samotný jazyk, ktorý prehovára, čo zvládne i dobre nastavený algoritmus. Umenie tak akcelerujú do nových podôb nové technológie. Človek je v takomto svete bezpredmetný.

— Ťažko tu teda hovoriť o nejakom pohybe vpred. Zdá sa dokonca, že niektoré zmeny nás skôr vracajú späť v čase a ničia tvrdo vybojované pozície a sociálne výdobytky. Iné pre zmenu neprinášajú pokrok, ale len zmenu pohľadu, spôsobov tvorby a nové tvorivé obmedzenia. Nuž a v neposlednom rade – niektoré technológie sú už také pokrokové, že človeka (okrem konzumenta) k životu nepotrebujú.

— Zostáva nám už len dúfať, že sa umenie proti týmto kategóriám, diskurzom a inštitúciám vzbúri. Spolu s tým by mohlo definitívne upustiť od dogmy pokroku a rastu ako nespochybniteľných hodnôt. ◀

3	myslím si
4 — 5	téma: Hodnotenie Film.sk
6 — 11	hraný film 2019
12 — 15	dokumentárny film 2019
16 — 19	animovaný film 2019
20 — 21	premiéry 2020
22 — 23	premiéry v kinách / Správy z filmového diania
24 — 25	novinky: Milosť / Príliš osobná známosť
26	aktuálne: Slovenské filmy na festivaloch v zahraničí
27	Správy z filmového diania
28 — 33	rozhovor: Peter Michalovič
34 — 41	recenzia: Šťastný nový rok / Vietor / Prvý zradca / Star Wars: Vzostup Skywalkera / Voda, čo ma drží nad vodou / Antológia mesta duchov / Národní třída
42	zažili sme: Oleg Sencov na Slovensku
43	moje oblúbené slovenské filmy / zásadné filmy
44 — 45	dvd nosiče / čo robia
46	profil: Milan K. Némethy
47	tv tip
48 — 49	kalendárium špeciál
50	svet spravodajského filmu: Týždeň vo filme
51	tipy mesiaca
52	výročia / stalo sa za 30 dní

Filmoví vedci a kritici hodnotia slovenské celovečerné filmy

Mesačník **Film.sk** spolupracuje od roku 2009 s renomovanými slovenskými filmovými vedcami, historikmi, kritikmi a publicistami na bodovaní slovenských celovečerných filmov, ktoré mali v príslušnom polroku premiéru v domácich kinách.

— Aktuálne prinášame hodnotenie slovenských filmov s premiérou v druhom polroku 2019. Do hodnotenia sa tentoraz dostalo rekordných sedemnást slovenských alebo majoritne slovenských dlhometrážnych filmov, ktoré spĺňajú finančné kritériá určovania krajín pôvodu podľa Európskeho dohovoru o koprodukcii. Preto nehodnotíme napríklad film *Voda čo ma, drží nad vodou* režiséra Tomáša Magnuska. Jeho téma, jazyk, obsadenie aj ďalší tvorivý vklad sú síce slovenské, podľa uvedeného dohovoru a finančných kritérií však ide o českú majoritu.

— Zostava hodnotených titulov je aj tentoraz rozmanitá. Sú tu viac či menej osobité hrané filmy, žánrovky, ktoré sa na nič viac nehrajú, aj snímky, ktoré zostali niekde na polceste. Ozvláštnením tohtoročnej domácej distribučnej ponuky bol aj exotický východniarsky kinohit. Popritom sa k divákovi dostali rôzne typy dokumentárnych filmov, nielen poetických, ale i politických. A hodnotenie zahŕňa aj televízny projekt RTVS *Nero a Seneca*, pretože sa koncom roka dostal do kinodistribúcie.

— Naopak, okrem minoritných koprodukcii sme nehodnotili ani krátke či stredometrážne filmy. Preto medzi

snímkami v našej tabuľke nenájdete krátke snímky *Divoké bytosti* Marty Prekopovej a Michala Blaška, *Music Box* Joanny Kozuch a *Persona Grata* Daniely Krajčovej, ktoré boli v distribúcii ako pred filmy, či v zahraničí oceňovaný animovaný film *Šarkan* Martina Smatanu. Takisto ako vlni sme ani tento rok nehodnotili animované pásmo večerníkov Kataríny Kerekesovej *Websterovci 2*.

— V tabuľke figuruje aj relatívne vysoký počet režijných debutov. Svoje prvé alebo aspoň prvé samostatné celovečerné filmy uviedli v druhej polovici roka 2019 do kín Marek Slobodník (*Afrika na Pionieri*), Noro Držiak (*Cesta do nemožna*), Pavol Pekarčík (*Hluché dni*), Richard Staviarsky, Víto Staviarsky (*Loli paradíčka*), Peter Magát (*Malá ríša*) a Barbora Berezňáková (*Skutok sa stal*).

— Bodovanie sa pohybuje v škále od pol bodu po maximálny možný počet piatich bodov.

— Štvoricu filmov, ktoré získali najvyšší počet bodov, premiéru v druhej polovici januára bratislavské Kino Lumière. ◀

— mak —

Slovenské a koprodukčné celovečerné filmy druhého polroka 2019 podľa filmových vedcov a kritikov

	Martin Ciel	Jana Dudková	Eva Filová	Jaro Hocheľ	Martin Kaňuch	Matúš Kvasnička	Katarína Mišíková	Jelena Paštéková
Afrika na Pionieri Marek Slobodník	●●●	●	●●●●	●●●	●	●●● ½	●● ½	●●● ½
Amnestie Jonáš Karásek	●●	●●●	●●● ½	●●	●●	●●●●	●●●	●●●
Casino.sk Ján Sabol	●	● ½	●	●	●	—	—	½
Cesta do nemožna Noro Držiak	●	●●●	●●●●	●●● ½	●●	●●● ½	●●● ½	●●●● ½
Hluché dni Pavol Pekarčík	●●●●●	●●●●	●●●●	●●●●	●●●●●	●●●●●	●●● ½	●●●●
Kto je ďalší? Miro Drobný	●	●●	●●●●	½	½	●● ½	½	●●
Loli paradíčka Richard a Víto Staviarski	●●●	●● ½	●●● ½	●●● ½	●●	●●● ½	●● ½	●●● ½
Malá ríša Peter Magát	●	●	●● ½	●●	½	●●	● ½	●
Nech je svetlo Marko Škop	●●●●	●●●	●●● ½	●●●● ½	●●●	●●●●	●●● ½	●●● ½
Nero a Seneca Martin Ľapák	●	● ½	●	●	½	●	½	—
Osamelí bežci: Ideme ďalej! Martin Repka	●●	●●●	●●●	●●● ½	●●	●●● ½	●●●●	●●●●
Skutok sa stal Barbora Berezňáková	●●	●●● ½	●●●●	●●●●	●● ½	●● ½	●●●	●●
Stratený domov Juraj Mravec ml.	●●	●●	●●●	●●●	●●	●●● ½	●●	●●● ½
Svetozár Stračina Pavol Barabáš	●●●	●●●	●●●	●●●	●	●●● ½	●●	●●
Šťastný nový rok Jakub Kroner	●●●	● ½	●●● ½	●● ½	●	●●●	●●●	●● ½
Ukradnutý štát Zuzana Piuščí	●●	●●●	●●●	●● ½	●● ½	●●●	●●	●● ½
Volanie Erik Praus	●●●	●●●	●●●	●● ½	●●	●●●	●●● ½	●●●

O HODNOTENÝCH FILMOCH SME PÍSALI VO **Film.sk**:

Afrika na Pionieri novinky: 9/2019, s. 12 – 13; recenzia: 10/2019, s. 40 **Amnestie** novinky: 10/2019, s. 10 – 11; recenzia: 11/2019, s. 30 – 31
Casino.sk novinky: 9/2019, s. 10 – 11; recenzia: 10/2019, s. 40 **Cesta do nemožna** novinky: 10/2019, s. 12 – 13; recenzia: 12/2019, s. 26 – 27
Hluché dni novinky: 10/2019, s. 14 – 15; recenzia: 11/2019, s. 38 **Kto je ďalší?** novinky: 7-8/2019, s. 14 – 15; recenzia: 9/2019, s. 32 – 33
Loli paradíčka novinky: 7-8/2019, s. 12 – 13; recenzia: 9/2019, s. 30 – 31 **Malá ríša** novinky: 11/2019, s. 16 – 17; recenzia: 12/2019, s. 24 – 25
Nech je svetlo novinky: 9/2019, s. 8 – 9; recenzia: zvl. vyd. 9/2019, s. 12 – 14 **Nero a Seneca** recenzia: 12/2019, s. 33
Osamelí bežci: Ideme ďalej! novinky: 11/2019, s. 14 – 15; recenzia: 12/2019, s. 28 – 29 **Skutok sa stal** novinky: 9/2019, s. 14 – 15; recenzia: 10/2019, s. 34 – 35 **Stratený domov** novinky: 10/2019, s. 16 – 17; recenzia: 11/2019, s. 39 **Svetozár Stračina** novinky: 9/2019, s. 16 – 17; recenzia: 10/2019, s. 41 **Šťastný nový rok** novinky: 12/2019, s. 14 – 15; recenzia: 1/2020, s. 34 – 35 **Ukradnutý štát** novinky: 10/2019, s. 18 – 19; recenzia: 11/2019, s. 32 – 33 **Volanie** novinky: 10/2019, s. 20 – 21; recenzia: 11/2019, s. 34 – 35

Znamená čas

V roku 2019 malo v našich kinách premiéru sedem nových hraných celovečerných filmov výlučne domácej produkcie a na výrobe piatich ďalších sa slovenská strana podieľala ako majoritný koproducent, v štyroch prípadoch s českou stranou a v jednom nezvyčajne s islandskou.

— V slovenskej väčšinovej koprodukcii vznikli ešte dve diela na pomedzí základných druhov, triková snímka a sčasti inscenovaný dokument. Týchto štrnásť viac-menej dramaticko-hraných opusov dopĺňa pätnásť ďalších, vyrobených v rámci menšinovej slovenskej účasti s prevažne českým partnerstvom. Uvedený pomer participácií ne-signalizuje celkom optimálne pozície, i keď poukazuje na prirodzenú česko-slovenskú spriaznenosť. Zostavovanie filmových rozpočtov môže rozkrúcať špirálu pragmatických kalkulácií, ktoré nemusia žičiť rozvoju nadregionálnych tém a tvorivých záujmov. Filmársky najviac vydareným príkladom väčšinového a výlučného producerského prototypu v tohtoročnej hranej tvorbe sú slovensko-české *Amnestie* s domácim tvorivým hýbateľom a s významnou československou témou a exkluzívne regionálna *Loli paradíčka*.

Spriaznení s protestnou klímou

— Plnosť hraného filmu určuje prítlačivosť rozprávačstva v zomknutí s poznaním a hĺbkou úvahy. Ambície a predstavy tvorcov otvára téma, či už s veľkými nárokmi, alebo aj vyrastená z triviálnej zápletky. Ctižiadostivé v spoločenskej výpovedi o dnešku sú snímky *Nech je svetlo* a *Ostrým nožom* (ak ešte nepokladáme udalosti pred pätnásť rokov – ako inšpiráciu – za historickú minulosť). V oboch snímkach prevažuje modelová výstavba deja a postáv, ktorú režijný prístup obrusuje odpozorovaním realistických situácií a konania, avšak celkom ju neprekryje a ponecháva tak ľahkú kolíziu medzi angažovanou spoločenskou kritikou a jej trochu topornejším tvarom. V hĺbke prieniku má film *Nech je svetlo* Marka Škopa sústredenejší, ale aj sociálne nenáročnejší pôdorys vidieckeho mikropriestoru, i keď s pokusom o konfrontáciu so zahraničným náprotivkom. Oproti tomu príbehu Teodora Kuhna *Ostrým nožom*, umiestnenému vo veľkomeste, trochu absentujú príznakovo zaľudnené, rozmanité priestory, čo síce v modelovej dráme nemusí chýbať ako to najdôležitejšie, ale zvyrazňuje to jej modelovosť.

— Kým Kuhn predstavil známu kauzu nedoriešenej vraždy v kolízii ofenzívneho hrdinu s ochabnutými a korupčnými zložkami policajno-justičného systému, Škop v rovnako kritickom pohľade predstrel elementárnu mocensko-manipulatívnu sieť, ktorej vzdoruje miestny mačo zamestnaný v zahraničí. Nie celkom súzvučný vzťah medzi autorským tlakom na výpoveď a schopnosťou ustáť tento tlak uhrančivou, zvnútra tvarovanou podobou vedie v oboch filmoch k explicitnejším polohám a k dôrazu na čitateľnosť varovného, až burcujúceho podtónu. To, že sú obidve zápletky založené →

na kľúčovej situácii nevinnej, až obetnej smrti a následnom odpore voči bezpráviu, potvrdzuje spriaznenosť oboch snímok so súčasnou domácou protestnou klímou, ktorú aktivizovala mafiánska poprava mladého investigatívneho novinára.

Rozprávačstvo pustené z oprát

Aj film *Casino.šk* reaguje svojou témou na vzostup spoločensko-politickej kritiky a pranierovanie korupčno-protekciónárskych praktík. V obraze nezdravých vzťahov tak mienil odpovedať na zvyšujúci sa dopyt po domácich dielach, ktoré korešpondujú s vlnou masívnej nespokojnosti. Pokiaľ snímka *Nech je svetlo* hľadá patologické spoločenské javy na pôdoryse malej vidieckej komunity a radikalizačné prejavy nachádza v lone miestneho autoritársko-nacionálneho katolicizmu a film *Ostrým*

filmu v podobe priamočiarych propagačných záberov.

Režisér ako divácka značka

Atraktívnosť dnešných paralelných svetov rozširuje film *Trhlina* o mágiu mysterióznych priestorov v dôvernom domácom prostredí. Režisér *Trhliny* Peter Bebjak, v súčasnosti asi jediný náš filmár, ktorý funguje ako divácka značka, pokračuje po *Čiare* v snahe nájsť a umiestniť tuzemské reálie v žánrovo vyladenom filmovom imidži. Obraz korupčno-mafiánskej moci východnej pohraničnej zóny vystriedala v *Trhline* vyššia moc ovládajúca konkrétny priestor prírodnej krajiny. Hrozivé nadprirodzeno sa tu zaštituje simulovanou realitou, ktorá poskytuje divákovi bezprostrednú spojitosť s filmovým obrazom a filmu nezávislosť od skutočnosti. Reálne predobrazy prostredia a postáv povyšuje filmár-

teľov. Vyprázdnený priestor vyplňa veľká emočná kaša ako nástroj hroziaci citovým vydieraním. Dôležitá téma šikany a sebaškodzovania ostala v zobrazovacom zajatí novodobej sebaaprezenačnej, egocentrickej ofenzívy, v ktorej sa stráca skutočnosť človeka a v konečnom dôsledku ho mení na použitú atrakciu. Z filmárskeho hľadiska v druhej časti upúta dynamicky naprojektovaný dokumentarizmus adrenalinových výstupov na vrcholky nedostupných objektov a v tretej časti opis šikany spôsobom klipového writerizmu. Avšak úvodné svedectvo o šikanovaní a úteku do sebaďestrukcie sa rozteklo do pódiovej šou v takmer kazateľsky evanjelizačnom formáte. Edukačno-preventívna ochrana mladého človeka pred „terorom“ virtuálnosti sa dala uniesť vlastnou mániou a sama sa tak stala predmetom diagnostikovania.

me osvetový zámer a *Trhlina* utvára žánrový obraz z praxejších atribútov, na marketingovej šachovnici *Šťastného nového roku* plynie máimivé rozprávanie, krížiacie hystériu so sentimentom. Výberové prvky domáceho koloritu film vnoril do univerzálnosti červenej knižnice. Jeden z vrcholných obrazov dobrovoľnej kolonizácie domovského priestoru predstavuje scénka masového opojenia lenonovským christmas songom na tatranskom vrcholku.

Autentickosť namiesto konštrukcií

Silnú programovú opozíciu týchto snímok tvorí „živočíchopis“ filmov *Punk je hned!* a *Hluché dni* (druhý z nich je akýmsi náprotivkom *Slepých lások*). Sú ukážkou zaujatého vzťahu ku skutočnosti, ktorá podmieňuje ich fabulu a bráni autentickosť pred nadradenými konštrukciami a vonkajšími intervenciami. Filmy približujú pos-

Nech je svetlo —

Punk je hned! —

nožom profiluje obraz mestského extrémizmu v línii mocní verus bezmocní, tak *Casino.šk* Jána Sabola, názvom príliš odvážne odkazujúce na Scorseseho známy film, zamierilo do rozľahlejšieho teritória vyšších a stredných vrstiev v politickom, mediálnom a biznisovo-hráčskom prostredí. Tu diagnostikuje nemorálne a nezákonné správanie, hochštaplerské móresy a jemne poukáže aj na istú kontinuitu s predchádzajúcim režimom. Ambiciózne zadanie a úmysel však film nijak nedokázal naplniť. Ak snímka *Ostrým nožom* sčasti prelieva filmovú atraktívnosť do zreteľnosti spoločenskej obžaloby, *Casino.šk* sa vo svojom atraktívnom miestopise úplne rozpustilo. Nejde len o rozprávačstvo pustené z oprát a o precenenie dostatočnosti témy a lákavých prostredí v spojení s kvalitnou hereckou výbavou – hodnotu filmu znížilo aj zavŕdženie sa kasínovému sponzorovi

ska zručnosť do novej atraktivity, znásobenej mysterióznym napätím, aj keď atribúty magnetických síl, halucinácií, vidín, odňatia vedomia, straty osobnosti a tajomných identít nie vždy celkom organicky prerastajú skutkové motivácie, vzťahy a časopriestorové dimenzie, z ktorých vyrastá príbeh a jeho postavy.

Hoci *Trhlina* aspiruje aj na komunikáciu s mladou generáciou, rešpektuje „klasické“ formáty rozprávačskej výstavby a sugescie. Od toho sa oddelila snímka Mira Drobného *Kto je ďalší?*. Predstavila mladých hrdinov digitálneho veku prostredníctvom ich vlastnej selfie-youtuberskej kultúry. Na plátna kín preniesla jazyk a spôsob komunikácie virtuálneho priestoru, ktorý odčleňuje realitu od jej trendovej smart verzie. Obraz novej „skutočnosti“ tak vo výsledku prehýbil úvahovú plytkosť a nedôslednosť príbehovej stavby a motivačných čini-

V snímke *Šťastný nový rok* režiséra Jakuba Kronera je naopak svet internetovej skutočnosti takmer vytesnený. Dokonca jedinou postavou, ktorú v tejto rozprávke o šťastí minie dobrý koniec, je mladá influencerka-zlatokopka. Film tým dostatočne odsúdil novodobé komunikačné siete a mravy a vrátil divákovi starú, dobrú, osvedčenú klasiku neinternetovej ľudskosti a spolupatričnosti vrátane reálií spolaľhivých Tatier, ktorým udelil glamourový imidž, odvodený od vzhľadu postáv a interiérov – aj keď je tento tuzemský filmový glamour po našsky prepojený s vulgárnosťami, plynúcimi z mužských i zo ženských úst, čo v kine rozosmieva (ale pri známych dešifrovaných nahrávkach popudzuje). Aj postava inde záporného kapitalistu (pozri film *Malá ríša*) si v tomto filme užíva „limonádovú“ ochranu kladného hrdinu. Ak za okázalosťou snímky *Kto je ďalší?* eviduje-

tavy z najnižších sociálnych vrstiev, ktorých mentálna nenáročnosť a spôsob života sú pred zvedavou kamerou viac obnažiteľné. Kompozične kultivované *Hluché dni* Pavla Pekarčíka ovláda oproti *Punku* ľahko akademický prístup, sústredený na objektivizujúco nezainterosované pozorovanie „nahej“ skutočnosti, ktorú autor sčasti inscenuje dokumentaristickým obrazom odlúčených osôb a skupín. Film *Punk je hned!* Juraja Šlauku stojí na veristických pozíciách a kliesni cestu medzi hodnovernosťou nehereckých postáv a nastrojeným príbehom, ktorý ich organizuje. Zážitok z autentických hrdinov a situácií deklasovaných vrstiev je spočiatku silnou atraktivitou filmu, ktorá neskôr trochu kolíše podľa možnosti ich bytostného zjednotenia sa s príbehovou líniou. Nepomáha tomu sprievodná hudba Davida Kollara, sama osebe výborná, ktorej charakter je však voči vizuálnej →

zložke výrazne paralelný, nijak nezbiehavý, čo nepoznačuje kvalitu hudby, ale triešti osnovný živočícho-pis filmu.

O rómskej princeznej, ktorá prebudila srdce smutného bieleho princa

Práve komplexne zvládnutá štylistika postáv a príbehu odlišuje od *Punku* podobne autentickú snímku *Loli paradicka* (čítaj „paradyčka“; celý názov vychádzajúci z rovnomennej rómskej pesničky, použitej vo filme, značí v preklade Červená paradajka). Tieto dva filmy spája záverečné precitnutie hlavných postáv, v *Paradičke* však v oveľa tragickejšej podobe. To, že rómsku dievčinu, ktorej začalo svitať na lepšie časy, unesie kriminálny gang, zalomcuje divákmi aj vďaka schopnosti rozprávačstva pripútať ho k filmovým hrdinom. Melodická

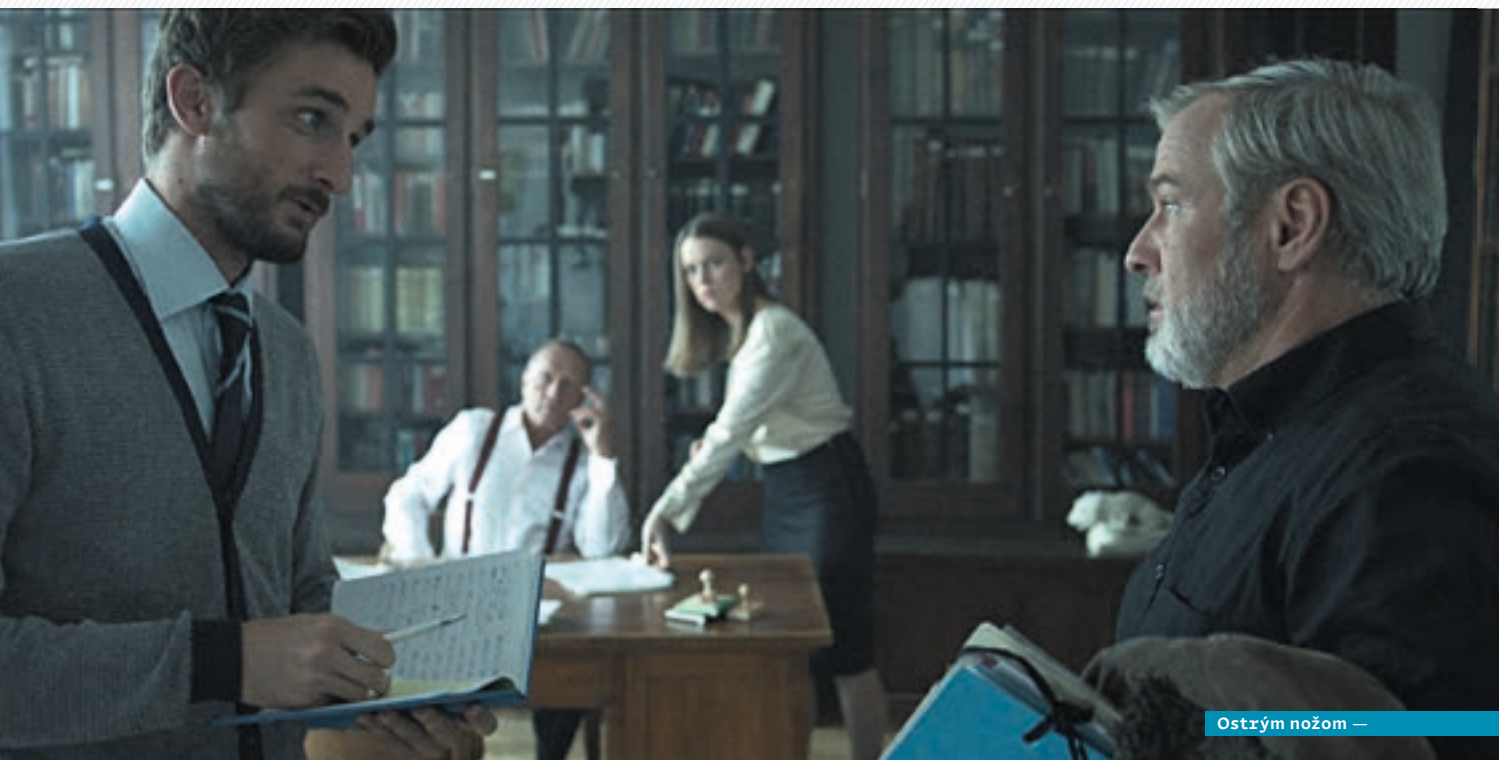
zbožnú Rómkou prenasleduje v snoch, svoje dielo víťazne dokoná, alebo ho premôže iná sila, ktorá ju nenechá zahubiť...

Osveta, únavná okázalosť a príťažlivý sken minulosti

Deje zo súčasnosti dopĺňajú snímky viazané historickými jubileami roku 2019. Sté výročie Štefánikoho úmrtia zastupuje priesečník hranej a animovanej tvorby *Cesta do nemožna* režiséra Nora Držiaka a edukačná snímka pre mladších tínedžerov *Mohyla* Andreja Kolenčíka. Invenčnejšia, ale aj adekvátne rozpočtovo veľkorysejšia, občas však povrchno mondénna je *Cesta do nemožna*. Oba filmy predstavili viac-menej osvetový obraz historickej postavy a menej plodnú prácu s národným mýtom. Objemnejšou úvahou a aktualizáciou minulosti by mohlo zaujať podobenstvo *Malej ríše* o preskupovaní society

ladňa v osobe Maroša Hečka použila na prepracovaný a priebojný projekt garančné partnerstvo s našim v súčasnosti pravdepodobne najtalentovanejším neautor-ským režisérom Jonášom Karáskom a ozrejmila svoje úctyhodné hodnotové ambície. Veľkopošná mapa historických udalostí, v ktorej sa väzeň v priebehu pár mesiacov stáva jedným z čelných predstaviteľov krajiny, kde bol perzekvovaný, nastolila príťažlivý obraz spoločenstva poškodeného neslobodou. Ľudská zločinnosť je vo filme konfrontovaná s trestaním odporu voči útlaku, politický prevrat s anarchiou, revolúcia so vzburou a zlodej dobrodruh s nomenklatúrnou straníčkou zlodejčinou. Široký sociálny záber od reprezentantov moci po kriminálnych stroskotancov pozostáva z viacerých umne prepojených a dynamikou vystrojených dejových línií. Okolo historickej udalosti sa vo fiktívnej zápletke

akt, ale aj historické súvislosti, v ktorých mene bol potrebný. *Amnestie* nechceli byť oslavou, ale kritickou reflexiou minulosti, ktorej doteraz chýba jednotný štátotvorný mýtus. Nebolo povinnosťou tvorcov k nemu prispieť, ale faktom ostáva, že sa to nestalo. Zatiaľ čo štefánikovský mýtus nesie protimonarchistický, prorepublický a národnoemancipačný étos, od čoho sa bez zrnka aktualizovanej úvahy odvíjali obe snímky k Štefánikovmu výročiu, a *Malá ríša* mechanicky pokračuje v upevňovaní protinacistickej a protikapitalistickej línie, na ktorej si komunistické režimy budovali víťazný imidž, politicko-spoločenský prevrat roku 1989 nemá ani po pionierskych *Amnestiách* v hranom filme kladný obraz revolučnej zmeny. Je, samozrejme, náhoda, že postavu korupčného poslanca a neverného manžela v *Casine.šk* a mravne poklesnutého revolučného tribúna v *Amnes-*

Ostrým nožom —

Loli paradicka —

lahodnosť výstižných dialógov, dôverná spätosť postáv s prostredím, vsadenie magickej línie do jarmočného podnikateľského priestoru vytvorili základňu na jedinečné zrážky naivity so skepsou a fanfarónstvom s uzvatosťou, znásobené krutým víťazstvom zvodcu pokušíteľa. Karavan s Rómkou, ktorú jej vlastní na konci filmu unášajú na prostitúciu do zahraničia, tiahne dialnicou v roztvorenej metafore utajeného násilia ďalších takýchto anonymných transportov v našej blízkosti. *Loli paradicka* vytvára bohatý priestor aj okolo vystaveného korpusu. Drsný koniec filmu ozrejmí, že rodičia mladej Rómky, spomínaní v replikách, naliehali na jej sobáš s vybraným ženíchom aj kvôli ochrane pred jej dôverčivosťou voči rómskym kriminálnikom. Záverečné precitnutie dievčiny z naivity otvára úvahy o možnostiach vymanenia z otrockého zajatia – či to zlé strašidlo, ktoré rituálne

v kritickom roku 1944, keby náročný projekt v réžii Petra Magáta netrpel staromódne expresívnym rozprávačstvom, únikom k výrazovým frázam a únavne okázalým vrstvením dramatických situácií. Postavy drámy majú svoje pocity vyvesené na tvári, ale ich správanie a vyjadrovanie sa neladí s prostredím, ktoré ich obklopuje. Aj keď veľká téma oportunistu a vierolomnosti, malých i veľkých zrád mala potenciál, vnútorný tlak na dystopické podobenstvo a príliš antropocentrická výpoveď veľkorozpočtový príbeh udusili.

Pomyselným víťazom spomedzi filmov k politicko-spoločenským výročiam sú *Amnestie*. Bravúrna, ofenzívna réžia s dômyselnou väzbou mnohorakej obrazovej a zvukovej zložky predložila v domácej hranej tvorbe pre kiná prvý pohľad na udalosti späté s politickým prelomom roku 1989. Producentsko-scenáristická zák-

zbieha konanie a postoje viacerých postáv s nadosobnými, ale aj zištnými a pomstychtivými motívmi. Obraz koženého katolíckeho disentu odkazuje na klerikálnu podriadenosť, obraz sekulárneho protirežimového odporu na rodinnú kontinuitu a obraz Štátnej bezpečnosti viac na jej postavičky ako postavy.

Veľká téma porevolučných amnestií zo začiatku deväťdesiatych rokov odráža vo filme súčasnú porevolučnú skepsu krajiny, ktorej tridsať emancipačných rokov čelí tlaku vlastnej identity a vydráždenému, zosobňujúcemu vzťahu k domácim elitám. Kritický paušál, ktorým *Amnestie* skenujú minulosť, má plodotvornosť, ktorá zahŕňa aj polemické reakcie. Najviac sa týkajú mravne dehonestovanej postavy revolučného tribúna, keďže isté nerozlišovanie medzi charakterom hrdinu a jeho hrdinským činom dehonestuje nielen revolučný

tiách stvárnil ten istý herec. O to viac to však mrazí. Absencia oslavy a spoločenského étosu, ktorý by diváka pri filmovom znovuprežívaní historickej udalosti premkol, je však predovšetkým znamením dneška. ◀

Stratený domov —

Ukzadnutý štát —

— text: Erik Binder / filmový publicista —
 foto: Filmtopia, D1 film, partizanfilm, K2 Studio —

Bez výročia revolúcie, v znamení smrti

Kým predminulý rok sme oslavovali rôzne „osmičkové“ výročia i 25 rokov od vzniku samostatnej Slovenskej republiky, rok 2019 sa niesol v znamení 30. výročia Nežnej revolúcie. Predvlani sa slovenskí filmári inšpirovali výročiami pomerne často, teraz prekvapí, že v bilancii minuloročnej domácej dokumentárnej tvorby chýba dielo, ktoré by explicitne rozoberalo udalosti spred tridsiatich rokov, hoci sa nimi začala písať nová kapitola histórie Slovenska.

Príčinu treba zrejme hľadať v tom, akým smerom sa naša spoločnosť vyvíja. Umelci vo všeobecnosti promptnejšie reagujú na páľčivejšie témy súčasnosti a na rôzne kauzy, ktoré priniesla novodobá história Slovenskej republiky. Priamo vychádzajú z rozdelenia moci po páde režimu, takže z tohto pohľadu sú aj vlnajšie dokumenty naviazané na udalosti Novembra 1989. Za ďalší dôvod možno označiť samotný revolučný prívlastok nežná, ktorý značí, že všetko prebehlo bez obetí na životoch. Hoci porevolučné desaťročia ukázali, že čo sa „nežne“ začalo, nemusí tak aj pokračovať a na scénu sa tak dostávajú pojmy ako nájomná vražda, mafia či korupcia. A slovenský štáb tentoraz zaznamenáva priamo na mieste aj ešte náročnejšiu situáciu vo svete – konkrétne ťažko riešiteľný konflikt v Sýrii a Iraku.

Priamo politicky angažované snímky boli však počas uplynulého roka v menšine, akoby väčšina dokumentaristov uskutočňovala svoje dlhodobější plány. Aj preto sme sa dočkali tematicky takých rôznorodých diel. Takmer každé z nich ponúklo viacero morálnych či filozofických dilem. Dá sa to zrejme prisúdiť aj tomu, že ich nečakaným spoločným menovateľom bola vo viacerých prípadoch smrť. V tejto súvislosti, bohužiaľ, nejde nespomenúť aj dve nedávne samovraždy až príliš mladých slovenských umelkyní.

A nakoniec, trochu odľahčene, názov jedného z dokumentov, *Afrika na Pionieri*, vyvoláva v myšliach divákov, ktorí poznajú menovaný dopravný prostriedok, obavu o život jeho protagonistov.

Smrť dobrá

Začnime trochu pozitívnejšie a priradme smrti prívlastok dobrá. Jestvuje vôbec niečo ako dobrá smrť? Otázka morálnej odôvodnenosti eutanázie patrí k tým, kde len ťažko hľadať jednoznačnú odpoveď. Zrejme tu platí, že každý prípad treba brať individuálne, najmä podľa psychického a fyzického stavu pacienta, ktorý uvažuje o asistovanom dobrovoľnom odchode zo sveta. Aký je život so svalovou dystrofiou, to si dokáže predstaviť len človek, ktorý trpí touto diagnózou. Režisér Tomáš Krupa dokázal aj pri úplnej absencii citového vydiereňania a páťosu vzbudiť v divákoch svojho filmu *Dobrá smrť* toľko empatie k jeho protagonistke Britke Janette, že po tomto zážitku odchádzal z kina iba málokto s konzervatívnym postojom k problematike. Ako hovorí klasik: Život je jeden z najťažších. →

Smrť násilná

Smrť novinára Jána Kuciaka a jeho snúbenice Marty Kušnírovej už takmer dva roky rezonuje v slovenskej spoločnosti. Či už tým, že nami otriasla ako niečo, čo sme mali späť hádam len s fiktívnymi gangsterkami, alebo tým, že za dvojnásobnú vraždu ešte nikoho neodsúdili. Určite aj tento fakt sa odrazil v neuzavretosti snímky Zuzany Piussi *Ukradnutý štát*. V ňom svedčí na svojej ceste za odhalením pravdy hádam každého, kto je ochotný niečo prezradiť na kameru. Z protichodných názorov a vyjadrení však bude divák cítiť značnú frustráciu (podobne sa zrejme cítila aj samotná režisérka). Práve frustrácia sa napokon ukázala ako ústredná myšlienka celého dokumentu, i keď možno vopred nezamýšľaná.

Proti politickej moci a moci peňazí sa stavia naša investigatívna dokumentaristka číslo jeden aj v ďalšej snímke *Obliehanie mesta*. Oným mestom je krásna Kremnica s bohatou históriou a najmä nerastným bohatstvom. Je otázkou do budúcnosti, či miestna fauna a flóra padne za obeť nadnárodným korporáciám, alebo

a účastník únosu, a svoje povie napríklad aj bývalý novinár a exsiskár Peter Tóth. V krátkom čase tu teda máme už tretie dielo zaoberajúce sa nielen touto kauzou, ale aj spoločenskou klímou druhej polovice 90. rokov. Film *Skutok sa stal* tak mohol odradiť viacerých divákov, ktorí už videli vydarený dokument *Mečiar* či menej vydaný hraný film *Únos*, avšak práve Berezňáčkovej film prináša do kauzy najviac svetla, pretože ponúka širšie spektrum názorov a prináša pomerne prehľadný a ucelený pohľad na kauzu. Deväťdesiate roky na Slovensku znamenali pre mnohých smrť demokratických ideálov vybojovaných na námestiach v roku 1989.

Smrť čaká všade

Minimálne v Sýrii a Iraku a v každej krajine, kde je stále pri moci, respektíve sa ju snaží získať takzvaný Islamský štát. *Stratený domov* režiséra Juraja Mravca ml. nás vedie najmä rozbombardovaným severoirackým mestom Mosul a príbehmi nielen hlavných postáv, ale aj niekoľkých miestnych obyvateľov, ktorých postihol

Hluché dni —

zvíťazia aktivisti s ekologickými preferenciami, prípadne sa nájde konsenzus a mesto a jeho okolie budú stále krásne a zároveň budú prosperovať z rozvoja priemyslu. V prípade *Ukradnutého štátu* je Piussi skôr aktívnou pozorovateľkou a necháva na diváka, nech si urobí vlastný názor. V *Obliehaní mesta* sa trochu zbytočne prikláňa na stranu aktivistov a nedáva divákovi až taký veľký priestor na vytvorenie vlastného názoru. Vyjadruje ho skôr ona sama.

Smrť demokratických ideálov

Róberta Remiáša zavraždili v roku 1996, zhruba sedem rokov po tom, ako sa radikálne zmenila spoločenská situácia vo východnej Európe. Zo správ sme sa dozvedeli o politicky motivovanej vražde, ktorú vtedajší premiér Vladimír Mečiar znevážil pamätným výrokom: *Skutok sa nestal*. Režisérka Barbora Berezňáková výrok otočila a dokument venovaný okrem iného aj únosu Michala Kováča ml. do Rakúska nazvala *Skutok sa stal*. Snímkou nás sprevádza Oskar Fegyveres, očitý svedok

pre našinca ťažko uveriteľný osud. Ak filmy *Skutok sa stal* a *Ukradnutý štát* vyvolávajú v divákoch vysokú mieru frustrácie, tak *Stratený domov* ich v tomto smere predstihuje o niekoľko úrovní. Režisér Juraj Mravec nakrútil na naše pomery nevídaný dokumentárny film, aký sa bude iba ťažko prekonávať. Jeho forma síce nie je veľmi inovatívna, obsah však poskytuje maximálne realistický pohľad na súčasný stav sveta. Dvaja mladí záchranári na plátne ukazujú, že optimizmus je napriek všetkým okolnostiam jednoducho životnou voľbou a môže byť prítomný aj tam, kde naň niet najmenšieho dôvodu. Napríklad v prostredí, v ktorom jeden z protagonistov povie: „Od novembra som videl umrieť dvesto detí...“

Proti smrti zaspávaním v truhle

Život bez „hulenia gandže“ a bez snoubordingu? Ak, tak jedine v kláštore! Dať z bohom svetským potešeniam, radostiam a venovať svoj život komunite, respektíve Bohu, a stráviť ho celý v jednom pravoslávnom kláštornom objekte je životná voľba. Čo vedie niekoľko

jednotlivcov k takémuto razantnému kroku, sleduje na Ukrajine Erik Praus v dokumente *Volanie*. Argumenty viacerých protagonistov môžu byť občas menej pochopiteľné, no čím sú mnisi starší, tým znejú ich zdôvodnenia logickejšie. Stojí za nimi životná skúsenosť a múdrosť. Otázkou zostáva, či bola potrebná vyše hodinová dĺžka a či by film s rovnakým množstvom informácií nemal väčší spád pri polovičnom trvaní, ale to je vec vkusu konkrétneho diváka a toho, nakoľko obľubuje dlhšie, artovo ladené zábery s premyslenou kamerovou kompozíciou. Zastaviť rýchlu dobu a povrchnosť spoločnosti sa tvorcom zrejme nepodarí. *Volanie* však, minimálne krátko po projekcii, vyvoláva aspoň potrebu o týchto javoch uvažovať.

Smrť tretiemu svetu na Slovensku!

Ďalší z „dokumentárnych“ filmov, ktoré stierajú hranicu medzi dokumentom a fikciou, nakrútil Pavol Pekarčík v slovenských rómskych osadách. Je zrejme, že mnohé zábery v *Hluchých dňoch* sú inscenované, zároveň však postavy hrajú samy seba podľa toho, ako skutočne žijú. Je dobré, že sledujeme viacero príbehov, ktoré majú aj dejový oblúk, a snímka je vhodne ukončená príbehom detí, ktoré si postavili kúpeľňu. Síce nefunkčnú, ale predsa len kúpeľňu – keďže ich tato sa k tomu stále akosi nemá a radšej hrá počítačové hry. Akoby deti, ktoré sú protagonistami filmu, nemali dost problémov, sú navyše aj hluchonemé. Mladším ročníkom však životný optimizmus nechýba, kým starší sú už len flegmatickí, akoby rezignovaní. Postarať sa, aby ich deti neskôr nezapadli do rovnakých koľají, je potom nielen úlohou týchto jednotlivcov, ale aj celej spoločnosti.

„Samovražda“ na motorke

Presnejšie, na motorke značky Pionier. Kto zažil socializmus, vie, o čom je reč, mladší nech si to vygúglia. Pre niekoho môže byť móda nakrúcania cestopisných dokumentov, v ktorých sa skupinka odvážlivcov „samovrahov“ vydáva na dlhé cesty dopravnými prostriedkami ako trabant, lada či pionier, ťažko pochopiteľná. Ich osudy, našťastie, sledujeme iba v prítomí klubových kinosál. Bez strachu o vlastný život si tak užívame krásne zábery prírody a žasneme jednak nad výdržou motorov týchto značiek a jednak nad odvahou cestovateľov a filmárov. Našťastie ani v *Afrike na Pionieri* sa nikomu nič nestalo a päťica chlapíkov na čele s režisérom Marekom Slobodníkom a kameramanom Martinom Kochanikom sa po potulkách Afrikou vrátila v bezpečí domov.

Smrť tradícií

Smrť folklóru v dôsledku neukotvenia Slovákov vo vlastných tradíciách, smrť folklóru vinou plytkosti pri tendenčných politických prezentáciách počas celého minulého storočia, smrť folklóru vinou nových hudobných trendov obľúbených u tínedžerov (toto je názor autora textu) a nakoniec aj smrť samotného skladateľa. Toľko k leitmotívu smrti v dokumente *Svetozár Stračina* režiséra Pavla Barabáša o hudobnom skladateľovi s nesmierne bohatým portfóliom. Hudobníka spoznáваме ako skromného a duševne bohatého človeka, ale zároveň

ako človeka, ktorý často podliehal emóciám a neraz spôsobil na pracovisku neprijemnú atmosféru. Vždy však s pozitívnym výsledkom – Stračinovým cieľom totiž bolo, aby si pri jeho skladbách poslucháč nepovedal, že počúva „odfláknuté“ dielo. Dokument *Svetozár Stračina* nemôže u mladších ročníkov konkurovať povedzme dokumentom o slovenskom hip-hopu, ale práve preto je stále dôležité upozorňovať na naše korene aj prostredníctvom kinematografie. Aby sme neboli v budúcnosti svedkami reálnej smrti tradícií bez možnosti zmŕtvychvstania.

Na ceste k nesmrteľnosti

Na nej sú Osamelí bežci – trojica básnikov Ivan Laučík, Peter Repka a Ivan Štrpka. Skupina umelcov sa sformovala v roku 1963 a prežila úskalia normalizácie aj zákaz tvorby. Trojica sa po rokoch opäť „stretáva“, čo na kameru zaznamenal režisér Martin Repka v optimisticky vyznievajúcim dokumente *Osamelí bežci: Ideme ďalej!*. Postarší páni spomínajú na krásne aj menej krásne časy a humor ich rozhodne neopustil, hoci jeden z nich je už

Svetozár Stračina —

po smrti. Nezainterosovaným môže dielo poskytnúť pomerne vzácne nové informácie, pre insiderov ide o povinnosť. Nehynúci optimizmus cítiť aj z minoritne slovenského dokumentu režisérky Olgy Sommerovej *Jirí Suchý*, v Česku uvádzaného s podtitulom *Lehce s životem se práť*.

Čím to je, že čím sa dokumenty roku 2019 venujú starším protagonistom, tým optimistickejšie vyznievajú? Možno aj tým, že pamäť je selektívna a dobrovoľne si uchováva viac tých krajších momentov než utrpenia a určite si minulosť aj nevedomky idealizuje. Pozerajme sa však pozitívne aj do budúcnosti. Rok 2020 by pri nastavenom trende v rámci slovenskej dokumentárnej tvorby nemal byť o nič horší než ten predošlý. Navyše jeho leitmotív bude zrejme iný než smrť. ◀

Šarkan —

— text: Eva Šošková / filmová publicistka —
 foto: BFILM (2), Fool Moon —

Edukácia a/je politika

Tak ako animovanie prebieha vo vrstvách časových aj priestorových, žije animácia aj v mediálnom svete – prechádza médiami a filmovými druhmi. Najmä rok 2019 ukázal mnohovrstevnosť a životaschopnosť slovenskej animácie. Aké funkcie má využitie technických možností animácie v domácich audiovizuálnych dielach, ktoré priniesol? V kontexte predošlej tvorby netradičné – prevažne edukačné a politické.

Uplynulý rok hral v uvádzaní prím film Martina Smatanu *Šarkan* (2019), ktorý získal aj viacero medzinárodných ocenení (Stuttgart, Annecy, São Paulo, Taiwan...). Uviedli ho vo svetovej premiére na Berlinale a bol úspešný aj na domácej pôde. Stal sa víťazom slovenskej sekcie Fest Anče a v kinodistribúcii sekundoval francúzskemu poviedkovému filmu *Velký zlý lišák a iné príhody* (2017).

Šarkan je po seriáli *Mimi & Líza* ďalším dielom, ktoré ponúka detskému divákovi netradične náročnú tému. Po slepej Mimi je to telesný hendikep vyplývajúci zo starnutia a z chradnutia tela, ktoré vedie k téme zo všetkých najťažšej – smrti. Hoci snímka deťom vo svojom námete neprináša nič nové a upevňuje mýtus posmrtného života v nebi – nad oblakmi, robí to štylisticky zaujímavou. Telo bábok tvoria vrstvy textílií, ktoré sa starnutím odlupujú a vietor ich odnáša preč.

Hoci je *Šarkan* pre deti, nie je vyslovene edukačný, skôr sa orientuje na detskú emocionalitu. Vzdelávať sa pokúšali celovečerné trikové filmy, ktoré vznikli pri príležitosti 100. výročia úmrtia Milana Rastislava Štefánika. Kým animátor Andrej Kolenčík cielil svojou *Mohylou* (2019) na mladšie deti, Noro Držiak sa v *Ceste do nemožna* (2019) zameral na staršie deti a mladých dospelých. Obe snímky sa snažia popasovať s výrazne obmedzeným rozpočtom, ale iba jednej sa darí hľadať motivácie na štylistické riešenia v príbehu. Zelené klúčovacie pozadie v *Ceste do nemožna* síce pôsobí neautenticky a nerealisticky, avšak triková nedokonalosť súznie s nedokonalosťou filmov Georgea Mélièsa v začiatkoch kinematografie. A odkazovanie na neho zase so Štefánikovou záľubou v kúzlení.

Cez Štefánika sa dostávame k politickému rozmeru tvorby minulého roka. Paradoxne sa tvorba vznikajúca v totalitnom systéme vyznačovala politickou satirou a spoločenskou angažovanosťou omnoho viac ako tvorba porevolučná. Najviac zaráža absencia ekologickej tematiky. V totalitnom zriadení rezonovala táto téma aspoň v tvorbe, keď nie priamo medzi ľuďmi. Dnes rezonuje v každodennom živote, ale nie v tvorbe. Angažované oživenie občianskej spoločnosti v posledných rokoch na Sloven- →

sku, ale i vo svete však čiastočne ovplyvnilo aj domácu animovanú tvorbu. V roku 2018 sa do kín dostalo *Monštrum* (2018) Martina Snopeka o všeobecnom devastácnom vplyve politického systému, rok predtým na Anči súťažilo *Chilli* (2016) Martiny Mikušovej, ktoré môžeme vnímať optikou feminizmu.

Z tvorby roku 2019 je najvypuklejší medzinárodný projekt *Happiness machine*, ktorý propaguje ekonomickú teóriu Christiana Felbera, založenú na hodnotách ľudskej solidarity a hospodárskej udržateľnosti ako opozitách konkurencie a nekontrolovaného rastu. Slovenskú animáciu tu reprezentuje snímka Joanny Kožuch *Music Box* (2019). Do slovenských kín sa dostala ako predfilm celovečerného dokumentu *Osamelí bežci*:

získal čestné uznanie na Fest Anči a možno porota uznávala práve jej výber materiálu na reprezentáciu „randiacich“ protagonistov. Prirodzené, ale prehladané spojenie sexuality a menštruačného cyklu tu predstavuje sexuálny styk vložky s tampónom. Po filmoch *O dvoch ľuďoch* (1995) Vandy Raýmanovej, *O ponožkách a láske* (2008) Michaely Čopíkovej a ďalších prichádza Mihályiová v spolupráci s Davidom Štumpfom s filmom *Sh_t Happens* (2019) o ubíjajúcom každodennom vzťahu, kde muž je ten pracujúci a žena tá, ktorá čaká doma. Obaja trpia, ale situáciu prijímajú. Kým doteraz sa ženy pri absencii muža venovali domácim prácam, v snímke *Sh_t Happens*, premiérovanej na festivale v Benátkach, si postava ženy kompenzuje slabú mužovu pozornosť

celok sveta a život je jeho nadčasovým spirituálnym elementom. V tomto veľmi abstraktnom ohľade sú filmy Marty Prokopovej ekologickými filmami. Z pohľadu identít prostredníctvom medvedích postáv *Divoké bytosti* najvýraznejšie tematizujú rodovo podmienené chápanie agresívnej maskulinity a pacifistickej feminity.

O nanútenej identite vypovedá ďalší z titulov v tohtoročnej kinodistribúcii, film Daniely Krajčovej *Persona grata* (2019). Krajčová sa vo svojej výtvarnej tvorbe dlhodobo venuje sociálno-politickým otázkam, avšak prvý raz to robí aj ako filmárka v krátkom kinofilme. Animovaný dokument o utečencovi spája autentický komentár respondenta s Krajčovej maľovanou animáciou. Statickosť animácie čiastočne kompenzuje repro-

dukcie a distribúcie – seriál putuje k divákovi aj v knižnej podobe. Televízna animovaná tvorba sa tento rok rozšírila o ďalšiu cieľovú skupinu. Koncom roka 2018 začala RTVS vysielat *Chochmesovcov* – 25-dielny rodinný animovaný sitkom Róberta Švedu o etikete. Výtvarné návrhy Ové pictures hýria farbami, vizuálnymi nápadmi, animácia komentár občas ilustruje, častejšie však ironizuje a karikuje. Tak vzniká pomerne zábavný audiovizuálny dialóg. Záverečná časť dáva naše pravidlá spoločenského správania do širšieho kultúrneho kontextu a upozorňuje, že sú len jedny z mnohých. Tým seriál získava politický rozmer, pre minuloročnú produkciu typický – učí k úcte k inakosti. ◀

Sh_t Happens —

Websterovci 2 —

Ideme ďalej! (2019). Kožuch tu celkom netradične vôbec nepracuje so živým hercom, z jej rozoznateľného štýlu však vystupujú do popredia tenké línie hustých škra-bancov, ktoré zahusťujú mizanscénu jej filmov. Naopak, so živým hercom (Lukáš Latinák) pracuje Eni Brandner vo filme *Pantopos* (2019), ktorý je súčasťou rovnakého projektu a videli ho aj návštevníci Fest Anče. Ústrednou myšlienkou *Music Boxu* je predviesť tri hodnotovo rôzne riešenia vedúce k rovnakému materiálnemu výsledku, *Pantopos* zase propaguje primeranú deľbu zdrojov, ktorá vedie k pozitívnym účinkom aj na chamtivých jednotlivcov.

Feministickým pohľadom sa vyznačuje minulo-ročná tvorba Michaely Mihályiovej. Jej film *Rande* (2019)

pornografickou masturbáciou v kuchyni. Rozdelenie úloh a rodová identita sa tu viažu na biblický mýtus o Noemovej arche, snímka predstavuje jeho spoločensky deštruktívny potenciál.

O hľadaní identity v spoločenskom systéme rozpráva snímka Marty Prokopovej a Michala Blaška *Divoké bytosti* (2019), ktorá sa v kinodistribúcii premietala pred filmom *Lijana* (2017). Minimalistické oddramatizované herectvo, mozaikové rozprávania, slabý výtvarný a kinematografický akcent na odlišnosti postáv či oddramatizovaný mŕtvy čas sťažujú porozumenie filmu, ktorý však stojí na silnej atmosfére špecificky „prokopovského“ fikčného sveta, kde sú makro- a mikrosvet neoddeliteľne prepojené, je to tekutý a magický

dukovaný príbeh v mimoobrazovom zvuku. O vtlácaní identity je aj víťazný animovaný titul minuloročného festivalu študentských filmov *Áčko Trust Me* (2019) režisérky Zlaty Golecovej o rodičovi, ktorý spočiatku neakceptuje odlišnosť svojho dieťaťa.

Stáva sa už tradíciou, že slovenské deti sú vo vianočnom čase obdarované novými pôvodnými seriálmi vo vysokom štandarde. Na jeseň prišla do kín druhá séria *Websterovcov* Kataríny Kerekesovej, a tak ako aj nové časti seriálu *Drobci* Vandy Raýmanovej sa koncom roka dočkala uvedenia v televízii. Na Silvestra mala potom televíznu premiéru druhá séria vzdelávacieho seriálu *Tresky plesky* Veroniky Kocourkovej. Všetky tri seriály fungujú na rovnakom modeli dvojakej mediálnej pro-

— text: Miro Ulman —

Perinbaba a dva svety —
foto: J&J JAKUBISKO FILM
EUROPE Production —

Do kín príde Sviňa, Perinbaba aj nový Bond

Na prvý polrok 2020 pripravili slovenské distribučné spoločnosti 96 premiér. Sú medzi nimi filmy takmer všetkých žánrov, adaptácie literárnych predlôh, pokračovania úspešných filmov, blockbustery i artové tituly. A, samozrejme, chýbať nebudú ani domáce novinky.

— Zaujímavé je, že už len 5 filmov bude vo formáte 3D. A takmer polovica premiér – 49,5 % – bude amerických. Januárové novinky v slovenských kinách uvádzame v rubrike Premiéry, a tak tu upozorníme na niekoľko ďalších titulov, ktoré sa dostanú do kín počas prvých šiestich mesiacov tohto roku.

— Začneme domácimi novinkami. Do kín by sa podľa tvrdení producentov malo dostať až 18 slovenských a koprodukčných filmov. Distribútori ich však zatiaľ naplánovali len sedem. Po januárovej komédii Marty Ferencovej *Príliš osobná známosť* (16. 1.) a poľsko-slovenskej historickej dráme Jana Jakuba Kolského *Milost* (16. 1.) sa dostane do kín adaptácia románu Arpáda Soltésza *Sviňa* (6. 2.). Príbeh z krajiny, v ktorej neexistujú hranice medzi mafiou a politikou ani zločinom a zákonom, režírovala Mariana Čengel Solčanská. *Tempos* (27. 2.) trojice režisérův Nazarij Klujev, Roman Kelemen a Maxim Klujev je hraný dokument, ktorý mapuje zrod rapovej scény na Slovensku očami Patrika Vrbovskeho alias Rytmsusa. Pokračovanie vianočného hitu Juraja Jakubiska s názvom *Perinbaba a dva svety* príde do kín 26. marca. Absurdná dráma Miry Fornay *Žaby bez jazyka* (9. 4.) je príbehom jedného dňa v živote páchatela domáceho násillia a 11. júna bude mať premiéru komédia Ondřeja Trojana *Bourák*. V čase uzávierky zatiaľ nemali dátum premiéry, do kín by však mali prísť takisto v prvom polroku aj koprodukčný *Šarlátán* Agnieszky Hollandovej, *Služobníci* Ivana Ostrochovského či novinka Martina Šulíka *Muž so zajačimi ušami*.

— Ani v roku 2020 nebudú v našich kinách chýbať u divákov obľúbené české filmy, napríklad komédie *Román*

pre pokročilých (6. 2.) režisérky Zity Marinovovej s Marekom Vašutom a Jitkou Čvančarovou, *Chlap na striedačku* (13. 2.) Petra Zahrádku s Jiřím Langmajerom, Luciou Žáčkovou, Ivanou Chýlkovou a Ivou Janžurovou a *Šťěstí je krásná věc* (9. 4.) režiséra Jiřího Diarmaida Nováka. Čiernobiela *Hra* (20. 2.) Alejandra Fernándeza Almendrasa s Jiřím Mádlom vznikla v zaujímavej česko-čilsko-francúzsko-juhokórejskej koprodukcii. A pre najmenších sú určené animované *Maškrtné medvedie príbehy* (9. 4.) dvojice Alexandra Hetmerová a Kateřina Karhánková.

— Okrem nich sa počas prvého polroku dostane do kín ešte tucet ďalších animovaných filmov. Januárové tituly *Medvedíci Boonie: Cesta do praveku* (23. 1.) a *Labková patrola: Pripravení pomáhať a zachraňovať!* (30. 1.) doplnia *Super maznáčikovia* (6. 2.), *Mosley* (12. 3.) o kozloňoch slúžiacim ľuďom, *Snežná hliadka* (19. 3.) o polárnom lišiakovi, ktorý sa chce stať najlepším arktickým kuriérom, pixarovská novinka *Soul* (18. 6.), pokračovania úspešných titulov *Ľadová sezóna 3* (20. 2.), *Králik Peter na úteku* (30. 4.), *The SpongeBob Movie* (28. 5.) a 3D novinky *Vpred* (5. 3.) o elfských tínedžeroch, *Trollovia: Svetové turné* (16. 4.) a *Scoob!* (14. 5.) – prvý animovaný Scooby-Doo pre kiná.

— Okrem animovanej tvorby sa dostane do kín i niekoľko pokračovaní úspešných hraných titulov, napríklad *3Bobule* (12. 3.), horor *Tiché miesto 2* (19. 3.), akčný kriminálny triler *Rýchlo a zbesilo 9* (21. 5.) či horor *Saw IX* (18. 6.), ale i hraná verzia animovanej disneyovky *Mulan* (26. 3.) či *Pinocchio* (2. 4.) s Robertom Benigniom v úlohe tatka Geppetta.

— K očakávaným hitom roku 2020 patrí horor *Fantasy*

Island (13. 2.), adaptácia úspešného televízneho seriálu zo 70. rokov o záhadnom ostrove v Tichom oceáne, kde sa vám splnia akékoľvek želania a sny s podmienkou, že ho už nikdy neopustíte, či *Vtáky noci a fantastický prerod jednej Harley Quinn* (6. 2.), v ktorom sa Harley Quinn po rozchode s Jokerom spojí s ďalšími superhrdinkami, aby spoločne zachránili malé dievča. Čaká sa aj na vojnovú drámu *Sama Mendesa 1917* (13. 2.), pokračovanie príbehov superhrdinky *Wonder Woman 1984* (4. 6.) a akčnú rodinnú hranú disneyovku Kennetha Branagha *Artemis Fowl* (28. 5.). V *Black Widow* (30. 4.) sa Natasha Romanoff (Scarlett Johansson) z *Avengers* po prvý raz predstaví vo vlastnom filme. V komédii *Môj špión* (12. 3.) hrdina akčných filmov Dave Bautista v úlohe agenta CIA v utajení učí deväťročného dievča všetkému, čo je potrebné na prežitie. A do kín sa, samozrejme, dostane i najnovšia, už dvadsať piata bondovka *No Time To Die* (8. 4.) opäť s Danielom Craigom, ktorú mal pôvodne režírovať Danny Boyle, no napokon ju nakrútil Cary Joji Fukunaga.

— Ak nemáte čas čítať knihy, sú pre vás pripravené adaptácie literárnych diel Jane Austen – *Emma* (26. 3.), Jacka Londona – *Volanie divočiny* (27. 2.) s Harrisonom Fordom, H. G. Wellsa – *Neviditeľný muž* (5. 3.) či C. S. Forestera – *Greyhound* (7. 5.) s Tomom Hanksom a Elisabeth Shue. Filmovú podobu dostane aj kniha Frances Hodgson Burnett *Tajná záhrada* (7. 5.) a mysteriózny triler A. J. Finna *Žena v okne* (14. 5.).

— Renée Zellweger sa predstaví ako legendárna speváčka a herečka Judy Garland v životopisnej dráme *Judy* (13. 2.), Jim Carrey v rodinnom filme *Ježko Sonic* (20. 2.),

Vin Diesel si zahrá komiksového superhrdinu v snímke *Bloodshot* (27. 2.), Robert De Niro, Uma Thurman, Jane Seymour a Christopher Walken sa stretnú v rodinnej komédii *War with Grandpa* (30. 4.).

— Pre milovníkov európskych filmov pripravuje spoločnosť Film Europe prehliadky Scandi a Crème de la crème, do ktorých budú zaradené napríklad dánska dráma *Srdcová kráľovná* (23. 1.), ktorá vlani získala Cenu divákov na festivale Sundance, dráma *Podme kradnúť kone* (6. 2.), ocenená Strieborným medvedom za mimoriadny umelecký počin na Berlinale 2019, či drámy *Mladý Ahmed* (26. 3.) bratov Dardenneovcov a *Bedári* (2. 4.), nominovaná na európsky film roka, v ktorých je klasický príbeh Victora Huga zasadený do obdobia nepokojov v Paríži v roku 2005.

— Asociácia slovenských filmových klubov pripravila napríklad novinku Xaviera Dolana *Matthias a Maxime* (6. 2.), islandskú drámu *Biely, biely deň* (27. 2.), ktorá priniesla hercovi Ingvarovi Sigurðssonovi cenu pre vychádzajúcu hviezdu v Cannes a nomináciu na Európsku filmovú cenu, francúzsku nostalgickú komédiu *Zažiť to znovu* (13. 2.) s Danielom Auteuilom, Guillaumom Canetom a Fanny Ardant či guatemalskú drámu *Chvenie* (20. 2.), ktorá súťažila vlani na Art Film Feste.

— Ak budete vo *Film.sk* pravidelne sledovať rubriku Premiéry, ani jeden zaujímavý titul vám nemôže uniknúť. ◀

Služobníci — foto: Punkchart Films —

› **2. 1. 2020**

Na nože

‹ **Knives Out**, USA, 2019, r. Rian Johnson ›
 Daniel Craig, Chris Evans, LaKeith Stanfield, Ana de Armas, Michael Shannon, Don Johnson, Jamie Lee Curtis, Toni Collette, Katherine Langford, Christopher Plummer – krimi/komédia, 130 min., MP 12 – Forum Film

Nenávist'

‹ **The Grudge**, USA, 2020, r. Nicolas Pesce ›
 Andrea Riseborough, Lin Shaye, John Cho, Demián Bichir – horor, 93 min., MN 15 – Itafilm

Špindl 2

‹ Česko, 2019, r. Radek Balaš ›
 Radím Fiala, Kaira K. Hrachovcová, Anna Čtvrtníčková, Hana Vagnerová, Filip Blažek, Oldřich Navrátil, Jitka Sedláčková, Karel Zima, Jakub Kohák – komédia, 107 min., MP 12 – Continental film

Zakliate pierko

‹ **Zakleté pírk**o, Česko, 2019, r. Zdeněk Troška ›
 Anastázie Chocholatá, Sara Sandeva, Lukáš Pavlásek, Šárka Vaculíková, Lucie Polišíenská, Marek Lambora, Václav Svoboda, Martin Stránský, Dana Syslová, Jitka Smutná, Petr Urban, Andrea Hoffmannová – rozprávka, 94 min., MP 12 – CinemArt SK

› 9. 1. 2020

Cats

‹ Spojené kráľovstvo/USA, 2019, r. Tom Hooper ›
 James Corden, Judi Dench, Jason Derulo, Idris Elba, Jennifer Hudson, Ian Mckellen, Taylor Swift, Rebel Wilson, Francesca Hayward – muzikál, 106 min., MP 12 – CinemArt SK

Národní třída

‹ Česko/Nemecko, 2019, r. Štěpán Altrichter ›
 Hynek Čermák, Kateřina Janečková, Jan Cina, Václav Neuzil, Jiří Langmajer, Jiří Šoch, Martin Sobotka, Erika Stárková, Lubor Šplíchal, Andrej Polák, Martin Siničák – dráma, 91 min., MN 15 – ASFK

Pod vodou

‹ **Underwater**, USA, 2020, r. William Eubank ›
 Kristen Stewart, Vincent Cassel, T. J. Miller, Jessica Henwick, John Gallagher Jr., Mamoudou Athie, Gunner Wright – sci-fi/horor/akčný, 95 min., MP 12 – CinemArt SK

Velké želanie

‹ **Día de Muertos**, Mexiko, 2019, r. Carlos Gutiérrez Medrano ›
v slovenskom znení: Andrea Somorovská, Patrik Vyskočil, Tomáš Majláth, Martin Mňahončák, Eva Matejková, Martin Kaprálik, Peter Krajčovič, Dominika Žiaranová, Erik Koniček, Petra Vajdová, Martin Hronský – animovaný, 90 min., MP – Magic Box Slovakia

› 16. 1. 2020

Dolittle

‹ USA, 2020, r. Stephen Gaghan ›
 Robert Downey Jr., Antonio Banderas, Michael Sheen, Jim Broadbent, Jessie Buckley, Jon Cena, Harry Collett, Marion Cotillard, Frances de la Tour, Carmen Ejogo, Ralph Fiennes, Selena Gomez, Tom Holland, Rami Mašek, Kumail Nanjiani, Craig Robinson – dobrodružný, 106 min., MP – CinemArt SK

Milost'

‹ **Ułaskawienie**, Poľsko/Česko/Slovensko, 2018, r. Jan Jakub Kolski ›
 Grażyna Błęcka-Kolska, Jan Jankowski, Michał Kaleta, Marián Chalány –historická dráma, 100 min., MN 15 – ASFK

Príliš osobná známosť

‹ **Príliš osobní známosť**, Česko/Slovensko, 2020, r. Marta Ferencová ›
 Eliška Balzerová, Tatiana Dyková, Petra Hřebíčková, Luboš Kostelný, Marián Mitaš, Janko Popovič Volarič, Branislav Trifunovič, Predrag Manojlovič – komédia, 107 min., MN 15 – Continental film

› **23. 1. 2020**

Bad Boys navždy

‹ **Bad Boys for Life**, USA, 2020, r. Adil El Arbi, Bilal Fallah ›
 Will Smith, Martin Lawrence, Vane-ssa Hudgens, Alexander Ludwig, Charles Melton, Paola Nunez, Kate Del Castillo, Nicky Jam, Joe Pantoliano – akčná komé-dia, MN 15 – Itafilm

Králíček Jojo

‹ **Jojo Rabbit**, USA, 2019, r. Taika Waititi ›
 Roman Griffin Davis, Taika Waititi, Scarlett Johansson, Thomasin McKenzie, Rebel Wilson, Stephen Merchant, Alfie Allen, Sam Rockwell – komédia/dráma/satira, 108 min., MP – CinemArt SK

Medvedíci Boonie: Cesta do praveku

‹ **Siung čchu muo: Jüan š'š taj**, Čína, 2019, r. Leon Ding ›
v slovenskom znení: Michal Hudák, Martin Vítek, Juraj Predmerský, Sára Suchovská, Lívia Bielovič, Martina Rievajová, Miloslav Král' – animovaný, 90 min., MP – Continental film

Prvý zradca

‹ **Il traditore**, Taliansko, 2019, r. Marco Bellocchio ›
 Pierfrancesco Favino, Luigi Lo Cascio, Maria Fernanda Cândido, Alessio Praticò, Fausto Russo Alesi, Fabrizio Ferracane, Patrick Simons, Paolo La Bruna, Nicola Calì, Giovanni Calcagno, Bruno Carriello – triler/životopisný, 152 min., MN 15 – ASFK

Richard Jewell

‹ USA, 2019, r. Clint Eastwood ›
 Paul Walter Hauser, Sam Rockwell, Kathy Bates, Jon Hamm, Olivia Wilde – dráma, 129 min., MN 15 – Continental film

Srdcová kráľovná

‹ **Dronningen**, Dánsko, 2019, r. May el-Toukhy ›
 Trine Dyrholm, Gustav Lindh, Magnus Krepper, Liv Esmår Dannemann, Silja Esmår Dannemann, Stine Gyldenkerne – dráma, 127 min., MN 15 – Film Europe

› **30. 1. 2020**

25 km/h

‹ Nemecko, 2018, r. Markus Goller ›
 Lars Eidinger, Bjarne Mädel, Sandra Hüller, Alexandra Maria Lara, Franka Potente – komédia/road movie, 115 min., MN 15 – ASFK

Attila

‹ Česko, 2020, r. Petr Větrovský ›
účinkuje: Attila Végh – dokument – Continental film

Cesta za živou vodou

‹ **Askeladden – I Soria Moria slott**, Nórsko, 2019, r. Mikkel Brænne Sandemose ›
 Vebjørn Enger, Mads Sjøgård Pettersen, Elias Holmen Sørensen, Eili Harboe, Gard B. Eidsvold, Synnøve Macody Lund, Thorbjørn Harr, Gisken Armand – fantasy rozprávka, 99 min., MP 12 – CinemArt SK

Labková patrola: Pripravení pomáhať a zachraňovať!

‹ **Paw Patrol: Ready, Race, Rescue!**, Kanada, 2019, r. Charles E. Bastien ›
v slovenskom znení: Frencien Bauer, Roman Pomajbo, Roman Ferienčík, Alex Koniček, Michal Kaprálik, Peter Makranský, Marek Suchitra, Veronika Horňáková – animovaný, 70 min., MP – Bontonfilm

Malé ženy

‹ **Little Women**, USA, 2019, r. Greta Gerwig ›
 Saoirse Ronan, Emma Watson, Florence Pugh, Eliya Scanlen, Laura Dern, Timothée Chalamet, Meryl Streep, Tracy Letts, James Norton, Louis Garrel, Bob Odenkirk – romantický film, 134 min., MP 12 – Itafilm

Plnotučná sebaláska

‹ **Fat Front**, Dánsko, 2019, r. Louise Detlefsen, Louise Unmack Kjeldsen ›
účinkujú: Marte Nymann, Helene Thyrsted, Pauline Lindborg, Wilde Siem – dokument, 127 min., MN 15 – Film Europe

Slušní chlapci

‹ **The Gentlemen**, USA, 2020, r. Guy Ritchie ›
 Matthew McConaughey, Charlie

Hunnam, Michelle Dockery, Colin Farrell, Henry Golding, Hugh Grant, Jeremy Strong, Eddie Marsan, Jason Wong – akčný/krimi, 113 min., MN 15 – Forum Film

Vidíš mesiac, Daniel

‹ **Daniel**, Dánsko, 2019, r. Niels Arden Oplev ›
 Esben Smed, Anders W. Berthelsen, Toby Kebbell, Ardalan Esmaili, Sofie Torp, Sara Hjort Ditlevsen – dráma, 135 min., MN 15 – Film Europe

— Miro Ulman —

Pomaľované vtáča v užšom výbere na Oscara

Česko-slovensko-ukrajinský film **Pomaľované vtáča** Václava Marhoula sa ako nominant Českej republiky dostal do užšieho, desaťmiestneho výberu filmov, ktoré sa uchádzajú o cenu americkej Akadémie filmových umení a vied Oscar v kategórii cudzojazyčných celovečer-ných filmov. **Pomaľované vtáča** je adaptáciou bestselleru Jerzyho Kosinského. Vo filme s rozpočtom sedem miliónov eur účinkuje popri hviezdach ako Udo Kier, Stellan Skarsgård, Harvey Keitel či Julian Sands aj slovenská herečka Júlia Valentová. Slovenským koproducentom je spoločnosť PubRes. Film mal premiéru v hlavnej súťaži na festivale v Benátkach, kam sa slovenská snímka dostala po tridsiatich rokoch od uvedenia Jakubiskovho filmu **Sedím na konári a je mi dobre**.

Desiatku cudzojazyčných oscarových „semifinalistov“ vybrala americká akadémia spomedzi 91 snímok z celého sveta, ktoré splnili kritériá. Bol medzi nimi aj film **Nech je svetlo** scenáristu a režiséra Marka Škopa. Snímka, ktorú do oscarového súboja prihlásilo Sloven-sko, sa však do užšieho výberu nedostala. Z desiatky cudzojazyčných snímok vyberie akadémia päť, ktoré 13. januára získajú oscarovú nomináciu. Držitelia Oscara budú potom známi 9. februára.

Užší výber kandidátov na cudzojazyčného Oscara:

Atlantics (r. Mati Diop) za Senegal, **Beanpole** (r. Kantemir Balagov) za Rusko, **Bedári** (r. Ladj Ly) za Francúzsko, **Bolešť a sláva** (r. Pedro Almodóvar) za Španielsko, **Corpus Christi** (r. Jan Komasa) za Poľsko, **Honeyland** (r. Tamara Kotevska, Ljubomir Stefanov), dokument, za Severné Macedónsko, **Parazit** (r. Bong Joon-ho) za Južnú Kóreu, **Pomaľované vtáča** (r. Václav Marhoul) za Česko, **Those Who Remained** (r. Barnabás Tóth) za Maďarsko, **Truth and Justice** (r. Tanel Toom) za Estónsko.

REDAKCIA NEZODPOVEDÁ ZA ZMENY TÝKAJUCE SA DISTRIBUČNÝCH TITULOV.

O ľudskosti v neľudských časoch

Film *Milost'* Jana Jakuba Kolského vychádza z režisérovej rodinnej histórie. Ide o príbeh jeho starých rodičov, ktorí sa snažili dôstojne pochovať svojho syna, takzvaného prekliateho vojaka – príslušníka odbojového antikomunistického hnutia. Film vznikol v poľsko-česko-slovenskej koprodukcii a do tunajších kín prichádza v januári.

Milost' prepája režisérovo záujem o témy vojny a osobnej histórie, ktoré do istej miery charakterizujú celú jeho tvorbu. Kolski sa často inšpiruje miestami, kde vyrastal, alebo na ne situuje svoje príbehy. Tak ako pri väčšine svojich filmov je aj autorom námetu a scenára.

V *Milosti* sa vracia do obdobia tesne po druhej svetovej vojne a z rodinného archívu vyberá príbeh svojich starých rodičov Hanny a Jakuba a ich mŕtveho syna, vojaka povojnového protikomunistického odboja, ktorého 13. júla 1946 ako 26-ročného študenta práva a ekonómie zabil agent tajnej polície.

Po tom, ako polícia štyrikrát vykopala jeho hrob, aby sa uistila, že je vojak naozaj mŕtvy, rozhodla sa jeho matka ukradnúť rakvu s jeho telom a spolu s manželom ju preniesť na miesto, kde by mohli syna dôstojne pochovať, nehladiac na nebezpečenstvo a možné následky. Príbeh filmu je vo svojej podstate univerzálny, rozpráva o rodičoch, ktorí sa snažia dôstojne vyrovnáť so stratou svojho dieťaťa, hoci žijú v nedôstojných časoch. Preto by snímke podľa slov režiséra mali rozumieť nielen diváci v Poľsku, ale aj v Česku, na Slovensku a v ďalších krajinách. „Je to príbeh o humanite. Historický kontext je tu druhotný. Osudy mojich hrdinov sa dajú pochopiť bez ďalšieho vysvetľovania,“ uvádza v autorskej explikácii pre Audiovizuálny fond.

Na filme začal Kolski pracovať ešte začiatkom 90. rokov. Postupne skladal útržky rodinnej histórie, spomienky príbuzných a pátral aj v archívoch.

„V roku 2016 som spravil výskum v lodžskom oddelení Ústavu pamäti národa. Tam som našiel šokujúce dokumenty z výsluchov vedených s vojakmi svojho strýka, so svojou babičkou a správy zo sledovania môjho dedka Jakuba, ktorý bol ako Pitsudského vojak a bývalý regionálny veliteľ Zemskej armády pod neustálym dohľadom tajnej polície,“ vysvetľuje režisér.

„Čítal som ‚Spis protištátneho zločincá – bol o mojej babičke, ktorú obvinili zo spolupráce s lesnými ‚gangmi‘. Čítal som o chlapcovi, ktorý príbehol s papierom zvlhnutým od potu, na ktorom boli informácie o smrti môjho strýka,“ dopĺňa.

„Je možné, aby som z týchto omrvínok a spomienok natočil film taký strhujúci ako skutočné ľudské osudy?“ Zo spisov sa Kolski dozvedel aj mená agentov či informátorov a navštevoval nájdené adresy, ktoré súviseli s osudom jeho strýka.

Film však nie je len rekonštrukciou udalostí zo zbieraných investigatívnych pátraním. Nesie v sebe aj témy a posolstvá o hrdinstve a ľudskosti. Režisér sa snažil vytvoriť osobný a emocionálne silný obraz doby a ľudí bojujúcich o prežitie, ale aj o dôstojnosť. „Celé roky som sa učil príbehy o hrdinoch; na základnej škole v Popielawach, na gymnáziu vo Vroclave, na univerzite, v uliciach. Menili sa politické systémy a s nimi aj výklad minulosti, ale jedna vec sa nezmenila: presvedčenie, že najstatočnejšiu ženou, ktorú som kedý poznal, bola moja babička Hanna a najstatočnejším mužom môj dedko Jakub,“ vysvetľuje režisér.

Kolského strýka oficiálne pochovali 1. marca 2014 na cintoríne v meste Łaznów. „Osud jeho rodičov, ich statočnosť a láska, to všetko bolo doposiaľ uložené v depozitári rodinnej pamäti. Myslím, že je čas, aby som tento príbeh vyrozprával ostatným,“ uzatvára režisér.

Slovenským koproducentom filmu je Marek Urban zo spoločnosti Sentimentalfilm. „Dlhodobou spolupracujem s českým producentom Janom Macolom. Práve on mi posunul scenár k pripravovanému filmu Jana Jakuba Kolského. Už po prečítaní prvých strán ma scenár oslovil a vedel som, že na takomto filme by som rád spolupracoval,“ povedal Urban pre Film.sk. „Milost' zachytáva situáciu v povojnovom Poľsku, ide o silnú osobnú drámu starých rodičov režiséra, čo vo mne, samozrejme, vzbudilo ešte väčší záujem o projekt ako taký.“ Podľa Urbanových slov slovenská strana zabezpečovala počas nakrúcania okrem primárnej technicko-organizačnej spolupráce predovšetkým zvukovú a obrazovú postprodukcii a nahrávanie hudby v spolupráci s Kamilom Mikulčíkom a so Slovenským komorným orchestrom Bohdana Warchala. Zo slovenských hercov sa vo filme objaví Marián Chalány. ◀

Milost' (Użaskawienie, r. Jan Jakub Kolski, Poľsko/Česko/Slovensko, 2018)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 2 167 000 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu na produkciu koprodukčných kinematografických diel 90 000 eur, v kategórii audiovizuálny priemysel 49 144 eur) **DISTRIBUČNÉ NOSIČE:** DCP, mp4

Keď príde láska (a iné trampoty)

Po snímke *Všetko alebo nič, ktorú v slovenských kinách pred tromi rokmi videlo takmer 350-tisíc divákov, prichádzajú spisovateľka Evita Twardzik Urbaniková, producent Peter Núñez a režisérka Marta Ferencová s ďalšou filmovou adaptáciou „evitovky“. Tentoraz siahli po knihe *Príliš osobná známosť*. V sérii upútaviek sľubujú, že film nebude iba komédiou a nepôjde v ňom iba o sex, ale aj o niekoľko podôb lásky, ktorá „prichádza vždy, keď s ňou nerátame“.*

Keď pred niekoľkými rokmi vznikala romantická komédia *Všetko alebo nič*, pre televízneho režiséra a producenta Petra Núñeza aj pre autorku knižnej predlohy išlo o filmový debut. Bolo v tomto zmysle nakrúcanie ich druhého spoločného filmu v niečom jednoduchšie? „Je to druhý film. Odstránili sme chyby, ktoré sme urobili pri prvom, a radostne robíme nové,“ povedal pre Film.sk Núñez.

Knihy *Všetko alebo nič*, podľa ktorej vznikla predchádzajúca snímka, má knižné pokračovanie. Tvorcovia si však tentoraz vybrali inú Urbanikovej knihu – novelu *Príliš osobná známosť*. „To, že nebudeme robiť dvojku *Všetko alebo nič* skôr než o päť rokov, nám bolo jasné po celý čas a názor sme nezmenili ani po megaúspechu jednotky. A žiaden plán ani dohodu, kedy príde *Všetko alebo nič 2*, nemáme ani teraz. Príliš osobnú známosť sme si vybrali, lebo sa nám páčila. Nasledovať bude v lete ti poviem, ako sa mám a potom uvidíme,“ priblížil pre Film.sk producent Peter Núñez.

V centre príbehu *Príliš osobnej známosti* sú tentoraz tri ženy – dve tridsiatničky a jedna „babička“. Peripeťie, ktorými si prešli, ich privedú aj k úvahám, že život možno nie je o šťastných koncoch, ale iba o šťastných okamihoch. Alebo nie?

Natália (Petra Hřebíčková) je slobodná mladá žena s rozbehnutou kariérou v dizajnovom štúdiu. Má najlepšiu kamarátku Simonu (Tatiana Dyková), ktorá sa po rozvode vyrovnáva s tým, že syn chce žiť s otcom (Luboš Kostelný). Jedného dňa však vstúpi do jej života excentrický umelec Viktor (Janko Popovič Volarič), pre ktorého sa stáva múzou. Má to však malý háčik v podobe Viktorovej posadnutosti sexom...

Aj Natália stretáva novú lásku. Vdovec Marek (Branislav Trifunovič) je podnikateľ, má päťročnú dcéru Terezku a svokru Evu (Eliška Balzerová), ktorej sa nová žena v jeho živote spočiatku nepozdáva. Navyše zať po príchode Natálie na scénu už Evinu pomoc s vnučkou až tak nepotrebuje. Osud jej však v pravý čas prihrá do cesty šarmantného hudobníka (Miki Manojlovič), ktorý prinesie do jej života nový vietor. Vzťah Natálie a Mareka sa skomplikuje, keď Marek podvodom príde o svoj majetok a začína sa čoraz častejšie pozeráť na dno pohárika.

Do prvého filmu *Všetko alebo nič* tvorcovia obsadili aj poľských hercov Michała Żebrowského a Pawła Deląga. Tí filmu pomohli pritiahnúť do kín zhruba 200-tisíc divákov v Poľsku. V novinke sa zase okrem slovenských hercov Luboša Kostelného a Mariána Mitaša objaví Chorvát Janko Popovič Volarič a srbskí herci Branislav Trifunovič a Predrag „Miki“ Manojlovič. Toho slovenskí diváci poznajú napríklad z filmov *Otec na služobnej ceste* (1985), *Underground* (1995) a ďalších snímok režiséra Emira Kusturicu či z úlohy majiteľa sexshopu vo filme *Irina Palm* (2007).

Súvisí obsadenie balkánskeho tria s ambíciou osloviť divákov v krajinách bývalej Juhoslávie? „Moja stratégia je momentálne robiť filmy tak, aby sme mohli zbierať tržby z troch teritórií. Príliš osobná známosť testuje Balkán. Finančný prínos je zatiaľ vo hviezdach, ale herci boli úžasní,“ odpovedal Peter Núñez. ◀

Príliš osobná známosť (Příliš osobní známosť, r. Marta Ferencová, Česko/Slovensko, 2020)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: cca 1 000 000 eur **DISTRIBUČNÉ NOSIČE:** DCP

— text: Jaroslava Jelchová —
 Foto: PubRes —

Návraty do Rotterdamu a premiéra na Sundance

Dokument *Alchymická pec* Jana Daňhela a Adama Olhu a ďalšie dva tituly *Žaby bez jazyka* Miry Fornay a *Komunizmus a sieť alebo Koniec zastupiteľskej demokracie* Karla Vachka sa predstavia na 49. Medzinárodnom filmovom festivale v Rotterdame v dňoch 22. januára až 2. februára. Filmový festival Sundance (23. januára – 2. februára) zase uvedie krátky animovaný film *Sh_t Happens* autorskej dvojice David Štumpf a Michaela Mihályi.

— Slovensko-český dokument *Alchymická pec* Jana Daňhela a Adama Olhu sa venuje pojmu svetovej animácie, režisérovi a výtvarníkovi Janovi Švankmajerovi. Začal vznikať simultánne v čase, keď Švankmajer natáčal film *Hmyz*, ktorý mal na rotterdamskom festivale premiéru pred dvomi rokmi. Podieľali sa na ňom aj autori filmu *Alchymická pec* – Jan Daňhel ako strihač a Adam Olha ako druhý kameraman záberov tzv. filmu o filme, ktoré boli použité nielen vo filme *Hmyz*, ale aj v dokumente *Alchymická pec*. Ten by mal divákov zaviesť do zákulisia Švankmajerových filmov. „Nechceme z toho vytvoriť portrét legendy, ale priblížiť ľuďom proces tvorby nielen originálneho tvorca, ale aj celého mechanizmu, ktorý okolo seba s producentom Jaromírom Kallistom vytvorili. Je to u nás ojedinelá záležitosť, keď svetovo uznávané filmy vznikajú prakticky na kolene, nepretržite tridsať rokov, keď nepočítam ďalších tridsať, ktoré boli predtým,“ prezradil Adam Olha, jeden z režisérov. Producentkami filmu sú Zuzana Mistríková a Ľubica Orechovská zo spoločnosti PubRes a českým koproducentom spoločnosť Jana Švankmajera Athanor. Festival ho uvedie v programe Regained v sekcii Deep Focus, kde sa objavujú diela spojené s históriou kinematografie.

— Do programu The Tyger Burns v sekcii Perspectives vybral Rotterdam filmovú esej dokumentaristu Karla Vachka *Komunizmus a sieť alebo Koniec zastupiteľskej demokracie*. Päťapohodinový film je svojskou a veľmi osobnou spoločensko-politickou analýzou. Lavíruje medzi filmovými druhmi, využíva archívne materiály, citácie zo starších Vachkových filmov, ale aj z iných artefaktov umenia a kultúry. Sám autor v ňom vystupuje ako hlavná autentická i štylizovaná postava rozprávača. Snímka vznikla v česko-slovenskej koprodukcii. Hlavným producentom je česká spoločnosť Background films, za slovenskú stranu film koprodukoval Robert Kirchhoff zo spoločnosti atelier.doc.

— Režisérka Mira Fornay sa po siedmich rokoch od získania hlavnej ceny za film *Můj pes Killer* vracia na rotterdamský festival s novinkou *Žaby bez jazyka*. Film premietnu v sekcii Voices, ktorá prezentuje silné príbehy z celého sveta a reflektuje dôležité témy dneška. Vo filme *Můj pes Killer* sa Fornayová venovala rasizmu, v *Žabách bez jazyka* rozoberá zase tému domáceho násillia a agresivity vo všeobecnosti. Film vychádza z premisy, že násillie sa častejšie deje v domácnostiach ako na ulici a pácha ho niekto, koho poznáme. Absurdná dráma ukazuje jeden deň zo života páchatela domáceho násillia Jaroslava K. a jeho rodiny. Režisérka v nej skúma a odhaľuje príčiny vzniku násillného správania, čo je prvý krok k možnému riešeniu tohto problému. Film vznikol v česko-slovenskej koprodukcii spoločnosti Cineart TV Prague a slovenskej spoločnosti Mirafox.

— Na najväčšom festivale nezávislých filmov v Spojených štátoch amerických Sundance sa predstaví česko-slovensko-francúzsky krátky animovaný film *Sh_t Happens* autorskej dvojice David Štumpf a Michaela Mihályi. Spoločne vymysleli námet a napísali scenár. Mihályi sa viac venovala dizajnu vizuálnej stránky filmu a Štumpf animácii. Obaja sú absolventmi Ateliéru animovanej tvorby FTF VŠMU v Bratislave a aktuálne aj študentmi pražskej FAMU, ktorá je jedným z producentov filmu. Za slovenskú stranu ho koprodukoval Peter Badač zo spoločnosti BFILM. Vtipný príbeh o absurdných zhodách okolností, ktoré sa udejú trojici hlavných postáv – vyčerpanému inštalatérovi, jeho frustrovanej manželke a zúfalému jeleňovi, mal premiéru vlani v Benátkach v sekcii Orizzonti, určenej inovatívnym a novým formám filmového vyjadrenia. Odvtedy si žije bohatým festivalovým životom a na Sundance ho uvedú v jednej z piatich súťažných sekcií venovanej krátkym filmom. Slovensko tak bude v programe tohto festivalu zastúpené vôbec po prvý raz vo svojej samostatnej histórii. ◀

Creative Europe Desk Slovensko informuje

Koncom roka 2019 boli zverejnené výsledky dvoch výziev, v ktorých boli slovenskí žiadatelia: EACEA/28/2018, Výberová podpora kino-distribúcie (2. uzávierka) – v nej získalo 8 projektov so slovenskými distribútormi spolu 44 100 eur. Táto schéma funguje podľa nového nastavenia: žiadatelia sú predajcovia práv a dostávajú takzvané kaskádové granty, čo v praxi znamená, že distribútori v zoskupení majú zmluvu s predajcami práv a od nich dostávajú dohodnuté finančné prostriedky. Komisia distribútorov nezverejňuje, keďže s nimi neuzatvára priame zmluvy; výstupom je iba počet projektov a celková suma. EACEA/22/2018 (2. uzávierka), Podpora vývoja jednotlivých projektov – v nej získala spoločnosť TRIGON PRODUCTION 30 000 eur na projekt *Jakubov poklad*. Úspešným uchádzačom srdečne gratulujeme.

Pred koncom roka je bilancia slovenských spoločností pozitívna, doteraz získali podporu vo výške 454 773 eur; v tejto sume nie sú zarátané výsledky, ktoré ešte očakávame (napríklad podpora partnerských slovenských spoločností v rámci Tréningu alebo podpora kín v rámci siete Europa Cinemas).

S predstihom by sme radi informovali aj o najbližších uzávierkach programu Kreatívna Európa – MEDIA: Dňa 4. februára 2020 je uzávierka schémy EACEA/18/2019, Vývoj balíkov projektov s rozpočtom 12,5 mil. eur, 12. februára má uzávierku schéma EACEA/19/2019, Vývoj videohier s rozpočtom 3,78 mil. eur. V oboch výzvach sa podmienky v porovnaní s predchádzajúcimi výzvami nezmenili. V novembri 2019 sa zástupcovia kancelárie Creative Europe Desk Slovensko zúčastnili na workshopoch v Bratislave a v Košiciach pre spoločnosti špecializované na vývoj videohier. Zaznamenali sme intenzívny záujem o podporu z programu MEDIA a dúfame, že sa pretaví do kvalitných projektov.

— vs —

Za Thomasom Elsaesserom (1943 – 2019)

V marci 2016 som nadviazal emailovú korešpondenciu s profesorom Thomasom Elsaesserom. Bolo to počas príprav retrospektívy a knižnej publikácie *Nemecká jeseň*. Z našej korešpondencie postupne vyplynulo, že by v Bratislave mal prednášať o tvorbe Alexandra Klugeho. Dohodli sme sa aj na tom, že súčasťou pripravovanej publikácie bude jeho text, Klugeho profil. Thomas Elsaesser napokon prednášal v Bratislave 2. októbra 2017 pred plnou kinosálou Filmovej a televíznej fakulty Vysoké školy múzických umení.

Práce profesora Elsaessera, v českých či slovenských prekladoch, žiaľ, zastúpené len poskromne (v slovenskom preklade evidujeme len text o Alexandrovi Klugem v zborníku *Nemecká jeseň* a štúdiu *Temné slnká a jasná planéta: Melancholia Larsa von Triera ako myšlienkový experiment* v časopise *Kino-Ikon*), tvoria dnes už uzavretý pevný korpus, ku ktorému sa môžeme opakovane vracaať a nachádzať v ňom vždy niečo iné, nové. Najviac ma na ňom fascinovala a fascinuje jeho otvorenosť voči novým podnetom a impulzom, prejavujúca sa okrem iného v šírke záberu, ktorou sa vyznačovala jeho činnosť. Som však presvedčený, že v jeho prípade sa šírka nerozvíjala na úkor hĺbky. Naopak, v jeho textoch sa stretávame s pozoruhodne hlbokým ponorom do problematiky, ktorej sa aktuálne venoval.

Obsiahnuť na malej ploche všetky oblasti, ktorým sa Elsaesser počas svojej mimoriadne plodnej a dlhotrvajúcej kariéry venoval, a ku ktorým sa verejne vyjadroval, či už formou prednášok alebo publikovaných kníh a štúdií, je prakticky nemožné. Chcel by som však pridať ešte jednu osobnú spomienku na profesora Elsaessera. Len pred pár mesiacmi som mu posielal výtláčok časopisu, v ktorom vyšiel preklad jeho štúdie o von Trierovej *Melancholii*. Následne som od neho dostal email s prosbou o poskytnutie elektronickej verzie iného textu uverejneného v časopise, s tým, že by si ho rád nechal aspoň automaticky elektronicke preložiť, aby sa oboznámil s jeho argumentáciou. Som presvedčený, že nešlo o lacné lichotivé gesto, ale o úprimný záujem, o prejav neuhasteľného smädu po rozvoji a pohybe myslenia, ktorý nezastaví ani jazyková bariéra.

Elsaesserov záujem nerozlišoval medzi domnelým centrom a perifériou, medzi nadradeným dominantným a okrajovým diskurzom. Ak on sám vycítil záujem na druhej strane, neváhal poradiť, podeliť sa o svoje skúsenosti, vedomosti a vlastný pohľad na danú tému. Aj keď som v osobnom živom rozhovore s ním strávil len krátky čas, jeho prirodzená zvedavosť a britká inteligencia vyvolali u mňa pocit, že práve vďaka ľuďom ako Elsaesser myslenie neustrnie, ale dostáva podnety, aby sa ďalej rozvíjalo, aby bolo takpovediac vždy v stave zrodu.

— Michal Michalovič —

Trojka bude čerpať z archívu

Verejnoprávna televízia spustila 22. decembra nový televízny okruh s názvom Trojka. Programová skladba Trojky bude čerpať z priebežne digitalizovanej a sprístupňovanej archívnej vlastnej tvorby televízie za uplynulých 63 rokov. Ambíciou je však rozšíriť program aj o ďalšie, netelevízne domáce aj zahraničné archívne tituly. Názov okruhu odkazuje aj na cieľovú skupinu, pre ktorú je primárne určený – teda divákov tretieho veku, nad 60 rokov. Práve táto divácka skupina preferuje domácu archívnu tvorbu a zároveň sa v prieskumoch ukazuje ako atraktívna aj z pohľadu ďalších ukazovateľov vrátane demografických. Podľa slov Hany Radovej, vedúcej odboru výskumu RTVS, tvoria diváci nad 60 rokov viac ako štvrtinu divákov v cieľovej skupine 12+. Zároveň sledujú televíziu v priemere šesť hodín denne, teda o dve hodiny viac ako univerzálny divák (12+). „Opodstatnenosť priniesť stanicu, ktorá bude prinášať najmä domácu produkciu, vychádza aj z poznania diváckeho správania. Nielen u nás, ale aj na väčšine staníc v rámci Slovenska má v súčasnosti domáca tvorba a lokálny obsah vyššiu sledovanosť ako akvizičná tvorba,“ vysvetlila Radová. „Pri kreovaní programu na tomto televíznom okruhu sme vychádzali z dvoch kľúčových faktov: seniori tvoria veľmi atraktívnu cieľovú skupinu a RTVS má bohatý archív,“ povedala pri predstavení stanice Judita Gembická, šéfdramaturgička programu. Podľa jej slov chce však Trojka svojím obsahom osloviť aj mladších.

— jj —

Vkus si vyžaduje vzdelanie a stály kontakt s umením

Peter Michalovič (1960) je slovenský filozof a estetik s dlhodobým záujmom o filmové umenie, jeho teóriu aj históriu. Je autorom alebo spoluautorom viacerých filmologických kníh – napísal eseje *Krátke úvahy o vizualite a filme* a spolu s Vlastimilom Zuskom monografie *Juraj Jakubisko, Rozprava o westerne a Znaky, obrazy a stíny slov*, ale aj teoretickú publikáciu *Úvod do štrukturalizmu a postštrukturalizmu* (spolu s Pavlom Minárom). Je profesorom na Katedre estetiky Filozofickej fakulty Univerzity Komenského a prednáša na Filmovej a televíznej fakulte VŠMU.

Neubráním sa tomu, aby tento rozhovor nebol tak trochu bilančný. Rozprávame sa tesne pred 30. výročím Nežnej revolúcie, ktorá ťa zastihla krátko pred tridsiatkou, a v januári, keď rozhovor vyjde, budeš mať dvakrát toľko. V roku 1989 si bol mladým vysokoškolským učiteľom a pôsobil si na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského, dnes si autorom viac než tucta kníh a rukami ti prešli stovky študentov estetiky a filmového umenia. Ako zmeny v spoločnosti ovplyvnili rané obdobie tvojej kariéry?

— Máš pravdu, bol som mladý učiteľ, hoci som bol viac mladý než učiteľ. Zmeny v spoločnosti zásadným spôsobom ovplyvnili môj súkromný aj vedecký život. Keby sa nestala Nežná revolúcia, tak by som na fakulte už dávno nebol. Ale zmena nastala a ja som mohol písať, o čom som a ako som chcel. Už som nemusel neoficiálne vyhľadávať dialogických partnerov, mohol som verejne diskutovať s autoritami vo svojom vedeckom odbore. Po roku 1989 som sa aktívne podieľal na radikálnom prebudovaní plánu študijného programu estetika, spolu s priateľmi sme organizovali zaujímavé konferencie a semináre, publikovali vlastné texty a vydávali preklady kníh zahraničných mysliteľov. Avšak najdôležitejšie bolo vedomie, že budem to, čo zo seba urobím, a preto rád na toto obdobie spomínam. Považujem ho za nesmierne zaujímavé a produktívne a som presvedčený, že z jeho energie „žijú“ a rastú aj moje dnešné aktivity.

Tie aktivity sú veľmi rôznorodé, máš mimoriadne veľký záber: začal si štrukturalizmom a filozofiou jazyka, cez estetiku si sa dostal k filmovej teórii, výtvarnému ume-

niu a napokon si pomáhal formovať inštitúcie verejnej služby, ako Fond na podporu umenia. Ako v tebe tieto oblasti zreli? Ako ich dnes prepájaš?

— Začnem najprv vedeckými aktivitami. Už počas prvého ročníka štúdia na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave sa mi náhodou dostala do rúk kniha Jana Mukašovského *Studie z estetiky*. Jej čítanie bolo veľkým zážitkom a po prečítaní knihy som si uvedomil, že štrukturalizmus a štrukturalistická estetika sú tým správnym smerom myslenia, ktorým sa musím vydať. Mukašovský vytvoril originálnu estetickú teóriu a navyše dokázal štrukturalistickú metódu produktívne používať na interpretáciu umeleckých diel. Zaujímavo písal o problémoch literatúry, filmu, výtvarného umenia, architektúry, písal vedecké portréty obľúbených umelcov a spôsob, akým prepájal teóriu s interpretáciou, ma fascinoval a vlastne ma neprestáva fascinovať dodnes. A tak som sa začal venovať mapovaniu štrukturalizmu, podrobne som sa venoval všetkým tým predstaviteľom tohto smeru, ktorí sa priamo alebo sprostredkovane zaoberali umením. Keď som cítil, že som už dostatočne pripravený, pokúsil som sa interpretovať umelecké diela. Z času na čas sa zaoberám výtvarným umením, filmom, menej literatúrou a výnimočne aj hudbou. Pohybujem sa v území vymedzenom slovom, obrazom a zvukom, pričom si uvedomujem, že z tohto územia už nenájdem cestu von. Pravdupovediac, ani ju nehľadám. Keď ma začne nudiť film, prejdem k výtvarnému umeniu, s literatúrou a hudbou vediem dialóg každý deň, asi aj preto o nich tak málo píšem.

— Čo sa týka „verejnej služby“, som presvedčený,

že človek nemá nárok niečo kritizovať, kým sa nepokúsi o zmenu alebo nápravu. Preto som ochotne prijal ponuku pôsobiť v rade Fondu na podporu umenia (FPU). Stál som pri tejto inštitúcii od začiatku, rada vynaložila obrovské úsilie pri jej založení a následnom kreovaní. Dnes FPU dospel, čo však neznamená, že niet čo zlepšovať a meniť. Je, FPU musí reagovať na podnety prichádzajúce zo sféry umenia. Kým bude tieto podnety vnímať a reagovať na ne, bude fungovať dialóg, ktorý nenápadne zmení obe strany. Keď ich prestane registrovať, zmení sa na mocenský orgán slepý a hluchý voči umeleckej obci a pri tom by som nechcel byť.

Patríš k autorom, ktorí píšú veľa – máš na konte nielen veľa kníh, ale aj obrovské množstvo štúdií, článkov, kritik a recenzií. Čo pre teba znamená písanie?

— Nemyslím si, že píšem veľa, pravdou však je, že rád striedam žánre a textové formáty. Písanie pre mňa predstavuje dôležitú formu komunikácie s inými a zároveň aj formu uvedomenia si vlastnej pozície. Písanie totiž nekompromisne preverí, čo viem a čo nie, čomu by som mal venovať viac pozornosti. Kým ma písanie baví a zároveň mi kladie odpor, je všetko v poriadku, keď ma prestane baviť a klášt mi odpor, viem, že prišiel čas s ním skončiť.

Niektoré texty si napísal vo dvojici s inými autormi (najskôr s Pavlom Minárom, neskôr tri knihy s Vlastimilom Zuskom). Ako vnímaš rôzne polohy písania vrátane spoluautorského?

— Písanie vo dvojici je vždy dobrodružné, no iba vtedy, ak sú splnené niektoré predpoklady. Píšucich musí spájať podobný štýl vedeckého myslenia, znalosť odbornej literatúry, s ktorou pracujú, a pre mňa je dôležitý aj veľký prienik vkusov. Tak s Minárom, ako aj so Zuskom tieto predpoklady boli splnené. Písanie so Zuskom je zaujímavé aj tým, že ja píšem po slovensky, on po česky a výsledný text je v jednom alebo druhom jazyku. Preklad „zahladzuje“ rozdiely, vďaka nemu vzniká jeden text. Dnes si už nedokážeme spomenúť, kto napísal tú či onú vetu alebo kto napísal prvú polovicu a kto druhú polovicu vety. Vlastne to ani nie je dôležité, pretože finálne texty sú signované našimi menami a nesieme rovnaký diel zodpovednosti. Dúfam, že sa ešte k spoločnému písaniu vrátim, mám ho veľmi rád, narúša zabehnuté stereotypy a robí ma slobodnejším, pretože viem, že ak napíšem nezmysel, môj dialogický partner ho vymaže alebo opraví.

Aj na poslednej knihe, na ktorej si sa autorsky podieľal a ktorá je – teda bude, keď vyjde – monografiou o diele slovenského režiséra Miloslava Luthera, si pracoval vo dvojici, tentoraz s Petrom Dubeckým. Bola táto spolupráca iná?

— Monografia ešte nie je hotová, hoci písanie knihy sa už blíži ku koncu. Tento rukopis má síce dvoch autorov, spolupráca však mala od začiatku iný charakter. Spolu sme koncipovali iba otázky Miloslavovi Lutherovi, jeho filmy sme si rozdelili a každý písal svoje interpretácie. Síce sme spolu korigovali napísané, ale v konečnom dôsledku každá kapitola má svojho autora, čo aj priznávame.

Dost často píšeš monografie o umeleckých osobnostiach (Juraj Jakubisko, Ivan Csudai, Rudolf Fila), no niektoré tvoje knihy sú výsostne teoretické (Znaky, obrazy a stíny slov) a iné zase prepájajú interpretácie s teóriou (Dal segno al fine o Márquezovej láske v čase cholery alebo kniha napísaná s Vlastimilom Zuskom Rozprava o westerne). Ako si vlastne vyberáš témy? Ako volíš prístupy?

— Áno, časť mojich textov je výsostne teoretická a časť zase interpretačná. Je to dané tým, že ak by som sa venoval iba teórii, tak by som asi príliš rýchlo vnímal iba tie umelecké diela, ktoré prešli jej sitom. Silné a slabé stránky každej teórie sa ukážu až v jej aplikácii na konkrétne diela. Ak teória nedokáže poskytnúť vhodný interpretačný rámec umeleckého diela, treba ju korigovať alebo zavrhnúť. Musíme si uvedomiť, že teória v prípade umenia na rozdiel od teórie v prírodných vedách môže regulovať interpretácie minulých a súčasných diel, nedokáže však predvídať výskyt a podobu diel budúcich. Tak to bolo, a ak umenie má zostať umením, musí to tak aj zostať.

Spomínaš si na nejaké dielo – či už by to bol film, kniha, maľba, skladba alebo nejaký intermedialny výtvor –, ktoré ťa priťahovalo, prípadne ťa provokovalo, no interpretačne ti vzdorovalo? Ako si si s ním poradil? A vidíš okolo seba také diela dnes?

— Spomínam, a je ich veľa. Napríklad obrazy Marka Rothka, niektoré filmy Andreja Tarkovského, hudba Antona Weberna, cut-up trilógia Williama Burroughsa. Tieto diela provokujú a zároveň sa natoľko vzpierajú interpretácii, že sa ich odvážim opakovane interpretovať len pre seba. Každú interpretáciu považujem za provizórnu, pretože viem, že za ňou budú nasledovať ďalšie. Nie lepšie, ale iné, ich multiplikácia nespresňuje zmysel, len zacieli pozornosť na iné aspekty. Ak to niekto chápe tak, že takto som si s nimi poradil, prosím, ja to však chápem iba ako príležitosť sa s nimi znovu stretnúť a nechať diela účinkovať. A či vidím okolo seba takéto diela? Vidím

„Chcel by som napísať text o nude, pretože si myslím, že z nudy a lenivosti sa rodia najhoršie veci tohto sveta. S lenivosťou som sa už stihol teoreticky vyrovnáť, prakticky ešte nie.“

a počujem, naposledy ma napríklad zaujali Boulezova skladba *Le Marteau sans maître*, kniha Gertrudy Steinovej *Mluvit a naslouchat* či nové obrazy Ivana Csudaia.

Drvivá väčšina diel, ktoré si práve spomenul, vznikla pred celými desaťročiami a ich autori sú pevnou súčasťou toho najlepšieho z umenia 20. storočia. Aký vzťah máš k najsúčasnejšiemu umeniu?

— Je to iba náhoda, môžem spomenúť ďalšie, súčasné diela, ako napríklad Vilikovského knihu *RAJc je preč* alebo Marhoulov film *Pomalované vtáča*. K súčasnému umeniu mám pozitívny vzťah, mám svojich favoritov a pozorne sledujem ich tvorbu. Nie všetko sa mi páči, ale ani zo starého umenia sa mi nepáči všetko.

A aký máš názor na súčasný slovenský film? Čo v ňom ťa zaujíma, fascinuje alebo naopak dráždi?

— V našej kinematografii dochádza ku generačnému striedaniu, máme silnú strednú generáciu, ktorej predstavitelia začínali ako tvorcovia dokumentárnych filmov a postupne sa dostali k tvorbe hraných filmov. Oceňujem ich zaujatie súčasnými problémami, ich citlivosť voči sociálnej skutočnosti, menej sa mi páči to,

„Kritika postavená na vkuse si vyžaduje okrem vzdelania aj odvahu formulovať svoj názor.“

že svoje príbehy rozprávajú až príliš tradičným spôsobom. Z toho, čo sa za posledné roky objavilo, ma zaujali Ostrochovského filmy *Ilja* a *Koza*, Kollarov film *5 October*. Bez zveličovania poviem, že ich považujem za výnimočné filmy. Ale potešili ma aj Rumanovej *Hotel Úsvit*, Kubošov *Posledný autopořtřet* či Šlaukov *Punk je hned!*.

Všímaš si generačnú výmenu aj v akademickom prostredí a umenovedách?

— Samozrejme, že si všímam – bez toho by som nemohol napredovať. Generačná výmena sa lepšie podarila v Českej republike než na Slovensku, ale to neznamená, že sa neobjavilo zopár zaujímavých estetikov strednej generácie aj na Slovensku. Ich záber je užší a popri tradičných problémoch sa zaoberajú aj novými, napríklad problémami populárneho umenia alebo otázkou konca umenia. Čo sa týka filmovej teórie, pozitívne hodnotím pokusy etablovať kognitívny prístup k filmu, rozvíjanie estetiky filmu či teórie dokumentárneho filmu, čo je predovšetkým tvoja zásluha. Pozorne sledujem aj dianie v oblasti archívneho výskumu filmu a aktivity smerujúce k povýšeniu orálnej histórie na kvalitatívnu úroveň západnej vedy. Na pochopenie filmo-

vého diela je potrebné venovať pozornosť okolnostiam a kontextu vzniku, čo však neznamená, že samotné dielo sa môže vytrátiť zo zorného poľa výskumu. Nemôže, takže treba komplementárne rozvíjať aj interpretačné stratégie umeleckého diela, čo je veľká téma, ktorá čaká na svojich slovenských záujemcov.

Učíš už viac ako tridsať rokov. Za toto obdobie sa toho, prinajmenšom na filmových školách, zmenilo veľmi veľa. V 90. rokoch bolo nakrútenie absolventského filmu takmer nadľudským výkonom, dnes študenti nakrúcajú školské filmy v oveľa lepších podmienkach. Zmenili sa aj oni?

— Zmenili sa, presnejšie, zmenilo ich to, že majú k dispozícii takmer neobmedzené možnosti získavania informácií, môžu komunikovať, s kým len chcú, a prechod na digitálnu techniku im umožňuje lacno a rýchlo nakrúcať. Niekedy je to dobre, predovšetkým v prípade hraných a animovaných filmov, v prípade dokumentárnych filmov to môže byť na škodu, najmä ak nakrútia veľa materiálu a potom majú problém z neho vybrať to podstatné. Veľké možnosti však majú aj svoju odvrátenú stranu a tou je predovšetkým nízka koncentrácia či zanedbávanie osobného, médiami a sociálnymi sieťami nesprostredkovaného dialógu.

A ako sa menia študenti humanitných odborov a estetiky?

— Na rozdiel od staršej a čiastočne aj mojej generácie majú užší záber. Už nečítajú všetko, čo sa im dostane do rúk, ale iba to, čo na niečo aktuálne potrebujú. Či je to dobré, alebo zlé, nedokážem posúdiť, jedno mi však u nich chýba a to je permanentná komunikácia so svetom umenia. V estetike sa vždy predpokladá intímny kontakt s umením, vkus a estetická teória kráčajú spolu na spoločnej ceste. Vkus vyberá umelecké diela a estetická teória zase poskytuje nástroje na ich interpretáciu. Možno to aj obrátiť v tom zmysle, že estetická teória sa mení a diferencuje v kontakte na základe dobrého vkusu vybraných umeleckých diel. Je to jednoduché, a predsa náročné, ale ináč to nejde.

Myslíš si, že sa dá vkus „vycvičiť“?

— Som presvedčený, že vkus sa dá do veľkej miery, ako hovoríš, „vycvičiť“. Vkus v mojom chápaní je schopnosť posudzovať artefakty, ktoré si nárokujú byť umeleckým dielom. Vkus si vyžaduje vzdelanie a permanentný kontakt s umením. Vedenie je dôležité na vytvorenie konceptuálneho rámca, ktorý určuje zásady interpretačnej práce a kritériá hodnotenia. Jedno dielo vždy, či už vedome, alebo podvedome, vzťahujeme na iné diela nami vytvoreného a dopĺňaného sveta umenia, každé nové dielo sa nielen pripája k ostatným, ale svojim spôsobom aj mení ich recepciu. Vo vedomí si neustále vytvárame akési vrstevnice, spájajúce jednotlivé diela približne rovnakej kvalitatívnej úrovne. Jedna vrstevnica spája geniálne diela, druhá nadpriemerné, tretia priemerné a štvrtá spája diela, ktoré sú síce dielami, ale podpriemernými.

Zdá sa mi, že filmová kritika postavená na vkuse a estetickom súde sa pomaly, ale iste zo slovenských médií vytráca. Čo by podľa teba pomohlo kritického ducha v umení znova zobudiť?

— Máš svätú pravdu, filmová a vôbec umelecká kritika sa pomaly z nášho intelektuálneho priestoru vytráca. V prípade niektorých druhov umenia je vytrácanie rýchlejšie, v iných našťastie pomalšie. Kritika postavená na vkuse si vyžaduje okrem vzdelania aj odvahu formulovať svoj názor. K prebúdzaniu kritického ducha by na začiatok pomohlo splnenie aspoň týchto zopár podmienok. Po prvé, musí sa rehabilitovať pozícia umeleckého kritika. Názory príležitostných kritikov môžu byť zaujímavé, najmä vtedy, ak píšú len o tom, čomu sa detailne venujú, avšak tieto názory nemôžu suplovať názory tých, ktorí systematicky sledujú v maximálnom možnom rozsahu súčasnú produkciu konkrétneho druhu umenia. Po druhé, kritické písanie o umení musí byť potrebou písuceho, a nie naháňaním bodov za publikačnú činnosť. Po tretie, s okamžitou platnosťou treba zrušiť inštitút mediálnych partnerstiev, pretože ak uzavriete s niekým partnerstvo, automaticky si zatvárate dvere k vysloveniu nezávislého estetického súdu. Po štvrté, treba sa vrátiť k praxi, že redaktori majú redigovať texty a nie písať o hocičom, pretože si honorármí potrebujú zvýšiť platy.

Monografia o Miloslavovi Lutherovi by mala byť dokončená v roku 2020. Máš už nejaký ďalší výskumný zámer? Prezradíš, kam ťa tvoja nepokojná povaha, neznášajúca nudu, ťahá?

— Text monografie o Miloslavovi Lutherovi plánujem dokončiť do konca roku 2019 a hneď od začiatku roku 2020 sa potom s maximálnym sústredením púšťam do písania monografie o kresbách, grafikách a linorytoch Ivana Csudaia. Veľmi sa na to teším, jeho dielo dôverne poznám a opakované návraty mi umožňujú všímať si to, čo som predtým buď považoval za marginálne, alebo z rôznych dôvodov prehliadal. A hlavne mi kontakt s jeho prácami stále poskytuje estetickú rozkoš. Okrem toho pomaly, ale skutočne pomaly zbieram materiál na napísanie rozsiahlejšieho textu o podobách interpretácie umeleckého diela. Touto témou sa roky intenzívne zaoberám a uvidím, či konečne nájdem odvahu sa s ňou detailnejšie vyrovnáť. A keď si už začala hovoriť o nude, tak ti prezradím, že by som chcel napísať aj text o nude, pretože si myslím, že z nudy a lenivosti sa rodia najhoršie veci tohto sveta. S lenivosťou som sa už stihol teoreticky vyrovnáť, prakticky ešte nie. S nudou som prakticky vyrovnaný, teoretické vysporiadanie ešte odkladám – môže za to moja vrodená lenivosť. ◀

Pekní, šťastní a bohatí na dovolenke v Tatrách

Nová slovenská vianočná romantická komédia *Šťastný nový rok akoby vznikla v krajine, v ktorej slovné spojenie „žánrový film“ už nie je ani nadávka, ani priznanie sa k čomusi neprístojnému, ale tá najnormálnejšia, najprirodzenejšia vec.*

— Je nedeľa pred Vianocami, ešte nie úplne, ale ten zhon už visí vo vzduchu. Včera boli všetci na vianočných trhoch, hlava na hlave, dnes išli za nákupmi, stráviť takú obyčajnú konzumnú nedeľu. Sem-tam nejaký darček kúpiť, čosi zjesť, zase trocha po obchodoch, potom kávička a koláčik a podvečer podho do kina aj s tými vianočnými taškami. Na výber sú dva tematické žánrové kúsky: britský film *Last Christmas*, štandardne dobrý kus, už sa hrá druhý týždeň, a slovenská novinka nakrútená v koprodukcii s Českom *Šťastný nový rok*. Nevieť, ako na tom britskom, ale na tom našom bolo viac-menej plno, voľne zostali len tie dva rady dole, takže hojná účasť, čo je vždy fajn. Navyše publikum tvoria zväčša dospelí ľudia, nie adolescenti, takže opäť čosi, čo tu veľmi nevidno.

— A v poriadku, bavíme sa, ja som sa ešte stále nerozhodol, či sa mi videné pozdáva, ale nehanbím sa spolu s hercami, nie je mi trápne ani sa nepozerám na hodinky, čo je dobrý signál.

— Je fakt, že nebyť zadania, nešiel by som, trailer ma nepresvedčil, práve naopak, bol som len a len znepokojený. Prvoplánové repliky, z ktorých cítiť papier, úporná snaha o „hláškovanie“, príliš idylické prostredie, príliš pekni herci, príliš veľa vianočných svetielok, príliš veľa snehu.

— Príliš.

— Po filme všetko toto platí naďalej, v tej minútáži sa to však rozpustilo a zisťujem, že som spokojný a vlastne nemusím byť ani veľmi zhovievavý, ani blahosklonný, ani povýšenecky nad vecou, ale pokojne môžem skonštatovať, že *Šťastný nový rok* sa mi tak normálne páčil, lebo je, čím je – vianočnou romantickou komédiou, nehanbí sa za to ani z toho nemá mindráky a zároveň si je vedomý svojich limitov.

— Ale najprv takto:

— Ak pripustíme, že vianočné romantické komédie sú osobitým subžánrovým prienikom vianočných filmov a romantických komédií, tak tento subžáner má svoju metú, svoj opus magnum v britskej vianočnej romantickej komédii *Láska nebeská*, starej sedemnásť rokov. Tá tu predstavuje vrchol, to najlepšie, čo v žánri jestvuje, film, ktorým možno merať iné filmy. Základný stavebný kameň kánonu, mierka, model, vzor. Ak k nemu, k *Láske nebeskej*, vzťahujeme *Šťastný nový rok*, zistíme, že sme sa síce nepriblížili ani na dohľad, ale aspoň sa dívame správnym smerom, čo v tomto prípade stačí.

— Pekným ľuďom sa dejú dobré veci a nakoniec sú všetci šťastní, hoci sprvu to tak nevyzerá. Štyri silné ženské postavy – alebo päť, ak rátame aj adolescentku,

šesť, ak rátame aj všetečné premúdrene dievčatko, a sedem, ak rátame aj ich miestnu priateľku, prevádzkarku luxusného hotela na Štrbskom plese – riešia svoje problémy, viac či menej vážne. Začíname na vianočných trhoch v meste, pokračujeme v luxusnej vile, odkiaľ sa preniesieme do luxusného hotela a luxusných veľhôr, kde už aj skončíme, pričom naznačené dejové oblúky sa ukončia v súlade s diváckymi predpokladmi a nikomu ani len nenapadne spájať videné s čímkoľvek prízemne civilným, autentickým, skutočným, s čímisi, čo je jednoducho akosi ukotvené v ontologickej realite.

— *Šťastný nový rok* je film, ktorý sa odohráva v idealizovanom svete reklamného blahobytu, vo svete, ktorý ovláda hyperbola a zveličenie na jednej strane a redukcia a popretie na strane druhej, vo svete, v ktorom to od zrutia jednej životnej lásky k nájdeniu druhej netrvá ani len týždeň a všetko je v ňom také jednoduché a priamočiare, že sa nám tomu jednoducho chce veriť, aj keď, samozrejme, vieme, že v skutočnosti to je celkom inak.

— Lenže kto by už spájal vianočné romantické komédie s realitou?

— Nikto, a preto je sympatické, že tvorcovia *Šťastného nového roku*, vedomí si toho, čo nakrúcajú a pre koho, zostávajú príjemne civilní aspoň na miestach, kde ich to nič nestojí a ešte to môže vzbudiť zdanie autenticity, hoci banalita z toho trčí všetkými smermi.

— A tak si postavy pekne od plúc zanáďávajú, keď je to potrebné, a aspoň toto je presné.

— Film ako momentálna a okamžitá úľava od vianočného stresu. Je to fajn, blbý vianočný film o láske, ktorý mal teraz premiéru v kinách a rok čo rok sa nám bude na tie Vianoce vracat', aby sme to nebrali tak vážne, film, ktorý sa nebojí deklarovať, že to, čo považujeme za šťastie, je tak veľmi spojené s hmotným blahobytom, že bez neho by to vôbec nedávalo zmysel.

— A s ním vlastne takisto nie, akurát sa na to tak príjemne díva. ◀

Šťastný nový rok (Slovensko/Česko 2019) RÉŽIA Jakub Kroner SCENÁR Adriana Kronerová KAMERA Mário Ondriš
STRIH Michal Kondrila HUDBA Lukáš Kobela HRAJÚ Táňa Pauhofová, Emilia Vášáryová, Jiří Bartoška, Antónia Lišková,
Tomáš Maštalír, Ján Koleník, Gabriela Marcinková, Zuzana Norisová, Jakub Prachař, Marek Majeský, Anna Kadeřávková,
Petr Vaněk, Daniel Fischer a iní MINUTÁŽ 92 min. HODNOTENIE ●●●¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 5. 12. 2019

Vietor (Wiatr. Thriller dokumentalny, Poľsko/Slovensko 2019) SCENÁR A RÉŽIA Michał Bielawski KAMERA Bartek Solik

STRICH Hubert Pusek ZVUK Martin Merc HUDBA Lukáš Kobela ÚČINKUJÚ Stanisław Jaroż, Tereza Bachelida – Kominek,

Tomek Nodziński, Ewa Kondera a ďalší MINUTÁŽ 74 min. HODNOTENIE ●●●●¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 28. 11. 2019

O vetre a ľuďoch

— text: Zuzana Mojžišová / filmová publicistka

— foto: ASFK —

Poľsko-slovenský film Vietor (2019) nie je prvým na tému halný. Príťažlivo a kreatívne však spája encyklopedickosť s emocionálnou hĺbkou stretnutí dvoch nepredvídateľných živlov.

— Náš dnešný západniarsky svet. V priebehu krátkého okamihu sa dokážeme spojiť s niekým z protihľej strany zemegule. Za nevela hodín za ním zvládneme doletieť. Prekážky, ktoré pred nás kladie matka príroda, zdolávame jednu za druhou. Zvítazili sme nad mnohými chorobami, úspešne bojujeme so starobou, pokorili sme zemskú príťažlivosť a lietame do vesmíru. Je len málo miest, kam ľudská noha nevkrčila a neprebádala ich. Rieky sme prekonali mostmi, oceány loďami. Vieme meliorovať, kultivovať pôdu, skrotili sme mnohé živočíšne druhy, zvýšili poľnohospodárske výnosy. Vo vyratúvaní ďalších a ďalších krokov človeka voči prírode by sa dalo pokračovať. Mnohé sú priateľské, mnohé invazívne, mnohé totálne devastáčne.

— Takí my ľudia sme. Chceme byť pánmi, nech to stojí, čo to stojí. Lenže – nie vždy to dokážeme. Hoci si najväčšie príkoria spôsobujeme sami medzi sebou, jednoducho človek človeku, príroda sa pravidelne uchádza o vládarsky stolec. Robí to krásne, veď nás živí a napĺňa krásou a údivom. Ale robí to aj hrozivo – povodňami, horúčavami, ohňom, zemetraseniami, morskými búrkami... a halným.

— Encyklopédia nás poučí. Halný je vietor fönového typu. Jeho názov pochádza z poľského slova hala, čo v preklade znamená hoľa, horská lúka, horská pastvina. Je teplý, suchý, nárazový, vanie smerom do dolín. Najsilnejšie sa prejavuje v regióne Podhalie, keď prichádza z Tatier ako dôsledok tlakových rozdielov medzi severnou a južnou stranou horského hrebeňa. Dosahuje rýchlosť aj 150 kilometrov za hodinu, dokonca aj viac. Trvá niekoľko hodín, ale i niekoľko dní. Strháva strechy, vytvára polomy... Môže spôsobiť nárazové oteplenie, suchá rovnako ako povodne, negatívne ovplyvniť úrodu. Rýchle zmeny tlaku vzduchu vplyvajú na zdravie človeka (a zvierat tiež), vyvolávajú nespavosť, bolesti hlavy, zhoršujú choroby srdca a obehovej sústavy, prehľbujú depresie, zvyšujú počet samovrážd, ľudia sú nervózni, podráždení, bojujú, dokonca zabíjajú.

— Stanisław Ignacy Witkiewicz namaloval koncom 19. storočia obraz *Wiatr halny*, emotívnu krajinomalbu, temnú, v zadnom pláne hory, veľký hmlavý oblak, čierna obloha s hviezdami. V prednom pláne snehom pokrytá pláň, uprostred nej sa pri potoku nevelký strom bičovaný poveternosťou prudko ohýba na stranu.

— Poľsko-slovenský film *Vietor* (2019) nie je prvým na túto tému. V roku 2011 nakrútil Jakub Brzosko polhodinovú horskú prírodopisnú snímku *Halny*. Tento rok dokumentarista Michał Bielawski nesmierne príťažlivo a kreatívnym spôsobom spája (veľmi nenápadne) encyklopedickú informatívnu s (jasne odčítateľnou) emocionálnou hĺbkou – nepredvídateľný živlový človek stojaci vedľa nepredvídateľného veterného živlu a zároveň proti nemu. Pre niekoho sa ich stretnutie skončí výhrou, pre iného prehrou, najčastejšia je asi remíza. Ľudia si oklepú sneh z topánok, poupratujú dvory, upokoja vyplašený dobytok, pochovávajú mŕtvych, porátajú popadané stromy a s úľubou sa zahľadia do diaľky na tie svoje prenádherné tatranské hory. Keď to divák vidí, možno si povie, že ten človek sa nestal pánom tvorstva celkom náhodou. Hoci aj zmietaný prírodnými javmi. Keď sa jeho život odvíja v rytme od halného k halnému... a zas... a znovu.

— Bielawski nás do toho sveta púšťa hlbšie najmä prostredníctvom troch postáv. Tereza je nebojácna roba s tvárou – ako inak – ošľahanou vetrom; miluje les, aspoň kúsok z neho chce vlastniť, píše i recituje básne, ľudový kroj jej sluší, a keď objíme strom, akoby si priaľa, nech splynú v jedno. Ewa je moderná, emancipovaná mladá žena, záchranárka zo sanitky rýchlej zdravotnej služby; nestráca trpezlivosť a profesionalitu ani vo vypätých chvíľach, keď duje halný. Stanisław je otcom mnohých detí, činorodý chlapík s trochu smiešnym klobúčikom a chlapčenským snom o vrtiacej sa vrtuli; výčiny prírody ho nerozhádza, skôr tie ľudské výmysly, napríklad lanovka smerujúca hore na tatranský štít alebo elektrokardiograf. Cesta štvrtej postavy, meteorológa Tomeka, od chalupy k búde s meracími prístrojmi pravidelne delí tamojšie jestvovanie na kratšie takty; keď otvorí drevené dverka búde, je to, akoby roztváral krídla oltárneho triptychu, za ktorým sa skrýva odpoveď na otázku.

— Kamera sa prikláňa tesne k protagonistom, okolitý priestor vtedy vnímame väčšmi cez zvuk než cez obraz. Dramatické scény občas odľahčuje humor, vážnosť však prevažuje. Bravúrne odkryté charaktery, drobnokresba odhaľujúca veľké veci. Jemne a s láskou utkaná pavučina vzťahov a zápletiok medzi postavami. Film *Vietor* Michała Bielawského je skvelý. ◀

Prvý zradca (Il traditore, Taliansko/Francúzsko/Nemecko/Brazília, 2019) RÉŽIA Marco Bellocchio

SCENÁR M. Bellocchio, Ludovica Rampoldi, Valia Santella, Francesco Piccolo KAMERA Vladan Radovic HRAJÚ Pierfrancesco Favino, Maria Fernanda Cândido, Nicola Calì a i. MINUTÁŽ 152 min. HDNOTENIE ●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 23. 1. 2020

— text: Martin Adam Pavlík

/ filmový publicista

— foto: ASFK —

Keď je omerta len slovom

Nakrútiť skutočne kvalitnú gangsterku inšpirovanú skutočnosťou, ktorá bude okrem výpovednej hodnoty aj baviť, ideálne všetky generácie, je dnes už nesmierne náročné.

Boj s organizovaným zločinom – alebo inak aj boj s veternými mlynami – je síce téma, ktorú filmári stále vyhladávajú, no vzhľadom na bohatú históriu tohto žánru ich diela v posledných rokoch často končia iba niekde na hranici priemeru. Jedným z dôvodov môže byť strach z búrania konvencií, ďalším prílišné sebavedomie, ale kameňom úrazu môže byť aj neobľomná staromódnosť a elitárskosť. Práve posledné dve neresti uberajú body najnovšiemu filmu osemdesiatročného Marca Bellocchia *Prvý zradca*. Navyše cítiť, že si toho tentoraz naložil na plecia priveľa. V roku 2019 v tom však nebol sám. Vedľa sa prekvapivo podarilo šliapnuť aj jeho sedemdesiatšedemročnému kolegovi Martinovi Scorsesemu v triapolhodinovom *The Irishmanovi*, hoci kritika ho ospevuje. *Prvý zradca* síce vôbec nie je taký nudný a nezázivný ani dlhý, no napríklad divák neznalý talianskej histórie, spoločensko-politického kontextu či dejín *Cosa Nostray* môže režiséra počas projekcie neraz preklínať. Bellocchio je totiž absolútne nekompromisný a v rámci prepojenia jednotlivých postáv vysvetľuje žalostne málo. Spolieha sa na znalosť diváka a sledovanie extrémneho návalu informácií mu neľahčuje. Vďaka tomu je pomerne ťažké zorientovať sa a udržať si rovnakú pozornosť počas celého filmu.

Ústrednou postavou *Prvého zradcu* je gangster Tommaso Buscetta (stvárnil ho Pierfrancesco Favino), ktorý ako prvý vyššie postavený člen sicílskej mafie porušil v osemdesiatych rokoch pred políciou omertu, teda kódex mlčanlivosti o ostatných členoch organizácie, a „nabonzoval“ svojich bývalých kolegov, priateľov aj nepriateľov. Najväčšia časť filmu sa tak venuje veľkolepému a náročnému súdному procesu z rokov 1986 až 1987, ktorý nemal obdobu. Šokoval bizarným priebehom aj tým, že po rokoch vyšli na povrch dôkladné opisy zločinov a stovky gangstrov nakoniec skončili za mrežami.

Zložitnosť príbehu umocňuje aj miestami priam chaotické a z hľadiska dramaturgie až nelogické či zbytočné skákanie v dejových líniách, pre ktoré sa divák stráca ešte viac. Túto roztrieštenosť má pravdepodobne na svedomí aj to, že na scenári pracovali vrátane Bellocchia až štyria autori, čo pri jednom filme nikdy nevestí nič dobré. V každom prípade všetky spomenuté faktory budia dojem, akoby režisér adresoval *Prvého zradcu* vy-

slovene skúsenému talianskemu divákovi a iný mu bol viac-menej ukradnutý.

Práve v tom vidno zásadný rozdiel medzi Bellocchiom a jeho o niekoľko generácií mladšími a otvorenejšími kolegami-krajanmi, akými sú napríklad Paolo Sorrentino, Matteo Garrone či Stefano Sollima. Všetci traja takisto nakrútili plnokrvné gangsterky, avšak také, ktoré zarezovali na viacerých frontoch. Sorrentino v *Božskom* (2008) naplno ukázal svoje rozprávačské majstrovstvo a bravúrne s eleganciou aj dôvtipom priblížil divákovi postavu Giulia Andreottiho. Garrone v *Gomere* (2008) vykreslil optikou dvoch chlapcov, ktorí sa snažia čo najrýchlejšie vyšplhať na vrchol, precízny, tvrdý, maximálne autentický a surový portrét drsného sveta, kde vládne jedine hrubá sila. Sollima v *Suburre* (2015) zase rafinovane a formálne najinovatívnejšie priblížil komplikované machinácie najmocnejších a prepojenia mafie na politikov. Všetci traja na to využili svižné tempo a aspoň zopár oživujúcich prvkov v snahe odlišiť sa.

Bellocchio pri *Prvom zradcovi* staval, bohužiaľ, iba na silný skutočný príbeh, a teda sa držal prísne faktografických údajov, ktoré len strojene, miestami akoby až nasilu preniesol na plátno. Formálne film nijak zvlášť nevyčníka, nesnaží sa odlišiť kamerou či montážou (až na jednu pomerne lacnú výnimku), ide teda o tradičné, miliónkrát videné a už aj trocha nudné spracovanie.

Svoju silnú stránku ukazuje Bellocchio jedine pri charakterizácii Buscettu. Tá je dôsledná. Divák vďaka nej úplne rozumie jeho motíváciám, tomu, prečo sa zrazu z nenápadného chlapíka, ktorý sa snaží opustiť svet gangstrov, stane zradca. Pekne vidno, že Buscetta nebol nič viac, len ukážkový oportunist a pragmatik, a hoci jeho svet rozhodne nebol čierno-biely, ani zďaleka nebol kladnou postavou. Výrazne tomu napomáha bezchybný herecký výkon Pierfrancesca Favina.

Prvý zradca je určite hodnotné a pútavé dielo najmä pre talianske publikum; čo sa týka réžie, ide o štandardné poctivé remeslo, no na film zabudnete ešte skôr, než sa skončia záverečné titulky. Je, žiaľ, bez duše, bez atmosféry. Necháva diváka maximálne chladným. ◀

Solo je mŕtvy. Nech žije Skywalker

— text: Kristína Aschenbrennerová —

Film *Star Wars: Vzostup Skywalkera* to rozhodne nemal ľahké. Na *Posledných Jediach*, predchádzajúci diel tretej trilógie *Star Wars*, sa spustila lavína výhrad a hane sa nevyhol ani Solo. Film, ktorý mal uzavrieť nielen aktuálny reboot, ale (aspoň na nejaký čas) aj celú ságu, tak sprevádzali veľké očakávania, ale aj obavy. Už prvé reakcie po premiére dali za pravdu obom.

Film otvára séria dobrodružných výprav za zariadením, ktoré má povstalcov dovieť k planéte Exegol, kde vládne zlom rád Sithov a má v pláne úplne ovládnuť Galaxiu. Výpravy nás zavedú na rôzne planéty, uvedú nových známych. Každá je nabitá akčnými sekvenciami, napätie a časový stres uvoľňujú humorné vsuvky. Keď však ide do tuhého, „srandičky“ idú bokom a nastupuje nefalšovaný plnokrvný pátos, ktorý už ťahá rozprávanie na plný plyn jediným osudovým smerom: k veľkému konfliktu.

Z hľadiska štruktúry rozprávania ide teda o veľmi funkčné, hoci nie svetoborné voľby, najmä keď sa pozrieme na štruktúru napríklad nedávnych *Avengers* či dávnej-

— foto: Saturn Entertainment —

ších *Darov smrti*. Aj film *Star Wars: Vzostup Skywalkera* využíva vlastné známe figúry, matrice a oblúky a zároveň sa usiluje inovovať ich. Postavy z prvej trilógie si priberajú rolu mentorov, nové, s výnimkou Rey a Kyla/Bena manévrujú v obmedzenom priestore. Je to tak trochu salto mortale, ktoré hoci stavia na istoty, miestami si sabotuje eleganciu vykonania.

Pokiaľ je film *Star Wars: Vzostup Skywalkera* na plátne pred vami, je sa z čoho tešiť a vďaka Adamovi Driverovi vybalansuje aj nie najšťastnejšie zvraty. Prsto, zábavný kasový trhák s nostalgickými vsuvkami, ktoré majú šancu fungovať aj pre víkendového znalca univerza *Star Wars*. ◀

Star Wars: Vzostup Skywalkera (Star Wars: The Rise of Skywalker, USA, 2019) RÉŽIA J. J. Abrams KAMERA Dan Mindel HUDBA John Williams HRAJÚ Carrie Fisher, Mark Hamill, Daisy Ridley, Adam Driver a i. MINUTÁŽ 142 min. HODNOTENIE ●●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 19. 12. 2019

Rozpačitá hra na skrývačku

— text: Erik Binder / filmový publicista —

Jozef Urban bol predstaviteľom takzvanej stratejnej generácie básnikov a v tridsiatke sa dostal do učebných osnov ako maturitná otázka. Vo filme *Voda čo ma drží nad vodou* na to jeho postava v podaní Romana Pomajba viackrát upozorňuje. Venovať tejto rozporupnej osobnosti celovečerný film bolo iste chvályhodné rozhodnutie a treba oceniť režiséra Tomáša Magnuska, že sa doň pustil. Je zrejme, že všetko smeruje k napísaniu textu megahitu Joža Ráža a diváka určite poteší moment, keď Urbanovi napadne myšlienka na text. Hoci z hľadiska financií ide o majoritne českú produkciu, výsledok trpí viacerými problémami typickými pre slovenské kinofilm. Snímka by v televízii vynikla viac.

Životný osud zoradený do kratších či dlhších epizod je šikovne orámovaný návštevou umelca v krčme, kde pivo čapuje Robo Roth. Dej tak sledujeme v retrospektíve ako rozprávanie básnika krčmárovi. Jedným z najzaujímavejších scenáristických riešení je samotný záver, keď sa ukáže, že tvorcovia hrali s divákom hru na skrývačku a pri-

— foto: Continental film —

pravili mu solídne prekvapenie. To však nesmie poznať predlohu Ondreja Kalamára, ani jej názov.

Roman Pomajbo sa síce ako Urban snaží, na svojom predobraz sa však veľmi nepodobá. Ostatní herci sú skôr do počtu. Andrea Růžičková-Kerestešová ako Urbanova manželka, znášajúca všetky jeho excesy, nedostáva žiaden priestor na to, aby vyjadřila nesúhlas so životným štýlom svojho partnera. To podráža nohy dôveryhodnosti celého filmu.

Voda čo ma drží nad vodou vzbudzuje na viacerých miestach rozpaky a ako celok nepôsobí veľmi vyrovnané. V niektorých momentoch však môže divákov potešiť. Najmä tých, ktorí sa o postavu Jozefa Urbana hlbšie zaujímajú a na podobný projekt dlhšie čakali. ◀

Voda čo ma drží nad vodou (Česko/Slovensko, 2019) RÉŽIA Tomáš Magnuska SCENÁR Ondrej Kalamár, T. Magnuska KAMERA Pavel Mědílek HUDBA Lukáš Černý HRAJÚ Roman Pomajbo, Robo Roth, Andrea Růžičková-Kerestešová, Martin Dejdar, Lukáš Latinák a i. MINUTÁŽ 72 min. HODNOTENIE ●●¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 28. 11. 2019

Alegórie, metafory a duchovia minulosti

— text: Martin Ciel / filmový teoretik —

Nový autorský film režiséra Denisa Côtého má francúzsky názov *Répertoire des villes disparues* (Adresár chýbajúcich miest), v slovenskej distribúcii však vychádza z anglického *Ghost Town Anthology*. To môže vyvolávať očakávanie akéhosi žánrového filmu, dokonca hororu. To je však mimoriadne vzdialené pravde. Lebo *Antológia mesta duchov* je film ešte bizarnejší ako predchádzajúce Côtého diela, je to film divný, ťažko interpretovateľný a v podstate neuchopiteľný. Čo je dobre.

Príbeh sa odohráva voľakde v Québecu, mimo dosahu centier civilizácie, vo vyludňujúcej sa dedinke, ktorá má už len 215 obyvateľov. Teda 214, lebo film sa začína smrťou 21-ročného Simona. Nasleduje približne 90-minútová skoro až filozofická úvaha o vyrovnávaní sa so smrťou a je to jedna z najzaujímavejších kinematografických úvah na túto tému. Lenže to je zjavne iba prvý plán a za ním je ešte ka-dečo, plno alegórií.

Côté bravúrne portrétuje obyvateľov a odrazu sa neúprosne objavia duchovia minulosti, ktorí sú proste tu, či

— foto: Film Europe —

chceme, alebo nie. To všetko sa odohráva v bezútešnom, vyprázdnenom zamračenom priestore, kde je aj krásna kanadská príroda akási hnusná. Côté používa zdanlivo náhodne pôsobiace dlhé zábery, miestami premyslene mení technológiu a spôsoby zobrazovania a necháva dost miesta pre diváka, aby si vytvoril vlastný názor, pretože s tým mu rozhodne nemieni pomáhať.

Iste, ide asi aj o metaforu vzťahu k inakosti a možno i o metaforu zániku civilizácie či o metaforu politickej situácie Québecu. To presne neviem. Ale v každom prípade ide o pozoruhodný a prekvapujúco aj vtipný film.

V roku 2019 nakrútil Denis Côté ešte ďalší film, *Wilcox*. Je takisto výborný, ale na rozdiel od *Antológie* je tu už iba jeden herec a žiadne slová. Uvidíme, čo bude ďalej. ◀

Antológia mesta duchov (Répertoire des villes disparues, Kanada, 2019) SCENÁR A RÉŽIA Denis Côté KAMERA François Messier-Rheault HRAJÚ Robert Naylor, Jocelyne Zucco, Diane Lavallée, Rémi Goulet a i. MINUTÁŽ 97 min. HODNOTENIE ●●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 26. 12. 2019

Dobrý chlap, zlý volič

— text: Daniel Kováčik / literárny a filmový publicista —

Udalosti na pražskej Národnej triede zo 17. novembra 1989 sú dobre známe. Pokojná (a povolená!) študentská pietna akcia sa zmenila na bezhlavý boj kytíc s obuškami. Niektro však musel vypáliť prvú ranu a „dať ňou dejiny do pohybu“.

Tohto „národného hrdinu“ všetci volajú Vandam. Má to aj vyšité na bunde, ktorú nosí ako uniformu. Zemitý chlapík. Vulgarizmami nešetří, po ranu pästou nejde ďaleko. Denne dvesto klukov tak ako Jean-Claude Van Damme. Večer pár pív a opäť to skúsiť na peknú barmanku v podniku Severka, ktorý má najlepšie dni za sebou. Tak ako Vandam. Tiahne mu na päťdesiatku, práca natierača veľmi nevynáša, býva sám na pražskej periférii. V byte po otcovi, na ktorého sa začína čoraz viac podobať.

S otcami je to vôbec ťažké. Ako povedal Freud, v živote muža niet dôležitejšej udalosti, ako je smrť otca. Najmä ak to bol ten klasický, patriarchálne prísny otec, autorita, ktorá doma vládne pevnou rukou, ale vo vonkajšom svete je... nikto. To všetko je Vandamovi jasné, pretože jeho tatko

— foto: ASFK —

zanechal poriadnu preliačinu na streche ich starej Škody 105, keď vyskočil z balkóna. To auto nikdy nepredá.

Vandam je reprezentantom typu mužského hrdinu, ktorý dnes vstupuje do politického diskurzu: navonok ironická karikatúra – patetický neogabanec, drsný cynik otlčený životom. Zároveň však citlivý, neistý, extrémne zraniteľný. Nieкого takého by sme chceli vidieť vo voličoch krajnej pravice! Imaginárny, idealizovaný obraz, liberálna projekcia „ušlachtileho barbara“.

Keby bol Vandam „skutočný“, asi by volil Tomia Okamura. Lenže on tak celkom skutočný nie je, našťastie. Je to výtvar autorskej fikcie. Romantizovaná verzia *obyčajného správneho chlapa*. ◀

Národní třída (Česko/Nemecko, 2019) RÉŽIA Stěpán Altrichter SCENÁR Jaroslav Rudiš, Š. Altrichter KAMERA Cristian Pirjol HRAJÚ Hynek Čermák, Kateřina Janečková, Jan Cina, Václav Neuzil, Jiří Langmajer, Erika Stárková MINUTÁŽ 91 min. HODNOTENIE ●●●¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 9. 1. 2019

Od potreby tvoriť umenie po občiansky aktivizmus

Oleg Sencov patril v ostatnom čase k najmedializovanejším režisérom sveta, hoci to nebolo pre jeho filmovú tvorbu. V decembri absolvoval sériu podujatí na Slovensku a 6. decembra zavítal aj na Filmovú a televíznu fakultu VŠMU.

— Vystúpil tu v diskusii s názvom Verejný príbeh Olega Sencova a jeho filmy. Moderoval ju režisér Robert Kirchhoff a na začiatku zahraničnému hostovi sľúbil, že na pôde filmovej školy sa bude hovoriť najmä o kinematografii a o Sencovovej filmárskej budúcnosti, nie o politike. No po prvých minútach sa na ňu debata predsa len zvrtila a hovorilo sa aj o sovietskej minulosti či černo-bylskej tragédii. A bolo zjavné, že Kirchhoffove otázky Sencova nepodnecujú na obsiahlejšie, hlbšie odpovede. K politickým témam sa vyjadroval veľmi stručne. Keď vzal rozhovor do vlastných rúk, priblížil publiku napríklad to, čím sa zaoberal, než sa stal filmárom. „Paralelne s podnikaním som sa venoval organizácii súťaží v hraní počítačových hier, vlastnil som aj počítačový klub a pri tom všetkom som o tejto sfére písal články. Z publicistickej činnosti som postupne prešiel do umeleckej a začal som po nociach písať poviedky. Tento koníček prerástol do nápadu napísať scenár. Túžba písať scenáre vo mne postupne rástla, až som sa napokon, keď som oslávil tridsiate narodeniny, rozhodol, že nakrútim film.“

— Na prijímačkách na moskovský VGIK síce neuspel, ale bol odhodlaný film pochopiť a naučiť sa nakrúcať sám. „Veľmi som sa chcel stať režisérom a inšpirovali ma Tarantinove slová, že ak niekto vlastní 50-tisíc dolárov a chce sa stať filmárom, má ich investovať do svojho prvého filmu a nie do vzdelania na filmovej škole. Zhodou okolností som vďaka podnikaniu tých 50-tisíc dolárov mal, ale skôr ako som sa rozhodol nakrútiť svoj debut, pol roka som denne pozeral minimálne päť filmov, čítal som filmovú literatúru a snažil som sa čo najsvedomitejšie pripraviť.“ Svoje krátkometrážne prvotiny reflektoval Oleg Sencov s veľkou dávkou sebakritiky a podobne zhodnotil i počiatočný neúspech svojho dlhometrážneho debutu *Gamer* (2011). Snímku rad za radom odmietali ukrajinské aj ruské filmové festivaly, no napokon mala premiéru v Rotterdame a aj na ďalších európskych festivaloch zožala úspech.

— Úprimnými návratmi k svojim kariérnym začiatkom pootvoril Sencov v kontexte filmovej školy veľmi inšpiratívny a žiaduci diskurz. Poslucháčom filmovej a televíznej fakulty demonštroval, ako sa dá vyrovnáť s neúspechom, ako reflektovať vlastné chyby a ako zostávať naruživým a neodbytným autorom, aj keď vám životné okolnosti nehrajú do karát. „Obraz hlavnej postavy

filmu *Gamer* som nosil v hlave tri roky. Vedel som do bodky, ako sa má *Koss správať*, čo má robiť, ako má pôsobiť na diváka, a chcel som to nakrútiť najviac na svete, v danom momente to bolo to najdôležitejšie v mojom živote.“ Smerom k budúcnosti Sencov poznamenal, že svoj život neplánuje dlhodobo spájať s aktivizmom a politickou činnosťou, ale primárne sa chce venovať umeniu. „Nehádzem do jedného vreca film, politiku a aktivizmus. Svoju filmovú tvorbu nechcem spájať s politikou. Momentálne sa venujem viac občianskemu aktivizmu, ale to neznamená, že to poznačí moju filmovú tvorbu. Nechystám sa nakrúcať filmy o svojom osude ani pobyte vo väzení. Rázne oddeľujem film a politiku. Nakrúcať filmy je moja vnútorná potreba, potreba vyjadrovať sa o témach, ktoré sú pre mňa zaujímavé a inšpirujú ma. Literatúru vnímam trochu inak a plánujem vydať autobiografické knihy. Budúci rok to bude denník, ktorý som si písal vo väzení počas hladovky. Táto kniha nie je spojená s politikou, písal som len o sebe, o svojich pocitoch a o svojej minulosti.“

— Ukrajinský režisér ruskej národnosti Oleg Sencov sa podieľal na Euromajdane aj na protestoch proti ruskej anexii Krymu. V máji 2014, dva mesiace po anexii, ho zadržali ruské bezpečnostné orgány FSB. Vojenský súd odsúdil Sencova na dvadsať rokov väzenia, čo vyvolalo nesúhlas po celom svete, a v roku 2018 vlna odporu proti vykonštruovanému procesu zmohutnela po tom, čo sa filmár rozhodol držať hladovku. Aj vďaka tomu sa svet čoraz viac zaujímal o udalosti na východe Ukrajiny. Podporu Sencovovi vyjadrilo viacero významných osobností kinematografie, ruský režisér Alexander Sokurov dokonca osobne žiadal prezidenta Vladimira Putina o prepustenie svojho kolegu. Kroky na podporu Sencova podnikol aj slovenský dokumentarista Robert Kirchhoff, ktorý konfrontoval otvoreným listom slovenského ministra zahraničných vecí aj veľvyslanca Ruskej federácie na Slovensku. Za Sencova sa postavilo aj niekoľko desiatok ďalších slovenských a českých osobností. Napokon ho vlni v septembri prepustili spolu s ďalšími politickými väzňami z Ukrajiny. Filmár si potom prevzal Sacharovovu cenu za slobodu myslenia od Európskeho parlamentu a odštartoval cestu po Európe, v rámci ktorej navštívil aj Bratislavu. ◆

Marián Amsler
[divadelný režisér]

Je ťažké vybrať z množstva starších slovenských filmov, preto sa zameriam skôr na filmy, ktoré mám v čerstvej pamäti z kín. V posledných rokoch to boli *Bebjakov Čistič*, *Piata loď* Ivety Grófovej alebo *Eva Nová* či najnovšie *Nech je svetlo* Marka Škopa. Každý z nich by sme síce mohli zaradiť do iného žánru, ale pre mňa ich spája veľmi intímna forma rozprávania, prepracované a zaujímavé postavy a najmä sústredené a minuciózne herecké výkony hlavných predstaviteľov. Príbehy sú zasadené do autentických slovenských reálií, reflektujú súčasnú slovenskú realitu a náladu v spoločnosti.

Z najnovších filmov spomeniem *Ostrým nožom* Teodora Kuhna a *Amnestie* Jonáša Karáska. Sú čiastočne autorskou fikciou, ale vychádzajú z historických udalostí alebo sa nimi aspoň inšpirujú. Znovu musím vyzdvihnúť prácu scenáristov a režisérov, ktorí dokázali na základe skutočných udalostí vystavať konzistentné príbehy a sústrediť sa na hlavnú tému bez zbytočného sentimentu či moralizovania. Bezmocnosť a hrôza, ktoré som pocítil, keď som si pozrel film *Ostrým nožom*, vo mne zostali ešte dlho. Nie som z tých, ktorí by potrebovali za každú cenu hľadať, nakoľko sa filmári držali pravdy a koľko si toho primysleli. Snímka *Ostrým nožom* obnažila prehnitý systém nášho súdnictva či vnímania pojmu spravodlivosti pretrvávajúce dodnes. Na *Amnestiách* si zasa cením, že sa tvorcovia dokázali pozrieť na Nežnú revolúciu a Havlove amnestie bez nostalgie a pátosu. Je mi sympatické, že sa nestavajú ani na jednu stranu problému (amnestie neobhajujú, ani nekritizujú), ale zameriavajú sa na chaos a konflikty, ktoré ich realizácia spôsobila. A v konečnom dôsledku je to dobre vystavaný a nakrútený triler so zaujímavými postavami a pointou. ◀

Ján Meliš [kameraman a producent]

— Film ma lákal od malička, ale to som ešte netušil, ako ovplyvní celý môj život. Ako deti sme sa dobre zabávali na Monicelliho filme *Moji priatelia*. Pasáže z neho sme poznali naspamäť.

— Z čias základnej školy rád spomínam na príhodu, keď sme sa s kamarátmi vybrali do malého kina v starej Dúbravke. Hrali *Útek z Alcatrazu*. Bol som ním fascinovaný. Neskutočne sa mi páčilo prostredie jednej z najstráženejších väzníc na svete. Skvelý herecký výkon Clintu Eastwooda nás dostal a ešte dlho po skončení filmu sme sa o ňom bavili a rozmýšľali, či bolo možné z väznice utiecť, alebo nie.

— Počas štúdiá na ŠUP-ke sme na praktických hodinách fotografie absolvovali cvičenia v teréne. Vyfasovali sme 35 mm negatívy a mali sme ísť do mesta nafotiť úlohu. Predstava zažiť sa v kine však bola silnejšia, a tak sme sa so spolužiakom vybrali do kina *Mier*. Vedeli sme, že dopoludnia tam hrajú filmy pre dôchodcov. Práve premietali *Súboj titanov*, na tú dobu perfektný trikový film. Príbeh som dobre poznal z knihy *Staré grécke báje a povesti*. Film sme, žiaľ, nestihli dopozerať do konca, pretože prišli príslušníci Verejnej bezpečnosti (vtedajšej polície) a kontrolovali každého okrem dôchodcov. Bol z toho malý „prúser“, ale za ten film vidieť na plátne to stálo.

— Ďalší film, ktorý som v tej dobe videl v kine, bol Formanov *Prelet nad kukučím hniezdom* s hviezdny Jackom Nicholsonom. Rebelstvo jeho postavy, ale aj jej zmysel pre humor naráža na odpor systému a hlavne despotickej sestry. Do toho všetkého sa prelínajú skvele vykreslené osudy osadenstva psychiatrického oddelenia.

— Na vysokej škole sme videli väčšinu zásadných filmov svetovej kinematografie. V tomto období sa sformovalo hnutie *Dogma 95* a mňa zaujal film *Prelomiť vlny* Larsa von Triera, strhujúca dráma, odohrávajúca sa v krásnom a chladnom severnom Škótsku. Štýl snímania, využívanie reálnych prostredí a silný príbeh prezentovali celé toto hnutie.

— Za posledné roky ma svojou premyslenou vizuálnosťou zaujal napríklad poľský film *Ida*. Čiernobiela snímka pôsobivo pracuje s priestorom, odvážne statické kompozície vytvárajú nezabudnuteľnú atmosféru.

— Ďalším výrazným filmom je pre mňa Serebrennikovov *Mučeník*, príbeh študenta žijúceho v náboženskom fanatizme, ktorý na mňa zapôsobil a inšpiroval ma svojou hrou so svetlom. Výtvarne vymyslené prostredia plné svetelných kontrastov vizuálne podporujú celý film.

— Aj v súčasnosti vzniká mnoho dobrých a zaujímavých filmov. Ich kvalitu a presah do budúcnosti ukáže čas. ◀

Elo Havetta Collection

(Slovenský filmový ústav)

Režisér Elo Havetta zomrel, keď mal iba 36 rokov. Talentovaný filmár bol v posledných rokoch života v nemilosti normalizačnej nomenklatúry a odobrili mu aj rozpracované projekty, a tak po ňom zostali iba dva celovečerné filmy. Po trinástich rokoch ich teraz Slovenský filmový ústav vydáva spoločne na 2-DVD, tentoraz už digitálne reštaurované. Havetov debut *Slávnosť v botanickej záhrade* (1969) je farebnou mozaikou príbehov o potrebe zázraku v ľudskom živote. „S istým zveličením možno konštatovať, že film (...) je bláznivou reflexiou svojej doby, emocionálnym protestom, výbuchom spontánnej veselosti v dobe zamknutej zákazmi a vykoľajenej príkazmi,“ dočítame sa v texte Eduarda Grečnera v booklete k DVD. Dopĺňajú ho filmové fotografie. Film *Ľalie poľné* (1972) vznikol podľa predlohy Vincenta Šikulu. Jeho hrdinami sú vojnoví vyslúžilci, ktorí hľadajú domov a miesto v spoločnosti. Chcú sa usadiť, ale rovnako túžia po voľnom živote tulákov. Havetta hľadal krásu a ľudskosť tam, kde ju iní nevideli. Podľa Grečnera sa tým postavil „proti múru oslavných komunistických tírad o kladnom hrdinovi“. Filmy sú na DVD v obrazových formátoch 1 : 1,33 a 1 : 1,66 v pôvodnom znení so slovenskými a s anglickými titulkami, so slovenskými titulkami pre nepočujúcich a s audiokomentárom pre nevidiacich.

— mak —

Loli paradajka

(Magic Box Slovakia)

K prekvapujúcim diváckym hitom vlnajšieho leta – ide o tretí najnavštevovanejší domáci film roku 2019 – patrila romantická komédia *Loli paradajka*. („Loli paradajka“ znamená „červená paradajka“, čo je i názov titulnej rómskej pesničky.) Vymyslela, režisovala a produkovala ju prešovská rodina Staviarskych. Otec Víto a syn Richard boli nielen režisérmi, ale i autormi námetu a scenára a Mária Staviarska sa na filme podieľala ako producentka a pomocná režisérka. *Loli paradajka* mala slávnostnú premiéru na Art Film Feste v Košiciach, kde získala divácku cenu ako najlepší celovečerný film. Film o ľúbostnom vzťahu dvoch atypických postavičiek z východného Slovenska – hendikepovaného jarmočného predavača cukrovniiek Milana a peknej, naivnej mladej Rómky Veronky, ktorú stvárnila študentka košického konzervatória Kamila Mitrášová – je nakrútený v šarišskom nárečí a rómčine. Nerozpráva len o láske, ale aj o tolerancii, o inakosti a jej akceptovaní. Film je na DVD s obrazom vo formáte 16 : 9, so zvukom DD2.0 a DD5.1, so slovenskými titulkami pre nepočujúcich a s českými a anglickými titulkami a so sloveským audiokomentárom pre nevidiacich.

Mimi & Líza: Záhada vianočného svetla

(Magic Box Slovakia)

Koncom roku 2018 sa dostalo do slovenských i českých kín dlhometrážne pásmo *Mimi & Líza: Záhada vianočného svetla*, ktoré pozostávalo zo šiestich epizód seriálu *Mimi & Líza (Tety z pexesa, Dážďovka Tour, Agent Vitamín, Zrkadlo, Neposlušné písmenká, Zakliaty čas)* a z televízneho špeciálu *Záhada vianočného svetla*. A v trochu pozmenenej podobe sa premietalo i v kinách vo Francúzsku. Keďže 6 epizód druhej série už na DVD vyšlo, na rovnomennom DVD je len 26-minútový televízny špeciál. Nevidiaca Mimi a jej najlepšia kamarátka Líza v ňom spoločne so susedmi z domu ozdobujú krásny stromček. Ale čarovné vianočné svetielka na ňom nesvietia, a tak sa dievčatá vydajú na dobrodružnú cestu za strateným svetlom. Film režisovali Ivana Šebestová a Katarína Kerekesová a na scenári s nimi spolupracovala Katarína Moláková. Slovenskú verziu piesne naspievala Ela Tolstová a českú Markéta Irglová. Film je na DVD s obrazom vo formáte 16 : 9, s voliteľným českým a slovenským dabingom DD2.0, so slovenským audiokomentárom pre nevidiacich a so slovenskými a anglickými titulkami.

— Miro Ulman —

Vtedy v Hollywoode

(Bontonfilm)

Quentin Tarantino stále tvrdí, že po desiatich celovečerných filmoch by sa rád odobral na aktívny tvorivý odpočinok. Údajne sa bude venovať už iba menším projektom, produkciami, písaniu scenárov či dokonca divadlu. Oficiálne deviaty Tarantinov film už svojim názvom odkazuje na rozsiahle dramatické fresky Sergia Leoneho a konkuruje im okrem iného aj veľkorysou minutážou. Svojrázny filmársky samouk neostal ani formou, ani obsahom nič dlžný svojej povesti. Hviezdy prvej hollywoodskej ligy (Leonardo DiCaprio, Brad Pitt) v úlohách nerozlučných priateľov – herca a kaskadéra – predstavujú divákovi Kaliforniu, ergo Hollywood konca 60. rokov minulého storočia. Kronika ich všedných pracovných dní, popretkávaná tarantinovskými dialógmi, plynie v ležernom tempe ku krvavému happyendu alternatívneho fikčného sveta... Všetky Tarantinove celovečerné filmy sa v našej distribúcii dočkali DVD nosičov, pri ktorých sa vždy dodržiavali aspoň štandardné technické špecifikácie. Aj jeho posledný počín ponúkne divákovi anamorfný obrazový prepis vo formáte 2,40 : 1, originálnu zvukovú stopu s českým dabingom a široké spektrum titulkov (dokonca i slovenské). Bonusovú sekciu tentoraz zastupuje sedem rozšírených scén z filmu.

— Jaroslav Procházka —

čo robia

Barbara Janišová Feglová

[producentka]

Aktuálne sme spustili webovú stránku projektu *Prvá* a pripravujeme pokračovanie tejto série. Na začiatku roka sa nie celkom plánuje zlieva takmer súbežná finalizácia troch autorských dokumentov, ktoré sú zároveň dlhometrážnymi debutmi. Prvým je urbánna esej o Bratislave režisérky Barbory Sliepkovej *Čiary*, inšpirovaná konceptuálnou fotografiou. Dokončujeme aj film *Komúna* režiséra Jakuba Julényho o košickom disente a osobe Marcela Strýka podľa námetu Ingrid Mayerovej a scenára Pavla Smejkal. Tretou snímkou je *Zlatá zem* Dominika Jursu. Vo vývoji nám robí radosť progres dokumentárnych projektov *Môj emigrant*, *Gabriel* a *Prezidentka*.

Pavol Barabáš

[režisér]

Teším sa, že mi vychádza nové DVD *Svetozár Stračina*. Čakám na riadnu zimu a poriadnu víchricu v Tatrách. Na jednom zo štítov potrebujem nakrútiť posledné zábery do filmu *Nezvestní*, čo sa mi minulé zimu nepodarilo. Je to dokumentárny film o tragédii štyroch Slovákov na najvyššej hore sveta, ktorá sa odohrala v roku 1988. Boli to naši najlepší horolezci a moji kamaráti. Posledné roky sme nakrúcali extrémne zlanenia na najvyšších vodopádoch sveta. Málokto vie, že práve dva najvyššie prešli ako prví na svete Slováci. Priniesli sme obrovské množstvo materiálu, a tak strávim najbližšie mesiace opäť zatvorený v strižni.

Ivana Hucíková

[dokumentaristka]

V tejto chvíli ma najviac zamestnáva práca na mojom prvom celovečernom dokumentárnom filme. Ide o medzinárodný projekt k stému výročiu volebného práva pre ženy na Slovensku a v USA, takže nakrúcanie momentálne prebieha v oboch krajinách. S kameramanom Igorom Smítkom a produkčnou spoločnosťou Super film zároveň vyvíjame dokumentárny projekt o voguer-skej tanečnej komunite na Slovensku a v Česku. Okrem toho pracujem ešte na niekoľkých menších i väčších námetoch, ktoré sú v rôznych fázach príprav, či už u nás, alebo v USA. Svoj čas sa tak snažím rozdeliť medzi Bratislavu a New York čo najefektívnejšie.

— text: Matúš Kvasnička
— foto: Archív SFÚ —

MILAN K. NÉMETHY

Keď v novinách čítal, že slovenský film hľadá elektrotechnikov, ktorí by robili zvukárov, prihlásil sa. Tak sa začala filmová kariéra Milana K. Némethyho, ktorá trvala vyše štyri desaťročia. Zvukový majster podpísaný pod filmami ako *Trio Angelos* (1963) režiséra Stanislava Barabáša, *Organ* (1964) Štefana Uhra, *Pán si neželal nič* (1970) Petra Solana, ale aj pod detským filmom *Čarbanice* (1982) Evy Štefankovičovej, oslávi 20. januára 90. narodeniny.

— „Od prvého pracovného dňa som mal pocit, akoby som naďalej pokračoval vo svojej záľube divadelného ochotníka, keď som hrával, osvetľoval a ozvučoval amatérsku scénu. Moja profesionálna kariéra mala azda aj preto rýchly spád,“ spomína Némethy v dokumente uloženom v archíve Slovenského filmového ústavu. Opisuje v ňom svoju filmovú kariéru, ktorá sa začala v roku 1949, keď nastúpil do oddelenia zvuku Štátneho filmu v Bratislave ako mikrofónový technik. Postupne pomáhal slovenskému filmu budovať jeho technickú základňu, bol napríklad pri tom, keď sa inštalovali prvé slovenské zvukové vozy.

— Boli to časy naozaj budovateľské, keď sa technické podmienky pre filmárov vytvárali od piky. Postupne rástol počet filmov, ktoré ročne vznikli, a provizórne, takzvané „vreckové“ ateliéry boli filmárom veľmi skoro prítessné. „Obzvlášť po rozšírení výroby z jedného filmu na dva a v perspektíve rysujúcom sa treťom, to už vôbec nestačilo,“ spomína Némethy na časy, keď sa nakrúcalo v provizórnom filmovom štúdiu na bratislavskom Jakubovom námestí a zároveň sa začínala budovať Koliba. „Nám začínajúcim zamestnancom z *Jakubáku* (bolo nás podľa dvoch prezenčných listín asi štyridsať) bolo ctou chodiť vo voľnom čase na Kolibu kácať stromy, pomáhať stavbárom nosiť tehly, aby sme urýchlili výstavbu nášho v poradí tretieho, no už moderného filmového štúdia,“ píše Némethy v spomienkach na toto obdobie. K budovaniu technickej základne sám prispel aj viacerými zlepšovacími návrhmi. Týkali sa napríklad nahrávania komentárov k filmom či práce s mikrofónom, pri ktorej riešil nežiaducu indukciu závesnými pružinami na mikrofónové linky.

— Némethyho zlepšovací návrh na závesný vešiak na mikrofónové káble prijal Československý štátny film v roku 1956, o rok neskôr už Némethy ako adept na prácu zvukového majstra získaval prax v Spravodajskom filme, kde ozvučoval týždenníky. „A v roku 1958 dostal som od vedenia Populárno-vedeckého a dokumentárneho filmu návrh vybudovať pre štúdio zvukové pracovisko. Po akustickej úprave a nainštalovaní zvukovej techniky ozvučoval som celoročnú produkciu tridsaťdva populárno-vedeckých a dokumentárnych filmov. Medzi nimi nahral som unikátny zvuk – tep srdca – pre filmy režiséra V. Andreánskeho,“ spomína Némethy, podľa ktorého tento zvuk pre jeho kvalitu a aktuálnosť potom využívala aj Lekárska fakulta Univerzity Komenského pri výučbe medikov.

— Keď si počas praxe v spomínaných oddeleniach doplnil vzdelanie a vyštudoval zvukovú réžiu, kvalifikoval sa do hraného filmu, v ktorom debutoval drámou Jána Lacka *Vždy možno začať* (1961). V 60. rokoch sa okrem už spomenutých filmov podpísal aj pod koprodukčný film Dušana Vukotiča *Siedmy kontinent* (1966) či filmy Štefana Uhra, ako boli *Panna zázračnica* (1966) podľa predlohy Dominika Tatarku alebo metaforická satira *Génius* (1969). Práve s Uhrom spolupracoval Némethy azda najčastejšie, nakrútili spolu aj snímky *Tri dcéry* (1967), *Keby som mal pušku* (1971), *Javor a Juliana* (1972), *Penelopa* (1977), *Pásla kone na betóne* (1982) – vlastne všetky Uhrove celovečerné snímky pre kiná s výnimkou filmov *My z deviatej A* (1961) a *Slnko v sieti* (1962). Zvuk mal Némethy na starosti aj v *Tušení* (1982) Petra Solana, *Sojkách v hlave* (1983) Juraja Lihosita či vo *Víkende za milión* Dušana Trančíka (1987). ◀

Nakrúcanie filmu *Siedmy kontinent* (1966). Zvukár Milan K. Némethy sedí vľavo. —

— text: Barbora Gvozdjaková / filmová publicistka —
— foto: archív SFÚ / Margita Skoumalová —

1

Jedna obyčajná, a predsa výnimočná noc

V rubrike TV tip predstavujeme archívne slovenské filmy zaradené do aktuálneho televízneho vysielania. Tentoraz priblížime film Petra Solana *Kým sa skončí táto noc* (1965), ktorý v januári uvedie Dvojka RTVS.

— Námet snímky *Kým sa skončí táto noc* vznikol už v roku 1957. Keďže vtedajšej nomenklatúre na ňom prekážala „protispoločenskosť“, schválili ho až v júni 1965. Žánrovo možno film zaradiť medzi „komédie s prvkami psychologickkej drámy“. Scenár spracoval Tibor Vichta, ktorý bol častým spolupracovníkom režiséra (*Tvár v okne*, *Boxer a smrť* a mnohé ďalšie). Peter Solan oceňoval, ako umne dokázal Vichta načrtnúť dialógy a ostatné nechať na hercoch a režisérovi. Autentickému vizuálu výrazne napomáha kamera Vincenta Rosinca a strihové umenie Maximiliána Remeňa. V hlavných úlohách sa po prvýkrát objavuje dnes už ikonická dvojica – Stano Dančiak a Marián Labuda ako filmoví hrdinovia Kvetinka a Miloš. Pre Mariána Labudu sa práve úloha snaživého Miloša stala začiatkom jeho dlhej a skvelej filmovej kariéry.

— Príbeh filmu je jednoduchý. Situovaný je do uzavretého priestoru luxusného tatranského nočného podniku, v ktorom sledujeme počas jednej noci niekoľko postáv. Dve mladučké úradníčky z Prahy si prišli do Tatier „užiť“. Je tu aj neuznaný vedec, bývalý major britskej armády či stavebný majster, ktorý spreneveril peniaze svojej partie (presvedčivý Július Pántik v úlohe Baláža). A dvaja mladí inštalatéri, ktorí sa tešia zo ženskej spoločnosti. Všetci prichádzajú do baru, kde chcú po svojom riešiť svoje strasti a bolesti a hľadajú tu únik z reality. Bar (v úlohe barmanky Betky sa predstaví Marcela Laiferová) sa stáva centrom diania a symbolizuje akúsi ilúziu lepšieho života. Avšak čím viac alkoholu prúdi v krvi všetkých zúčastnených, tým viac konfliktných situácií nastáva. Až s prichádzajúcim ránom sa veci pomaly vracajú do normálnych kolají. Mimo baru začína svitať nový deň, v ktorom však budú postavy žiť svoje životy ďalej po starom.

— Film *Kým sa skončí táto noc* bol na vtedajšie pomery dosť neobvyklý. Dobová kritika oceňovala najmä Vichtov scenár, ktorý charakterizovala ako „... akési libreto, základnú osnovu, umožňujúcu maximálne tvorivé zangažovanie režiséra, kameramana i hercov, umožňujúcu dokonca improvizáciu, čo je už samo osebe v slovenskom filme pozoruhodná skutočnosť.“ Na natáčanie si v podobnom

duchu zaspomínal Marián Labuda pred rokmi v denníku *Sme*, keď film vyšiel na DVD: „Zvuk bol snímaný kontaktne, čo u nás v tej dobe nebolo zvykom. Herecky bol film postavený na improvizácii. Tibor Vichta napísal scenár, my sme však nič pevné v rukách nemali. Režisér Solan nám iba vysvetlil, o čom má byť tá-ktorá scéna, ostatné bolo na nás. Aj to bol prejav slobody – nemuseli sme si dávať pozor na ústa. Ten film má v sebe náboj protestu. Sila Pántikovej prejavu, postava, ktorú stvárňoval, a vlastne celý Vichtov scenár je zašifrovaným protestom.“

— Recenzent Jakub Dvořák v texte *Trojjedíný Solan* v dvojtýždenníku *Dialóg* z mája 1990 charakterizoval snímku slovami „poetika nepoetického“. Aj tento autor potvrdzuje, že Solan nechával vo filme hercom pomerne veľkú interpretačnú voľnosť: „Pokusy hľadať poéziu v banalite zvyčajne krachujú na tom, že sa poézia od banality nedokáže včas oddeliť. Solanovi sa to nestalo. Film si udržal určité napätie, dramatickosť, aj napriek absencii „klasického“ deja. Jeho zmyslom sa stal stav ľudskej osobnosti, konštrukcia stavu.“

— Popri vysoko pozitívnych hodnoteniach zaznievali aj hlasy kritické, ako napríklad glosa Antona T. Jurkoviča v *Novom slove* v roku 1990: „Keď ho teraz po toľkých rokoch premietli (do revolúcie bol film v trezore – pozn. red.), ak ho niekto vydržal sledovať do konca, nebol ďaleko od získania iného syndrómu. Chcel nejaký náboj: politický, umelecký, morálny – ale nenašiel ho.“ Solanovmu filmu Jurkovič vyčíta „stokrát opakované prípitky, holdovanie alkoholizmu, bezstarostnosti, nezazubadlenej zábave, preflámovanej noci s pochybným utrácaním (bezpracných zárobkov?), s ošúchanými neduchaplnými replikami“.

— Film *Kým sa skončí táto noc* však pôsobí v obmedzenom priestore a čase nevšedne prirodzene. Dusivá atmosféra v bare, ale aj v dušiach jednotlivých postáv je nadčasová. Popri ocenení vynikajúceho scenára treba byť za mimoriadny zážitok vďačný Petrovi Solanovi a všetkým hercom. Bezchybné dialógy a moderné vedenie hercov obstoja aj po vyše päťdesiatich rokoch. ◀

1 *Kým sa skončí táto noc* (r. Peter Solan, 1965)
Dvojka RTVS → 11. 1.

Felliniho storočnica aj pozvánka do archívu Cineteca di Bologna

Sté výročie narodenia talianskeho režiséra a scenáristu Federica Felliniho (20. 1. 1920 – 31. 10. 1993) si v januári pripomenie aj Filmotéka Kina Lumière. Z Felliniho ranej tvorby uvedie romantickú komédiu *Biely šejk* (1952) a film *Cesta* (1954), s režisérkou manželkou Giuliettou Masina a Anthonyom Quinom v hlavných úlohách. Snímka získala Oscara v kategórii cudzojazyčných filmov. Filmotéka uvedie aj *Sladký život* (1960), ktorý získal Zlatú palmu v Cannes, a príbeh filmového režiséra v kríze *8½* (1963). Snímka považovaná za vrchol Felliniho tvorby získala Oscara v kategórii cudzojazyčných filmov aj za kostýmy. V oboch filmoch stvárnil hlavnú úlohu Marcello Mastroianni. Premietat sa budú aj *Klauni* (1970), *Skuška orchestra* (1979) a veľkolepé operné predstavenie na zaoceánskom parníku *A loď pláva* (1983).

Podujatie *Znovuobjavené filmové klenoty* ponúkne vo Filmotéke digitálne reštaurovanú verziu filmu *Rím* (1972). Fellini sa v ňom vyznáva z lásky k Rimanom a Rímu plnému kontrastov a histórie. Film reštaurovali a digitalizovali v laboratóriách L'Immagine Ritrovata v Bologni, rovnako ako ďalšie snímky, ktoré vo februári uvedie v Kine Lumière kurátor Guy Borlée. Séria týchto projekcií bude prezentáciou filmového archívu Cineteca di Bologna, spolu s ním ju v Bratislave organizujú Taliansky kultúrny inštitút a Slovenský filmový ústav. Uvedú niekoľko krátkych nemých filmov, medzi nimi *Satanskú rapsódiu* (r. Nino Oxilia, 1915 – 1917) s Lydou Borelli v hlavnej úlohe a s hudbou Pietra Mascagniho v digitálnej verzii, ktorá vznikla z farebnej, tónovanej a ručne malovanej kópie. Britský film *Brodenie cez rieku* (r. George Albert Smith, 1910) reštaurovali z originálnych nitrátových pozitívnych kópií Kinemacolor. V procese Kinemacolor sa využívali len červené a zelené filtre, modrá farba chýbala, ale film pracoval aj so sugesciou. Diváci videli modrú oblohu jednoducho preto, že ju očakávali. Replika zeleného filtra v digitálnom obnovení však umožnila naznačiť prvky modrej. Premietat sa bude aj francúzsky dokument *Holandské účesy a klobúky* (r. Alfred Machin, 1910) a taliansky film *Impozantná Bologna* (1912). Z Bologne okrem toho príde na Slovensko digitálne reštaurovaná verzia celovečerného filmu *Nezvyčajné vyšetrovanie* (r. Elío Petri, 1970). Rozpráva o šéfovi oddelenia vražd v Ríme, ktorý zabije svoju milenkú v presvedčení, že ho nebude nikto podozrievať a nič mu nehrozí. Snímka sa stala verejnou obžalobou talianskej korupcie a elitárstva a dodnes ne stráca aktuálnosť. Hudbu do nej zložil Ennio Morricone. Okrem Oscara pre najlepší cudzojazyčný film získala aj Veľkú cenu poroty a Cenu FIPRESCI na festivale v Cannes.

VÝROČIA OSOBNOSTÍ – FEDERICO FELLINI

/ 3., 4., 6., 11., 19., 27., 29., 31. január ▶ 18.20/19.30

ZNOVUOBJAVENÉ FILMOVÉ KLENOTY

/ 10. február ▶ 11.00/18.00

/ Bratislava, Kino Lumière / www.kino-lumiere.sk

Autor nezabudnuteľných obrazov

Výber z filmov, ktoré zachytávajú tvorbu jedného z najvýznamnejších slovenských kameramanov Stanislava Szomolányiho, uvedie pri príležitosti jeho 85. narodenín Filmotéka Kina Lumière. Szomolányi študoval na pražskej FAMU a na bratislavskej FTF VŠMU spoluzakladal a viedol katedru kamery, kde stále pôsobí ako pedagóg. V pásme nazvanom *Výročia: Stanislav Szomolányi* uvedú jeho krátkometrážne dokumentárne snímky *Niekedy v novembri 1958* (r. Štefan Uher, 1958), *Poznačení tmou* (r. Štefan Uher, 1959), *Telgárt* (r. Jaroslav Pogran, 1959), *Poslovnia svetla* (r. Štefan Kamenický, 1960) a *Posledný* (r. Ivan Húšťava, 1963). Z celovečerných diel kameramana uvedú najmä spolupráce s režisérom Štefanom Uhrom. Szomolányiho kameramanské riešenia a videnie nezameniteľným spôsobom prispeli k vizuálnej poézii Uhrových filmov ako *Slnko v sieti* (1962) a *Panna zázračnica* (1966), spolupracovali aj na satire *Génius* (1969), na spracovaní ľudovej balady *Javor a Juliana* (1988) či na snímke *Penelopa* (1977). Filmotéka uvedie aj ďalšie filmy, ktoré Szomolányi nakrútil s Jozefom Medvedom (*Pre mňa nehrá blues*, 1964) a Petrom Solanom (*A pobežím až na kraj sveta*, 1979).

VÝROČIA OSOBNOSTÍ – STANISLAV SZOMOLÁNYI

/ 7., 9., 14., 16., 21., 23., 28., 30. január

/ Bratislava, Kino Lumière / www.kino-lumiere.sk

Filmová esej o tvorivom procese

Anglická hudobníčka, speváčka a skladateľka PJ Harvey v rokoch 2011 až 2014 sprevádzala fotografa a režiséra Seamusa Murphyho na jeho reportážnych cestách do Koso-va, Afganistanu a Washingtonu. Kým on natáčal a fotografoval, ona zaznamenávala slová, s ktorými potom ďalej pracovala. Vznikali básne, piesne a napokon jej celý deviaty album *The Hope Six Demolition Project*. „Nahrával sa v špeciálne upravenom priestore, okolo ktorého bolo sklo priehľadné len smerom dnu. Hudobníci tak mali pokoj na prácu a diváci získali neopakovateľný zážitok zo sledovania vzniku albumu,“ prezrádza zostavovateľ cyklu Music & Film Miro Ulman, ktorý uvedie film Seamusa Murphyho PJ Harvey: *A Dog Called Money* v Kine Lumière. Pôjde o jedinú slovenskú projekciu tejto snímky o tvorivom procese ikonickéj umelkyne.

MUSIC & FILM / 14. január ▶ 20.30

/ Bratislava, Kino Lumière / www.kino-lumiere.sk

Pohľad do dejín filmových kópií

Dvojprogram Filmotéky Kina Lumière s podtitulmi *Ideály a Štastia* ponúkne výstupy zo spoločného výskumu nezávislého filmového kurátora a vedúceho archívneho projektu Re-selected na festivale v Oberhausene Tobiasa Heringa a filmového teoretika Martina Kaňucha zo Slovenského filmového ústavu. V programoch sa zamerali na vzťah československých filmov z rokov 1963 až 1989 a oberhausenského festivalu. „Od začiatku Medzinárodného festivalu krátkych filmov v Oberhausene v polovici 50. rokov mali v jeho programe zásadné postavenie filmy z Československa. Nielen preto, že sa festival rozhodol pod heslom ‚Cesta k susedom‘ stavať mosty medzi kinematografiami Východu a Západu, ale aj preto, že práve filmy z Barrandova a Koliby boli medzi divákmi i kritikmi veľmi obľúbené a pravidelne tu získavali ceny. Festival sa stal prominentnou platformou pre filmy československej novej vlny a nadviazal dlhodobé priateľské vzťahy s tvorcami, so zástupcami štúdií a s novinármi z Prahy i Bratislavy, ako aj s filmovou školou FAMU a festivalom v Karlových Varoch. Len málo iných udalostí zasiahlo festival tak tvrdo ako potlačenie Pražskej jari v roku 1968 a následný represívny proces normalizácie,“ ozrejmuje zostavovateľ programu. Filmy pod hlavičkou ČSSR sa v Oberhausene uvádzali aj potom, ale proces ich zabezpečenia si vyžadoval iný prístup, veľmi diplomatický a delikátny. Filmotéka uvedie napríklad snímky *Ideály* (1968) Štefana Kamenického, *Učenie* (1965) Dušana Hanáka (v roku 1966 získalo na festivale Veľkú cenu) a *Postava k podpíraniu* (1963) Pavla Juráčka (Veľká cena v roku 1964). Premietne sa aj film *Som prekliaty fotograf* (1969) Júliusa Matulu, ktorý do Oberhausenu neprijali.

RE-SELECTED: Z BRATISLAVY DO OBERHAUSENU

/ 17., 18. január ▶ 18.20

/ Bratislava, Kino Lumière / www.kino-lumiere.sk

To najlepšie zo severu

Výber toho najzaujímavejšieho zo súčasného škandinávského filmu vrátane siedmich premiérových titulov predstaví 6. ročník prehliadky severských filmov Scandi. Tentoraz sa zameria na ženy – režisérky, scenáristky, ale aj protagonistky vo filmoch v sekcii Best of Women. Prehliadku otvorí jeden z najúspešnejších dánskych filmov minulého roka *Srdcová kráľovná* režisérky May el-Toukhy, ktorá prináša kontroverznú tému vzťahu staršej ženy a mladého chlapca. Snímka získala cenu divákov na festivale Sundance. V hlavnej ženskej úlohe sa predstaví dánska herečka Trine Dyrholm, ktorá hrá aj v ďalšom uvádzanom filme *Komúna* Thomasa Vinterberga. Dánsky dokument dvojice režisérov Louise Detlefsen a Louise Unmack Kjeldsen *Plnotučná sebaláska* provokatívne a s humorom spochybňuje konvenčný pohľad na krásu, kozmetické štandardy a vyzdvihuje prirodzenosť. Scandi uvedie v premiére aj finsku historickú drámu *Máriin raj* (r. Zaida Bergroth) a bláznivú švédsku komédiu *Volaj mame!* (r. Lisa Aschan). Do sekcie zaradili aj prvý farebný film Ingmara Bergmana a zároveň jednu z mála komédií, ktoré natočil – *A čo všetky tie ženy* a islandský titul s výraznou ženskou hrdinkou *Woman at War* Benedikta Erlingssona. Scandi ponúkne aj premiéru švédskeho noir trileru o masovom vrahovi *Dokonalý pacient* (r. Mikael Håfström) a jeden z najlepších dánskych filmov minulého roka *Vidíš mesiac*, *Daniel* (r. Niels Arden Oplev). Ten rozpráva o fotoreportérovi, ktorého v roku 2013 zajala a 398 dní držala teroristická organizácia bojovníkov tzv. Islamského štátu. Švédsky herec Stellan Skarsgård je protagonistom snímky *Pod'me kradnúť kone* nórskeho režiséra Hansa Pettera Molanda. Vlani na Berlinale získala Strieborného medveďa. Organizátorom festivalu Scandi je spoločnosť Film Europe.

6. SCANDI – ČERSTVÁ NÁDIELKA SEVERSKÉHO FILMU

/ 22. – 26. január / Bratislava: kiná Film Europe, Lumière, Mladost, Artkino za zrkadlom Košice, Martin, Trnava, Prievizda, Liptovský Mikuláš, Poprad, Trenčín / www.scandi.filmeurope.eu

REDAKCIA NEZODPOVEDÁ ZA ZMENY V PROGRAME PODUJATÍ!

— pripravila Jaroslava Jelchová —

1 — *Slnko v sieti* — foto: archív SFÚ/Zuzana Mináčová

2 — PJ Harvey: *A Dog Called Money* — foto: Outlook Filmsales

3 — *Volaj mame!* — foto: Film Europe

Keď neboli gumičky na dámske nohavičky

Filmové týždenníky ako žáner spravodajského filmu sú dnes vzácnosťou. Na Slovensku sa o ne vo svojich zbierkach stará Slovenský filmový ústav (SFÚ), ktorý ich v spolupráci so spravodajskou televíziou TA3 uvádza v jej programe. V mesačníku **Film.sk** ich čitateľom približuje Milan Černák, ktorý pôsobil ako dramaturg a režisér Spravodajského filmu.

— Dalo by sa jednoducho konštatovať, že rok si podal ruku s rokom, a pokračovať v tradičnom duchu. Ibaže bilancovať sa akosi nežiadalo a prognózovať nepredvídateľné bolo ako Sibylovo veštenie.

— Vlastne to ani nebolo také nepredvídateľné: vývoj v roku 1969 už mnohé naznačil. Lenže práve to, čo sa dalo očakávať, sme si akosi nechceli pripustiť. V redakcii týždenníka ešte pracovali všetci, ktorí sa podieľali na ostrej reakcii voči okupácii – takéto označenie už bolo rúhaním –, mnohí sme však tušili, že naše dni sú zrútané.

— Tak nečudo, že v prvých týždenníkoch roka sa „nič nedialo“.

— V Tatrách čoraz intenzívnejšie finišovali prípravy na udalosť desaťročia, majstrovstvá sveta v lyžovaní, v Bratislave sa pustili do rekonštrukcie budovy SND a celú ju doslova prekopali (TvF č. 1). V Budapešti vystavoval jeden z otcov op-artu, maďarský rodák Victor Vasarely, o ktorom málokto vie, že vyrastal v Piešťanoch.

— Štvrtstoročnému výročiu skončenia vojny venovali spravodajcovia sériu spomienkových šotov a vytiahli viacero zaujímavých archívnych materiálov (č. 2, 3, 5).

— Dnešného diváka výnimočne pobaví kritická snímka o nedostatku dámskych nohavičiek (čítate dobre!). V tom čase to však vôbec nebolo na pobavenie (č. 2). Ešteže filmári odhalili vinníka: neboli devízy na nákup gumičiek zo zahraničia. V celej januárovej sérii zaujme ešte jedna kritická snímka. V Krupine už štyri roky stavali (či nestavali) mliekarenský kombinát, ktorý sa mal zamerať najmä na výrobu syrov. Filmový komentár vtipne poznamenáva, že zatiaľ vyrába len diery do ementálu.

— Týždenník č. 3 je akýsi osobnostný: desať najlepších športovcov Československa (boli medzi nimi Ondrej Nepela, Jiří Raška, Vlado Dzurilla), súťaž o ideálnu ženu s Jiřinou Bohdalovou na čele poroty a portrét akademického maliara Ladislava Čemického.

— Po odstránení viacerých bezpečnostných rizík spustili USA prvú pravidelnú linku na najväčšom lietajúcom korábe histórie, Boeingu 747 (č. 5) a Francúzi vyskúšali svoju prvú atómovú ponorku.

— Nuž a na konci bolo trochu tej nanútenej konsolidácie: československá parlamentná delegácia – už s novým vedením – rokovala v Moskve (č. 6) a „tí správni“ spisovatelia aj filmári uzavreli so sovietskymi kolegami nové priateľské dohody. Našťastie, nie na večné časy... ◀

FILMOVÉ TÝŽDENNÍKY NA TA3 – JANUÁR 2020

4. 1. – 14.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 1/1970 a 2/1970 (repríza 5. 1. o 8.30 hod.)

11. 1. – 14.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 3/1970 a 4/1970 (repríza 12. 1. o 8.30 hod.)

18. 1. – 14.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 5/1970 a 6/1970 (repríza 19. 1. o 8.30 hod.)

25. 1. – 14.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 7/1970 a 8/1970 (repríza 26. 1. o 8.30 hod.)

— odporúča filmová publicistka Viera Langerová —

JANUÁROVÉ
ŠPECIALITY
V SLOVENSKÝCH
KINÁCH

Krivda ako diagnóza aj svet, kde je všetko inak

— S menom jubilujúceho nestora slovenských kameramanov Stanislava Szomolányiho sú spojené tie najvýznamnejšie mílniky našej filmovej i televíznej histórie. S režisérom Štefanom Uhrom vytvoril tandem, ktorý sa do nej vpísal natrvalo sledom nezabudnuteľných filmov. Kino Lumière z nich v januári uvedie napríklad *Slnko v sieti* (1962) či *Pannu zázračnicu* (1966).

— Vytvoriť z diagnózy dramatický príbeh s presahom do roviny spoločenskej kritiky hľadáním príčin psychickej choroby v zlyhavaní rodiny ako prvotného záchranného kruhu pre deti a ich potreby je výkon, ktorý si zasluhuje pozornosť. Debutujúca nemecká režisérka Nora Fingscheidt je v *Narušiteľovi systému* v opise postihnutej hrdinky Bennie dôsledná a v každom detaile i situácii dôveryhodná. Sledujeme tak strhujúci zápas o záchranu dieťaťa, ktoré neovláda svoju

Narušiteľ systému
— foto: Film Europe

Panna zázračnica
— foto: archív SFÚ/
Anton Podstraský

psychotickú agresivitu a stáva sa hrozbou pre akékoľvek miesto, kde sa ocitne. Tento osobitý apel s pôsobivou psychiatrickou deskriptívou je zaujímavý i priblížením zdravotníckeho systému, zbaveného inštitucionálneho odstupu, kde je individuálne nasadenie zodpovedných pracovníkov organizačným luxusom hodným aspoň zamyslenia.

— Vcelku vydarený debut českej režisérky Beaty Parkanovej *Chvilky* hovorí o blúdení mladej huslistky Anežky (Jenovéfa Boková) vo svete, ktorý nemá iné ambície, než ju permanentne frustrovať. Na otázku, prečo je to tak, keď je krásna, dobrá a talentovaná, neexistuje jednoduchá odpoveď a film ju ani veľmi nehľadá. Konštatuje všeobecnú ľahostajnosť a bezohľadnosť tak rodiny, ako aj jej okolia. Krivda ako diagnóza pre všetkých submisívnych jedincov je asi jediným záverom filmu. Zaujímavejšia je tu forma než samotný obsah. Parkanová má zmysel pre rozprávanie v tóne tichej melanchólie s dôrazom na psychologickú drobnokresbu, v akej je podaná hlavná hrdinka

— Jatky a pitevne sú prostredia, ktorých význam je pre situovanie filmového príbehu vždy akosi samovoľne určujúci. Obe sú metaforou konca, keď sa končí prirodzená dualita tela a duše. Z jedného sa stáva nepotrebná, rýchle sa rozkladajúca matéria, z druhého metafyzický oblak, putujúci do neznáma. Mária (Alexandra Borbély), lyrická kontrolórka kvality mäsa na jatkách, zažíva túto dualitu zažíva, pričom si jedno s druhým nevie rady. Telo je bezradné pod diktátom mocnej duše, lebo tá má iné zámery. Túži po láske, jednote a kráse, ale telo je len nemotornou prekážkou týchto vcelku prirodzených ľudských mét. Maďarská režisérka Ildikó Enyedi vo filme *O tele a duši* nešetřila obdivuhodnou originalitou, vystupujúcou z brehov aj tých najnenápadnejších stereotypov, a vytvorila svet, kde je všetko inak, než by ktokoľvek predpokladal. ◀

→ Laureátom 24. ročníka Ceny Nadácie Tatra banky za umenie v kategórii audiovizuálna tvorba, film, televízia a rozhlas sa stal scenárista a režisér Juraj Šlauka za réžiu filmu *Punk je hned!*. Špeciálnu cenu pre mladých tvorcov do 35 rokov si v rovnakej kategórii odniesla Barbora Be-rezňáková za réžiu krátko dokumentárneho filmu *Spýtaj sa vašich 68*. Slávnostné odovzdávanie sa uskutočnilo 29. 11. 2019 v novej budove Slovenského národného divadla v Bratislave.

→ Pripravovaný film *Spis* v réžii Jonáša Karáska a produkcii Wandal Production si z koprodukčného trhu Baltic Event (25. – 29. 11. 2019), ktorý sa konal v rámci 23. Filmového festivalu Black Nights Tallinn, odniesol ocenenie Screen International Award.

→ Na 17. Medzinárodnom festivale outdoorových filmov, ktorý sa uskutočnil od 4. 10. do 30. 11. 2019 v šesťdesiatich mestách Českej a Slovenskej republiky, ocenili Veľkou cenou film Pavla Barabáša *Tieň jaguára*. V kategórii cestopisov získala prvé miesto snímka *Strážci prírody* Michala Gálíka, ktorá vznikla v koprodukcii Česka a Slovenska. Cenu za historický prínos v oblasti horolezeckého filmu si odniesla *Vrcholová príťažlivosť* Rastislava Hatiara. Barabášova snímka *Tieň jaguára* získala aj Cenu za najlepší dobrodružný expedičný film na filmovom festivale Nordic Adventure v dánskych mestách Kodaň (19. – 24. 11. 2019) a Aarhus (30. 11. – 1. 12. 2019).

→ Cyklus dokumentárnych filmov o významných ženských osobnostiach Slovenska má od začiatku decembra svoju webovú stránku. „Počas rešerší, prípravy a realizácie filmov sme objavili nesmierne hodnotné a podnetné materiály, ale nie všetko bolo vhodné na filmové spracovanie a bolo nám ľúto, že by toľko zaujímavých vecí nemalo uzrieť svetlo sveta,“ priblížila producentka cyklu Prvá Barbara Janišová Feglová jednu z motivácií.

→ Na 14. Medzinárodnom festivale študentských filmov Kinoproba v Jekaterinburgu (Rusko), ktorý sa uskutočnil od 1. do 5. 12. 2019, získal Martin Jurčí cenu za najlepšiu kameru vo filme *Betónová doba* (r. Lucia Kašová).

→ Slovenská filmová a televízna akadémia (SFTA) 9. 12. 2019 oznámila, že jej výkonnou riaditeľkou bude producentka a manažérka Agata Jeleneková. Vo svojej pozícii by mala zefektívniť činnosť akadémie a zviditeľniť jej projekty, ako udeľovanie národných filmových cien Slnko v sieti a prehliadku Týždeň slovenského filmu.

→ Film *Pomalované vtáča* (r. Václav Marhoul) sa dostal medzi nominované filmy 24. ročníka ceny Satellite Award za najlepší cudzojazyčný film. Ocitol sa tak medzi snímkami ako *Bedári* (r. Ladj Ly), *Bolesť a sláva* (r. Pedro Almodóvar), *Parazit* (r. Bong Joon-ho) alebo *Portrét ženy v plameňoch* (r. Céline Sciamma). Cenu v danej kategórii si napokon 19. 12. 2019 odniesol estónsky film *Truth and Justice* (r. Tanel Toom).

→ Koncom decembra, po vyše dvoch rokoch od uvedenia v slovenskej kinodistribúcii, vyšiel na DVD film *Nina* režiséra Juraja Lehotského. „Sme radi, že film vychádza, možno je to jedna z mála posledných možností, ako ho opäť priblížiť k divákovi. Je to dôležitý a potrebný film,“ povedal jeho režisér Juraj Lehotský.

JANUÁR 2020

2. 1. 1940 **Marcela Plítková** – režisérka
3. 1. 1930 **Dobroslava Nováková** – herečka (zomrela 17. 6. 1997)
5. 1. 1970 **Eva Borušovičová** – režisérka, scenáristka, spisovateľka
6. 1. 1960 **Peter Michalovič** – filozof, filmový teoretik
11. 1. 1925 **Ernest Štric** – filmový teoretik, dramatik, pedagóg (zomrel 7. 5. 1993)
14. 1. 1935 **Stanislav Szomolányi** – kameraman
14. 1. 1960 **Jozef Krivošík** – kameraman
16. 1. 1910 **Štefan Winkler** – herec (zomrel 24. 12. 1973)
16. 1. 1935 **Jaroslav Ďuriček** – herec
17. 1. 1920 **Arnošt Šebesta** – herec (zomrel v októbri 1980)
17. 1. 1940 **Katarína Svetková** – dramaturgička
18. 1. 1920 **Mária Hájková** – herečka (zomrela 28. 5. 1989)
19. 1. 1935 **Martin Petrenko** – herec, televízny režisér
20. 1. 1930 **Milan K. Némethy** – zvukový majster
22. 1. 1925 **Andrej Vandlík** – herec (zomrel 17. 1. 1985)
22. 1. 1935 **Ivan Stadtrucker** – dramaturg, scenárista (zomrel 26. 5. 2017)
22. 1. 1940 **Peter Jaroš** – spisovateľ, scenárista
23. 1. 1960 **Štefan Semjan** – režisér
27. 1. 1900 **Hana Meličková** – herečka (zomrela 7. 1. 1978)
27. 1. 1925 **Ľudovít Filan** – režisér, scenárista (zomrel 2. 4. 2000)
27. 1. 1935 **Ladislav Stritz** – kameraman
29. 1. 1945 **Ľubomír Štecko** – režisér
31. 1. 1920 **Edgar Schmied** – kostýmový výtvarník (zomrel 20. 6. 2007)

zdroj: Kalendár filmových výročí 2020
Interná publikácia Slovenského filmového ústavu
zostavila Renáta Šmatláková

**O DOBRÝCH FILMOCH
SA HOVORÍ AJ
V RELÁCII
FILMOPOLIS **FM****

filmy / filmová hudba / zaujímavosti / novinky

v sobotu 13.00 – 14.00

▼ film.sk je evidovaný mk sr pod ev. č. ev 947/08

